

Education & Youth Research ~EYOR

ISSN: 2792-0623

2022 VOLUME 2
ISSUE 2

Education & Youth Research

Volume / Cilt: 2

Issue / Sayı: 2

December / Aralık 2022

Editorial Team / Editör Kurulu

Editor in Chief / Baş Editör

Dr. Asiye TOKER GOKCE, Founding President of Gelecek Sensin Derneği (Future is You Association), Turkey

Editors / Editörler

Dr. Dinçer ÖLÇÜM, Ministry of National Education, Turkey

Dr. Hayriye Sultan TUNÇ, Vice President of Gelecek Sensin Derneği (Future is You Association), Turkey

Copy Editors / Kopya Editörleri

Dr. Ergin DİKME, Ministry of National Education, Turkey

Volkan Alparslan KILIÇ, Ministry of National Education, Turkey

Language Editor / Dil Editörü

Dr. Ezgi AĞCIHAN, Ministry of National Education, Turkey

Editorial Board / Editör Kurulu

Dr. Arbresha ZENKI-DALIPI, University of Tetovo, Republic of North Macedonia

Dr. Adriana CUPCEA, Romanian Institute for Research on Minorities Issues, Romania

Dr. Arzu TAŞDELEN KARÇKAY, Akdeniz University, Turkey

Dr. Aynur KOLBURAN GEÇER, Kocaeli University, Turkey

Dr. Besa DOGANI, University of Tetova “Fadil Sulejmani”, Republic of North Macedonia

Dr. Besa HAVZIU-ISMAILI, University of Tetova “Fadil Sulejmani”, Republic of North Macedonia

Dr. Ebru OĞUZ, Mimar Sinan University, Turkey

Dr. Fikriye POLAT, Kocaeli University, Turkey

Dr. Gözde SEZEN GÜLTEKİN, Sakarya University, Turkey

Dr. Gülşah TURA, Kocaeli University, Turkey

Dr. Hüseyin YOLCU, Kastamonu University, Turkey

Dr. İbrahim LIMON, Ministry of National Education, Turkey

Dr. Latika GUPTA, University of Delhi, India

Dr. Safiye BİLİCAN DEMİR, Kocaeli University, Turkey

Dr. Semiyha TUNCEL, Ankara University, Turkey

Dr. Şenay SEZGİN NARTGÜN, Bolu Abant İzzet Baysal University, Turkey

Dr. Türkan ARGON, Bolu Abant İzzet Baysal University, Turkey

Dr. Valeria Di MARTINO, University of Catania, Italy

Dr. Züleyha ERTAN KANTOS, Ministry of National Education, Turkey

The Journal of Education and Youth Research (EYOR) is published by the Future of You Association (GelSen). The journal is an electronic, peer-reviewed journal that contributes to the fields of "Education" and "Youth" and aims to be indexed in the international indexes.

Table of Contents / İçindekiler

Type / Tip	Title / Başlık	Pages / Sayfa
Research Article <i>Araştırma Makalesi</i>	Determining the Relationship Between Ethical Behaviors and Moral Dissolution of Teachers - The Case of Arnavutköy District / Öğretmenlerin Etik Davranışları ve Ahlaki Çözümleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi- Arnavutköy İlçesi Örneği Murat Üner, Yunus Topuz, İsmail Erdem, Ahmet Özkan, Behram Çiçek, Rüveyda Yılmaz, Yasemin Üner & Mehmet Yılmaz. Tuğba Zengin	37-47
Research Article <i>Araştırma Makalesi</i>	An Investigation of Dance Based Aquatic and Zumba Exercise in Sedentary Women According to Motoric and Physiological Parameters / Dans Temelli Akvatik ve Zumba Egzersizinin Sedarter Kadınlarda Motorik ve Fizyolojik Parametrelere Göre İncelenmesi Esin Çağla Çağlar	48-58
Research Article <i>Araştırma Makalesi</i>	Within the Scope of Khan's the One World School of the Education Reimagine / Khan'ın Dünya Okulu Kitabı Kapsamında Eğitimi Yeniden Düşünmek Ayhan Kılıç, Songül Altınışık & Azize Aslıhan Kılıç.	59-80
Review Article <i>Derleme Makale</i>	Japanese Approach to Productivity Management and Kazukiyo Kurosawa Model Book Review / Verimlilik Yönetimine Japon Yaklaşımı ve Kazukiyo Kurosawa Modeli Kitap İncelemesi Tuğba Zengin	81-93
Review Article <i>Derleme Makale</i>	Development of General Education in Nakhchivan during the Autonomy period (1991-2014) / Özerklik döneminde Nahçivan'da Genel Eğitimin Gelişimi (1991-2014) Taleh Halilov & Valeh Alihanov	94-107

Öğretmenlerin Etik Davranışları ve Ahlaki Çözümleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi- Arnavutköy İlçesi Örneği

Üner, Murat¹ <https://orcid.org/0000-0001-6918-6913>
Topuz, Yunus² <https://orcid.org/0000-0003-0460-2327>
Erdem, İsmail³ <https://orcid.org/0000-0002-2345-6789>
Özkan, Ahmet⁴ <https://orcid.org/0000-0001-9121-5266>
Çiçek, Behram⁵ <https://orcid.org/0000-0003-0076-5946>
Yılmaz, Rüveyda⁶ <https://orcid.org/0000-0002-4434-5129>
Ölçücüoğlu, Harun⁷ <https://orcid.org/0000-0002-9981-9299>
Üner, Yasemin⁸ <https://orcid.org/0000-0002-4176-2875>
Yılmaz, Mehmet⁹ <https://orcid.org/0000-0001-9899-0230>

Öz

Bu araştırma, öğretmenlerin ahlaki çözümleri ve etik davranışları arasında varolan ilişkiyi belirlemeyi ve öğretmenlerin etik davranışlarının ahlaki çözümlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul Arnavutköy ilçesinde faaliyet gösteren farklı kamu okullarında görev yapan 184'ü kadın (%67,9) ve 87'si erkek (%32,1) olmak üzere 271 öğretmen oluşturmaktadır. Öğretmenlerin etik davranışlarının ahlaki çözümlerini yordama düzeyini belirlemek için yordayıcı korelasyonel desen kullanılmıştır. Verilerin analizinde regresyon ve korelasyon yöntemleri uygulanmıştır. Etik davranışların ahlaki çözümlerini yordamadaki gücü standart çoklu regresyon analizi ile yapılmıştır. Araştırma sonucunda; etik davranışlardan olan görev bilinci, erdemlilik, insani duyarlılık, mesleki yükümlülük ve ahlaki düşünce ile ahlaki çözümler arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Ayrıca etik davranışların mental iyi oluşu anlamlı bir şekilde yordadığı saptanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara uygun olarak önerilerde bulunulmuştur.

Gönderi Tarihi

07.09.2022

Kabul Tarihi

05.11.2022

Anahtar Kelimeler

Öğretmen,
Ahlaki Çözümleme,
Etik Davranışlar.

Determining the Relationship Between Ethical Behaviors and Moral Dissolution of Teachers - The Case of Arnavutköy District

Abstract

This research aims to determine the relationship between teachers' moral disengagement and ethical behaviors and to reveal the moral disengagement levels of teachers' ethical behaviors. The study group of the research consists of 271 teachers, 184 women (67.9%) and 87 men (32.1%), working in different public schools operating in Istanbul Arnavutköy. The predictive correlational design was used to determine the level of predicting the moral dissolution of teachers' ethical behaviors. As a result of the research; It has been determined that there is a positive and significant relationship between ethical behavior such as duty consciousness, virtuousness, human sensitivity, professional obligation and moral thought and moral disengagement. In addition, it was found that ethical behaviors significantly predicted mental well-being.

Received

07.09.2022

Accepted

05.11.2022

Key Words

Teacher,
Moral Disengagement,
Ethical Behavior.

¹ Üner Murat, Kurum Müdürü, Arnavutköy Rehberlik ve Araştırma Merkezi, munerpr@gmail.com

² Topuz Yunus, Kurum Müdürü, Hacı Şamil Şayir Mesleki Eğitim Merkezi, yunustopuz1983@gmail.com

³ Erdem İsmail, Müdür Yardımcısı, Arnavutköy Halk Eğitim Merkezi, egitimle02@gmail.com

⁴ Özkan Ahmet, Kurum Müdürü, Hadımköy Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, ahmetoxan@gmail.com

⁵ Çiçek Behram, Kurum Müdürü, Halis Kutmangil İlkokulu, lazrail2001@hotmail.com

⁶ Yılmaz Rüveyda, Müdür Yardımcısı, Arnavutköy Halk Eğitim Merkezi, ruveydaibo@gmail.com

⁷ Ölçücüoğlu Harun, Müdür Yardımcısı, Fatih Sultan Mehmet Ortaokulu, harunolcucuoglu42@gmail.com

⁸ Üner Yasemin, Öğretmen, Başakşehir Şehit Muhammet Eymen Demirci İlkokulu, semedinfame@gmail.com

⁹ Yılmaz Mehmet, Müdür Yardımcısı, Sultangazi Hüseyin Ersu Ortaokulu, Mhyilmz86@gmail.com

GİRİŞ

Ahlaki çözülme kavramı, ilk olarak Bandura (1999)' nın sosyo-bilişsel kuramının bir parçası olarak ortaya atılmıştır. Ahlaki çözülme, kişilerin toplum içinde sergiledikleri davranışların yanlış olduklarını bilmelerine rağmen yaptıkları davranışları mantığa bürüne savunma mekanizmasını kullanarak savunmalarıdır (Bandura 1999). Ahlaki çözülme insanların etik ilkelere ahlaki olarak bağlı olmalarına rağmen, aynı ilkeleri yargılamaya devam ederken herhangi bir suçluluk, utanç veya pişmanlık duygusundan kaçınarak, paylaşılan normları ihlal eden davranışları sürdürmeleri (Probst vd., 2020); birbiriyle ilişkili birkaç kolektif bilişsel mekanizma yoluyla özdenetim devre dışı bırakıldığında bireylerin etik olmayan ahlaki kararlar alma süreci (Detert, Trevino ve Sweitzer, 2008); bireylerin etik standartların belirli bir bağlamda geçerli olmadığına kendilerini ikna ettikleri gizil bir süreç (Budziszewski, Graupensperger ve Vierimaa, 2020); insanlarda sürekli olan bir özellikten ziyade zamanla değişime uğrayan bilişsel bir mekanizma (Campaert, Nocentini ve Menesini, 2018) olarak tanımlanabilir. Ahlaki çözülme, aynı zamanda bireylerin geçmiş, bugün ve gelecekte yanlış olduğu bilinen antisosyal davranışlarını anlamamıza yardımcı olmaktadır (Bandura, 2002). Bandura (1999), ahlaki çözülme özellikleri yüksek olan kişilerin, özdenetimlerini geri plana alarak, içsel karmaşadan kurtulmaya çalıştıklarını ve ahlaki çözülmeye herhangi bir pişmanlık duymadan eğilim gösterdiklerini belirtmiştir.

Öğretmenlerde ahlaki çözülme ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, ahlaki çözülme ile özdenetim (Christian ve Ellis, 2014), bilişsel yeniden yapılandırma (Bandura, 1999), aile içi şiddet (Gülmez, 2014), kardeş zorbalığı, akran zorbalığı, problem çözme ve ebeveyn kabul-reddi (Kandemir Özdiç, 2019), nevrotik kişilik özelliği ve kariyerizm (Ağırbaş, 2019), ahlaki söylem ve siyasi kimlik (2016), kişi çevre uyumu ve takım çalışması (Erbaş ve Şahin Perçin, 2016), uyumsuzluk (Argyris, 1964), örgütsel etik dışı davranış (Barsky, 2011), motivasyon ve ahlaki kopuş (Hodge ve ark., 2013), empati ve problem çözme (Özdiç, 2019), ahlaki kimlik (Zheng vd., 2019), öz yeterlilik (Fida vd., 2018; Derr ve Morrow, 2020), sosyal destek (Shen vd., 2019), duygusal özellikler (Paciello vd., 2020) ve dindarlık düzeyleri (Çetin, 2019) arasında ilişkiler bulunmuştur. Bunun yanında Iwai ve diğerlerinin (2018) yaptıkları araştırmada ahlaki mantığa bürümenin olduğu ve kişisel sorumluluğun olmamasının ahlaksız davranma arzusu oluşturduğundan insanların hayatları üzerinde ahlaki çözülme olarak etki oluşturduğu saptanmıştır. Öte taraftan, Tilman ve diğerlerinin (2018) yetişkin katılımcılar üzerinde yapmış oldukları deneysel çalışmada ahlaki olarak etik olmayan eylemlerden ayrılan bireylerin sonuçlarını bildikten sonra olumsuz duygular yaşayacağını göstermiştir. Ayrıca, aynı araştırmada suçluluk ve utancın ahlaki çözülme ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Bu durum ahlaki davranışların etik ile ilişkili olduğunu ve birbirini etkileyen iki durum olduğunu göstermektedir.

Etik kavramı genel olarak bireylerin kişisel ve toplumsal ilişkilerinin kökenini oluşturan değer, norm, kural vb. kavramları felsefenin bir disiplindir. Etik kavramı Yunan dilinde “karakter, prensip, insan davranışı” anlamına gelen “ethos” kelimesinden gelmektedir. ‘Ethics’ kelimesi ‘Ethos’ kelimesinden türetilmiş ideal ve soyut olanı ifade eden “ahlak kurallarının ve değerlerinin incelenmesi” sonucu ortaya çıkmaktadır (Akarsu, 1979). Diğer bir ifadeyle etik sözcüğü, en üstün ve kutsal değerler olan ahlak, hukuk ve dini değerleri dayanan dikkat çekici bir durum olarak tanımlanabilir (Çelebi ve Akbağ, 2012). Kuçuradi’ye (2017) göre ise etik kavramı bazen ahlak kavramı yeri kullanabilmekte ve belirli bir toplumda, belirli bir zamanda bireyler arası kişisel ilişkilerde yapılması veya yapılmaması yönünde, bireylerden uymaları beklenen, istenen, izin verilen-verilmeyen, teşvik edilen veya yasaklanan davranış normları olarak kullanılabilir. Etiket kavramı, etik kavramı ile ilişkili olarak kullanılmaktadır.

Mesleki anlamda etik hem yazılı normların tamamını hem de bu normlar üzerinde çalışan bireylerin çalıştıkları alanları çerçeveyeleyen durumları anlatmak için kullanılır (Kuçuradi, 2008). Eğitim vermekle görevli olan öğretmenlik mesleğindeki etik, öğretmenlerin kendi aralarında ve eğitim verdikleri öğrencilerle iletişiminden, eğitim verdikleri kurumun ortamından ve eğitim verdikleri toplumun gelişmişlik düzeyinden ve isteklerinden etkilenebilir. Literatürde var olan kuramlar incelendiğinde, öğretmenlerin sınıflarda tarafsız ortam olamayacağını bundan dolayı eğitim ortamının ahlaki bir yönünün olduğunu ileri sürmektedirler (Joseph ve Efran, 1993). Bu durum eğitim ortamında öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişkinin etik ve ahlaki bir boyutunun olduğunu göstermektedir.

Etik kavramı ahlaki yaşamı işaret eden prensip, hipotez ve değerler bütününden oluşmaktadır (Starratt, 2004). Öğretmenlerin yüklendiği bir sorumluluk olarak etik eğitimde hedef, kişinin eğitim verdiği toplumda norm ve kuralların dışında, aklı ön plana alarak ideal bir toplumun hangi ilke ve kurallar üzerinde kurulabileceği sorunları ile ilgilenmeleri gerekmektedir (Çileli, 1991). Literatürde etik eğitim iki noktada değerlendirilmektedir. Bu etik eğitimden birincisi, bir mesleğin bilgi ve becerilerinin yanı sıra icra edilen mesleğin bir takım eğitimlerle ileriye taşınmasıdır. Diğer nokta ise çalışma hayatında mesleğin alınan hizmet içi eğitimlerle ileriye taşınmasıdır (Aydın, 2001). Bu durumdan dolayı, eğitim hayatında öğretmenlerin öğrencilere kazandırmayı amaçladığı davranışların kökeninde etik ilke ve değerler yatmaktadır. Bu etik ilke ve değerler ise etik davranışlarla pozitif yönlü bir ilişkiye sahiptir. Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde öğretmenlerin mesleki görev ve sorumlulukları ve icra ettikleri öğretmenlik mesleğinin temel değerleri üzerinde yoğunlaşılmasından dolayı etiğin ahlak ile olan ilişkisini inceleyen araştırmaların sınırlı olduğu söylenebilir. Bu çalışmalar genelde “etik davranışların neler olduğu, mesleki normlar, eğitim ve etik kavramlarının irdelenmesi, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği ile ilgili etik olmayan davranışlara ilişkin algıları, öğretmen davranışlarının kamu etiği ilkelerine uygun olup olmadığı, öğrencilerin ve öğretmenlerin etik algıları, öğretmenlerin yöneticileri ve denetçileri algılayışları ve öğretmenlik etik andı” gibi durumlar üstüne odaklanmıştır (Aydın, 2001; Dağlı ve Akyıldız, 2009; Uğurlu, 2008).

Literatürde yer alan araştırmalar dikkate alınarak yapılan bu çalışmanın, öğretmenlerin ahlaki çözümlerini yordayan etik davranışların etkisine dair literatüre ve alanda çalışan uzmanlara katkıda bulunacağı düşünülmüştür. Ayrıca bu çalışmanın öğretmenlerin ahlaki çözümlerinin azaltılması için yapılabilecek çalışma ve projelerin tasarlanması noktasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bu noktada araştırmanın soruları şu şekildedir;

1. Öğretmenlerin ahlaki çözümler ve etik davranışları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Öğretmenlerin ahlaki çözümleri etik davranışlar tarafından anlamlı bir şekilde yordanmakta mıdır?

YÖNTEM

Öğretmenlerin ahlaki çözümleri ve etik davranışlar arasındaki ilişkiyi belirlemeyi ve etik davranışların ahlaki çözümleri yordama düzeyini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada yordayıcı korelasyonel deseni kullanılmıştır. Yordayıcı korelasyonel desen, değişkenler arasındaki ilişkiler incelendikten sonra, bilinen değerden yola çıkarak bilinmeyen değişkenin yordama gücünün tespit edilmesi amacıyla kullanılır. (Büyüköztürk vd., 2014).

Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu İstanbul ili Arnavutköy ilçesinde faaliyet gösteren, farklı kamu okullarında görev yapan öğretmenlerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılanların 184'ü kadın (%67,9) ve 87'si erkek (%32,1)'tir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 84'ü ilkokul (%31,0), 92'si ortaokul (%33,9) ve 95'i (%35,1) lisede görev yapmaktadır. Yine katılımcı öğretmenlerin 148'i (%54,6) kadrolu, 86'sı (%31,7) ücretli, 34'ü (%12,5) sözleşmeli ve 3'ü (%1,1) piktes kadrosunda çalışmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Bu bölümde çalışmada kullanılan ahlaki çözülme ölçeği ve etik davranışlar ölçeği hakkında bilgiler verilmiştir.

Ahlaki Çözülme Ölçeği: Bu ölçek Moore ve arkadaşları (2011) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçeye uyarlanması Erbaş ve Perçin (2017) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin açıkladığı toplam varyansın %43,6'sını açıkladığı saptanmıştır. Doğrulamalı faktör analizi sonucunda uyum indekslerinin $X^2 /sd = 0.723$, RMR = .036, GFI = 0.993, AGFI = 0.981 ve CFI = 1.000 olarak bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlılık güvenilirliği için yapılan Cronbach alfa katsayısı .778 olarak bulunmuştur. Bu araştırma için tekrar yapılan Cronbach alfa iç tutarlılık değeri .779 olduğu saptanmıştır.

Etik Davranışlar Ölçeği: Çelebi ve Akbağ (2012) tarafından geliştirilen bu ölçeğin görev bilinci, erdemlilik, mesleki yükümlülük, insani duyarlık ve ahlaki düşünce olmak üzere beş alt boyutu bulunmaktadır. Ölçek beşli likert olup 26 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliliği için açımlayıcı faktör analizi yapılmış ve ölçeğin 5 boyuttan oluştuğu saptanmıştır. Ayrıca ölçeğin açıkladığı toplam varyansın %44.99' unu açıkladığı saptanmıştır. Ölçeğin yapılan güvenilirlik çalışmasında görev bilinci alt boyutunun (1.,2.,3.,4.,5.,6.,7. ve 8.) Cronbach alfa güvenilirlik katsayısının .81, erdemlilik alt boyutunun (9.,10.,11.,12. ve 13.) Cronbach alfa güvenilirlik katsayısının .64, insani duyarlık alt boyutunun (14.,15.,16.,17. ve 18.) Cronbach alfa güvenilirlik katsayısının .67, mesleki yükümlülük alt boyutunun (19., 20.,21. ve 22.) Cronbach alfa güvenilirlik katsayısının .58 ve son olarak ahlaki düşünce alt boyutunun (23.,24.,25. ve 26.) cronbach alfa güvenilirlik katsayısının .44 olduğu görülmüştür. Bu çalışma Cronbach alfa değerlerinin ahlaki düşünce alt boyutunda .824, erdemlilik alt boyutu için .776, insani duyarlık alt boyutunda .743, mesleki yükümlülük alt boyutu için .718 ve son olarak ahlaki düşünce alt boyutu için .722 olduğu saptanmıştır.

Verilerin Analizi

Öğretmenlerin ahlaki çözümlerinin etik davranışlar tarafından yordanma düzeyini saptamak amacıyla korelasyon ve standart çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Araştırmada uç değerlerin belirlenmesi için mahalanobis değerlerine bakılmıştır. Bu değerler her bir bağımsız değişkenin diğer değişkenlerle olan uzaklığını ifade etmektedir (Can, 2018). Veriler bu yöntemle analiz edilip uç değer olan veriler belirlenip çıkartıldıktan sonra 271 veriyle analizler yapılmıştır. Veri analizine başlanmadan önce standart çoklu regresyon analizinin gerçekleştirilebilmesi için aşağıdaki varsayımları karşılayıp karşılamadığı kontrol edilmiştir (Can, 2018).

İlk adım olarak normallik varsayımı incelenmiştir. Normallik varsayımı için basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılmış ve verilerin -1 ve +1 değer aralığında normal dağılım göstermediği için uç değerlere bakılmıştır. Uç değerler çıkarılmış daha sonra tekrar basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılmış ve bu değerlerinin Tablo 2'de belirtildiği üzere +1 ve -1 aralığında (Tabachnick ve Fidell, 2013) normal dağılım gösterdiği saptanmıştır.

Tablo 1.*Öğretmenlerin mental iyi oluş, ahlaki çözülme ve öz-yeterliliklerinin betimsel analizleri*

	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	Çarpıklık	Basıklık
1. Görev Bilinci	271	35.7528	3.40285	-.470	-.763
2. Erdemlilik	271	22.3432	2.26167	-.481	-.606
3.İnsani Duyarlık	271	23.5683	1.89979	-.197	,191
4. Mesleki Yükümlülük	271	18.1993	1.72266	-.697	-.520
5. Ahlaki Düşünce	271	18.6052	1.58085	-.838	-.430
6. Ahlaki Çözülme	271	12.9033	4.49854	.682	.274

Normallik sayılına bakıldıktan sonra otokorelasyon durumu analiz edilmiştir. Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında otokorelasyon durumunun var olup olmadığının belirlenmesi için Durbin- Watson d değeri incelenmiştir. Bu Durbin Watson d kabul edilebilir aralığı 1.5 - 2.5'dir (Field, 2005; Uysal ve Günay, 2001). Bu araştırmada Durbin Watson d değerinin 1.894 bulunması kabul edilebilir değer aralığında olduğunu göstermektedir. Bu analiz sonucunda çoklu regresyon analizi varsayımının karşılandığını göstermektedir.

Normallik sayılı ve otokorelasyon durumuna bakıldıktan sonra, Varyans Büyütme Faktörü ve Tolerans değerlerine bakılmıştır. Bu iki değer korelasyonel ilişkiyi değerlendirdiği için değişkenler arasında yüksek ilişki olması değişkenlerin aynı şeyleri ölçtüğü anlamına geldiğinden, değişkenlerden birinin analizden atılması gerekmektedir. Varyans Büyütme Faktörü değerinin kabul edilebilir aralığının 10'dan küçük, Tolerans değerinin ise 0.2' den büyük olması gerekmektedir (Field, 2005; Kaçar ve Sarıçam, 2015). Bu araştırmada ahlaki çözülmenin yordanmasına ilişkin analizde Tolerans değerinin .489 - .592 aralığında, Varyans Büyütme Faktörü değerinin ise 1.689-2.045 olduğu saptanmıştır. Elde edilen bu bulgular, değişkenler arasında çoklu korelasyon olmadığını göstermektedir.

Çoklu regresyon analizi varsayımlarının dördüncü adımı olarak yordayıcı ve yordanan değişkenler arasındaki ilişki düzeyleri için değişkenler arasındaki korelasyon değerlerine bakılmıştır. Korelasyon katsayısının 0-0,30 arasında olması değişkenler arasında ilişki bulunduğunu, 0,31 - 0,49 arasında olması değişkenler arasında zayıf bir ilişkinin var olduğu, 0,50 - 0,69 arasında olması orta derecedeki bir ilişkiye, 0,70 - 1,00 arasında olması ise yüksek (güçlü) bir ilişkinin var olduğu şeklinde yorumlanmıştır (Büyüköztürk vd., 2014). Yordayıcı ve yordanan değişkenler arasındaki korelasyonel ilişki Tablo 3' de yer almaktadır. Çoklu regresyon analizi için varsayımlar sağlandıktan sonra analiz yapılmaya başlanmıştır.

Yukarıdaki üç varsayımda herhangi bir soruna rastlanmadıktan sonra yordayıcı ve yordanan değişkenler arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Ahlaki çözülme ve etik davranışlar arasındaki korelasyonel ilişki Tablo 3' de yer almaktadır. Çoklu regresyon analizi için varsayımlar sağlandıktan sonra analiz yapılmaya başlanmıştır.

Araştırma kapsamında toplanan veriler SPSS 25.0' dan faydalanılarak yapılmıştır. Verilerin analizinde etik davranışların ahlaki çözülme yordamadaki gücünün belirlenmesinde ise standart çoklu regresyon analizi ve ahlaki çözülme ve etik davranışlar arasındaki ilişkinin belirlenmesinde ise Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır.

BULGULAR

Öğretmenlerin ahlaki çözülme ve etik davranışların alt boyutları arasındaki ilişkinin belirlenmesi korelasyon analizi yapılmış ve bulgular tablo 2' de gösterilmiştir.

Tablo 2.

Ahlaki çözülme ve etik davranışlar arasındaki korelasyonel ilişki

	1	2	3	4	5	6
1. Ahlaki Çözülme Toplam	1					
2. Görev Bilinci	-,306**	1				
3. Erdemlilik	-,269**	,537**	1			
4. İnsani Duyarlık	-,271**	,469**	,531**	1		
5. Mesleki Yükümlülük	-,288**	,584**	,517**	,578**	1	
6. Ahlaki Düşünce	-,326**	,620**	,509**	,578**	,576**	1

**p<.01

Tablo 2’de görüldüğü üzere öğretmenlerin ahlaki çözümleri ile görev bilinci (r= -.306), erdemlilik (r= -.269), insani duyarlık (r= -.271) mesleki yükümlülük (r= -.288) ve ahlaki düşünce (r= -.326) arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Daha açık bir ifadeyle, öğretmenlerin etik davranışlar olan görev bilinci, erdemlilik, insani duyarlık, mesleki yükümlülük ve ahlaki düşünce düzeyleri arttıkça ahlaki çözümleri azalmaktadır.

Öğretmenlerin etik davranışlarının ahlaki çözümlerini yordama düzeylerini belirlemek için standart çoklu regresyon analizi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3.

Mental iyi oluşun yordayıcısı olarak etik davranışların standart çoklu regresyon analizi

	B	Standart Sapma	β	t	p	İkili r	Kısmi R
(Sabit)	35,652	3,654		9,756	0,000		
1. Görev Bilinci	-0,144	0,106	-0,109	-1,354	0,177	-0,306	-0,083
2. Erdemlilik	-0,134	0,149	-0,067	-0,903	0,367	-0,269	-0,056
3. İnsani Duyarlık	-0,136	0,184	-0,057	-0,737	0,462	-0,271	-0,045
4. Mesleki Yükümlük	-0,187	0,209	-0,071	-0,893	0,373	-0,288	-0,055
5. Ahlaki Düşünce	-0,430	0,234	-0,151	-1,840	0,067	-0,326	-0,113
R= .370	R ² = .137						
F _(5,263) = 8.317	p= .000						

Tablo 3 incelendiğinde, öğretmenlerin ahlaki çözümleri ile etik davranışları arasında orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmektedir, R=0.370, R²=0.137, p<.05). Görev bilinci, erdemlilik, insani duyarlık, mesleki yükümlük ve ahlaki düşünce birlikte, mental iyi oluşun yaklaşık % 14’ünü yordamaktadır.

Etik davranışların ahlaki çözülme üzerindeki görece önem sırası; ahlaki düşünce, görev bilinci, mesleki yükümlük, erdemlilik ve insani duyarlıktır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise görev bilinci, erdemlilik, insani duyarlık, mesleki yükümlük ve ahlaki düşünce üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, öğretmenlerin ahlaki çözülme ve etik davranışları arasındaki ilişkinin belirlenmesi ve etik davranışların ahlaki çözümleri yordama düzeyinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu kapsamda yapılan analizlerde ahlaki çözülme ile etik davranışlardan olan görev bilinci, erdemlilik, insani duyarlık, mesleki yükümlülük ve ahlaki düşünce ile negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Daha açık bir ifadeyle öğretmenlerin etik davranışlar olan görev bilinci, erdemlilik, insani duyarlık, mesleki yükümlülük ve ahlaki düşünce düzeyleri arttıkça ahlaki çözümleri azalmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin etik davranışlarının ahlaki çözümleri anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir.

Literatürde, yer alan çalışmalar incelendiğinde doğrudan etik davranışlar ve ahlaki çözümler arasındaki ilişkinin incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bunun yanı sıra ahlaki çözümler ile etik olmayan karar verme arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalarda negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin bulunması araştırma bulgularıyla örtüşmektedir (Chug vd., 2013; Detert vd., 2008; Moore vd., 2012). Chug ve diğerlerinin (2008) ve Moore ve diğerlerinin (2012) yapmış oldukları farklı çalışmalarda ahlaki çözümlerin etik olmayan karar vermeye ahlaki çözümler arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin bulunması araştırma bulgularını desteklemektedir. Yine Mumcu'nun (2022) banka çalışanları üzerinde yapmış olduğu çalışmada, etik olmayan örgüt yararına davranış ile ahlaki çözümler arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin bulunması da araştırma bulgularını dolaylı olarak desteklemektedir. Etik davranışların temelinde, çalışanın çalıştığı kuruma yarar sağlama amacı bulunmaktadır. Bazen çalışanlar bu yarar sağlama davranışlarını yerine getirebilmek için ahlaki ve etik standartları dikkate almayabilmektedir. Çalışanların bu davranışları göstermesinde ise çalıştıkları kurumlara olumlu veya olumsuz bağlılıkları da etkin rol oynamaktadır. Ahlaki çözümlere sahip olan öğretmenlerin ahlaki gerekçelendirme, sorumluluktan uzaklaşma vb. yüklem mekanizmalarını kurum yararına etik olmayan davranış gerçekleştirmesinin önündeki engelleri kaldırmaktadır. Çalışan ahlaki çözümler mekanizmaları sayesinde etik olmayan davranış örgüte duyduğu bağlılık karşısında sergilemesi gerektiğine inanarak, bunun kişisel çıkar içeren bir eylem olmadığını, örgüte fayda sağlama amacı ile hareket ettiğini varsayarak, örgütünde diğer bireylerin de bu davranış gerçekleştirdiğini söyleyerek, herkesin bu tür bir davranış örgütü için yapabileceğini iddia ederek, gerçekleştirdiği etik ihlalin sonuçlarının önemsiz olduğuna inanarak, yaptığı davranış daha sonra telafi edeceğini vaat ederek etik olmayan örgüt yararına davranış gerçekleştirebilir. Bu noktada ahlaki çözümlerin etik olmayan ahlaki davranışlar için önemli bir öncül olduğu söylenebilir (Mumcu, 2022).

Bu çalışmada öğretmenlerin ahlaki çözümlerine etki eden etik davranışlar belirlenmiştir. Bunun yanı sıra öğretmenlerin ahlaki çözümleri üzerinde etki eden değişkenlerle araştırılan yeni çalışmaların yapılması önerilmektedir. Ayrıca öğretmenlerin etik davranışlarının nedenleri üzerine araştırmalar yapılarak öğretmenlerin mental iyi oluşlarını sağlama konusunda yaşanan sorunlar bulunabilir. Aynı zamanda, öğretmenlerin ahlaki çözümleri konusunda desteklenmeleri için okul psikolojik danışmanlarından destek alınması sağlanabilir. Ahlaki çözümlerin etik davranışlar açısından yordanmasına ilişkin bu çalışma, bazı sınırlılıklara sahiptir. Çalışmada katılımcılar uygun örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Bu durum çalışmanın temsil edilebilirliği açısından bir sınırlılık teşkil edebilir. Başka bir sınırlılık ise verilerin tek bir ilçeden toplanmasıdır. Ayrıca, araştırmada kullanılan ölçekler öğrencilerin kendileri hakkında bilgilendirmelerde bulunmalarını gerektirmekte olup, bu durumun öğretmenlerin kendilerinden beklenen cevapları verme eğilimlerini etkileyebilmesi bir sınırlılık oluşturmaktadır.

Destek ve Teşekkür

Yazarlar olarak, araştırmanın gerçekleştirilmesi sürecine yönelik herhangi bir destek ya da teşekkür beyanımız bulunmamaktadır.

Çatışma Beyanı

Araştırmanın yazarları olarak herhangi bir çıkar/çatışma beyanımız olmadığını ifade ederiz.

Yayın Etiği Beyanı

Bu araştırmanın planlanmasından uygulanmasına, verilerin toplanmasından verinin analizine kadar olan tüm süreçte "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen

eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Çalışmanın yazım sürecinde bilimsel etik ve alıntı kurallarına uyulmuş, toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

KAYNAKÇA

- Ağırbaş, Z. B. (2019). *Nevrotik kişilik özelliğinin kariyerizm eğilimi üzerindeki etkisinde ahlaki çözülmenin aracı etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Akarsu, B. (1979). *Felsefe sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Akgün, Ö.E., Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K. Demirel, F. ve Karadeniz, Ş. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (17. bs.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Argyris, C. (1964). *Integrating the individual and the organization*. New York: John Wiley & Sons.
- Aydın, P. İ. (2001). *Yöneltilmiş mesleki ve örgütsel etik*. Pegem Yayıncılık.
- Bandura, A. (1999). Moral disengagement in the perpetration of inhumanities. *Personal and Social Psychology Review* 3, 193-209. https://doi.org/10.1207/s15327957pspr0303_3
- Bandura, A. (2002). Selective moral disengagement in the exercise of moral agency. *Journal of Moral Education*, 31(2), 101-119. <https://doi.org/10.1080/0305724022014322>
- Barsky, A. (2008). Understanding the ethical cost of organizational goal-setting: A review and theory development. *Journal of Business Ethics*, 81(1), 63-81. [10.1007/s10551-007-9481-6](https://doi.org/10.1007/s10551-007-9481-6)
- Budziszewski, R., Graupensperger, S.A., & Vierimaa, M. (2020). Exploring predictors of moral disengagement in collegiate athletic trainers. *Journal of Athletic Training*, 55(1), 96-104. <https://doi.org/10.4085/1062-6050-504-18>
- Campaert, K., Nocentini, A. And Menesini, E. (2018). The role of poor parenting and parental approval for children's moral disengagement. *Journal of Child and Family Studies*, 27, 2656-2667. <https://doi.org/10.1007/s10826-018-1097-1>
- Can, A. (2018). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi* (6. bsk.). Pegem Akademi.
- Christian, J. S., & Ellis, A. P. J. (2014). The crucial role of turnover intentions in transforming moral disengagement into deviant behavior at work. *Journal of Business Ethics*, 119, 193-208. <https://doi.org/10.1007/s10551-013-1631-4>
- Chug, D., Kern, M.C., Zhu, Z., & Lee, S. (2013). Withstanding moral disengagement: Attachment security as an ethical intervention. *Journal of experimental social psychology*, 51, 88-93. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2013.11.005>
- Çelebi, N. & Akbağ, M. (2012). A study for identification of ethical conduct of the teachers working at public high schools. *International Online Journal of Educational Sciences*, 4(2), 425-44.
- Çetin, R. (2019). Ortaöğretim öğrencilerinin dindarlık düzeyleri ve ahlaki çözülme eğilimleri [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Çileli, M. (1991). *Ahlak psikolojisi ve eğitimi*. V Yayınları.
- Dağlı, A. ve Akyıldız, S. (2009). İlköğretim öğretmenlerinin görüşlerine göre ilköğretim denetmenlerinin etik davranışları. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 27-38.
- Derr, S., & Morrow, M.T. (2020). Effects of a growth mindset of personality on emerging adults' defender self-efficacy, moral disengagement, and perceived peer defending. *Journal of Interpersonal Violence*, 35(3), 542-570. <https://doi.org/10.1177/0886260517713716>
- Detert, J.R., Trevino, L.K., & Sweitzer, V.L. (2008). Moral disengagement in ethical decision making: a study of antecedents and outcomes. *Journal of Applied Psychology*, 93(2), 374-391. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.93.2.374>
- Fida, R., Tramontano, C., Paciello, M., Guglielmetti, C., Gilardi, S., Probst, T. M., & Barbaranelli, C. (2018). 'First, do no harm': The role of negative emotions and moral disengagement in understanding the relationship between workplace aggression and misbehavior. *Frontiers in Psychology*, 9, 671. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00671>
- Field, A. (2005). *Discovering statistics using SPSS*. London: Sage Publication.
- Gözütok, D. (1999). *Teachers' ethical behavior. The Third International Conference on Teacher Education. Almost 2000: Crises and challenge in the teacher education* (June 27 July 1999), (p. 83-99). Beit Berl Collage.
- Gülmez, Ç. (2014). *Kadına yönelik aile içi şiddet, ahlaki çözülme ve dindarlık*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Hodge, K., Hargreaves, E.A., Gerrard, D., & Lonsdale, C. (2013). Psychological mechanisms underlying doping attitudes in sport: motivation and moral disengagement. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 35, 419-432.

- Iwai, T., Carvalho, J. V. F., & Lalli, V. M. (2018). Explaining transgressions with moral disengagement strategies and their effects on trust repair. *Brazilian Administration Review*, 15(4), 1-23. <https://doi.org/10.1590/1807-7692bar2018180016>
- Kandemir Özdiñç, N. (2019). *Sibling bullying and peer bullying relations to empathy, moral disengagement, problem solving and parental acceptance –rejection*. (Unpublished Doctoral Thesis]. Ortadođu Teknik Üniversitesi.
- Kuçuradi, İ. (2008). *Etik/Ethic*. Meteksan.
- Kuçuradi, İ. (2017). *Uludağ Konuşmaları: Özgürlük, ahlak, kültür kavramları*. Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Moore, C., Detert, J. R., Treviño, L. K., Baker, V. L., & Mayer, D. M. (2012). Why employees do bad things: Moral disengagement and transgressive organizational behavior. *Personnel Psychology*, 65(1), 1-48. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.2011.01237.x>
- Mumcu, A. (2022). Ahlaki çözülmenin etik olmayan örgüt yararına davranış üzerindeki etkisi: Demografik faktörlerin düzenleyici rolü. *Journal Of Economics and Administrative Sciences*, 23(2), 481-491.
- Özdiñç, N.K. (2019). *Sibling bullying and peer bullying relations to empathy, moral disengagement, problem solving, and parental acceptance-rejection*. [Unpublished doctoral thesis]. Middle East Technical University.
- Paciello, M., Ballarotto, G., Cerniglia, L., & Muratori, P. (2020). Does the interplay of callous-unemotional traits and moral disengagement underpin disruptive behavior? A systematic review. *Adolesc Health Med Ther*, 11, 9-20. <https://doi.org/10.2147/AHMT.S151699>
- Probst, T. M., Petitta, L., Barbaranelli, C., & Austin, C. (2020). Safety- related moral disengagement in response to job in security: Counterintuitive effects of perceived organizational and supervisor support. *Journal of Business Ethics*, 162, 343-358. <https://doi.org/10.1007/s10551-018-4002-3>
- Shen, Y., Sun, X. And Xin, T. (2020). How social support affects moral disengagement: The role of anger and hostility. *Social Behavior and Personality*, 47(3), 1-9. <https://doi.org/10.2224/sbp.7720>
- Starratt, R. J. (2004). *Ethical leadership*. Jossey-Bass
- Stewart-Brown S., & Janmohamed, K. (2008). *Warwick and Edinburgh Mental Well-being Scale (WEMWBS): User Guide, Version 1*. NHS Health Scotland: Glasgow. <http://www.ocagingservicescollaborative.org/wp-content/uploads/2014/07/WEMWBS-User-Guide-Version-1-June-2008.pdf>
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Allyn and Bacon.
- Tillman, C. J., Gonzalez, K., Whitman, M. V., Crawford, W. S., & Hood, A. C. (2018) A multi-functional view of moral disengagement: Exploring the effects of learning the consequences. *Frontiers in Psychology*, 26(8): 2286. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.02286>.
- Uğurlu, C. T. (2008). Lise son sınıf öğrencilerinin öğretmenlerinin etik davranışlarına ilişkin algıları. *Kastamonu Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 16(2), 367-378
- Uysal, M. ve Günay, S. (2001). Durbin-watson ölçütüne göre kararsızlık bölgesinde bulunan negatif otokorelasyon için bazı testler. *Anadolu University Journal Of Science and Technology*, 2(2), 277-284.
- Zheng, X., Qin, X., Liu, X. and Liao, H. (2019). Will creative employees always make trouble? Investigating the roles of moral identity and moral disengagement. *Journal of Business Ethics*, 157(3), 653-672. <https://doi.org/10.1007/s10551-017-3683-3>

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Moral disengagement is when people remain morally committed to ethical principles, while continuing to judge the same principles, avoiding any feelings of guilt, shame, or regret, and perpetuating behaviors that violate shared norms (Probst et al., 2020); the process of individuals making unethical moral disengagement when self-control is disabled through several interrelated collective cognitive mechanisms (Detert et al., 2008); a latent process in which individuals convince themselves that ethical standards are not valid in a particular context (Budziszewski et al., 2020); It can be defined as a cognitive mechanism that changes over time rather than a permanent feature in humans (Campaert et al., 2018). Moral disengagement also helps us to understand the antisocial behaviors of individuals that are known to be wrong in the past, present and future (Bandura, 2002; Bandura, 1999).

The concept of ethics is derived from the Greek word "ethos" meaning "character, principle, human behavior". The concept of "ethics", derived from Ethos, also emerges as a result of "examination of moral rules and values" by pointing to the ideal and abstract (Akarsu, 1979). Starratt (2004) states that ethics are the principles, beliefs, assumptions and values that characterize moral life. The aim of ethics education is to deal with the problems of what kind of principles an ideal society can be built on by reasoning beyond the norms and rules of the society in which the individual lives (Çileli, 1991). From this point of view, the ethical principles and values that underlie the behaviors to be gained to students in education are closely related to the ethical behaviors of the teacher.

Considering the studies in the literature, it is thought that the current study will contribute to the literature and experts working in the field on the effect of ethical behaviors that predict teachers' moral disengagement. At this point, the research questions are as follows;

1. Is there a significant relationship between teachers' moral disengagement and ethical behavior?
2. Do teachers' ethical behavior levels significantly predict moral disengagement?

Method

The predictive correlational design was used in this study, which aims to determine the relationship between teachers' moral disengagement and ethical behaviors, and to determine the level of predicting moral disengagement by ethical behaviors. The predictive correlational pattern is used to determine the predictive power of the unknown variable based on the known value after examining the relationships between the variables. (Buyukozturk et al., 2014). The study group of the research consists of teachers working in different public schools operating in Arnavutköy district of Istanbul province.

In the study, the data were collected using the mental well-being scale and the ethical behavior scale. Correlation and multiple regression analysis were conducted to determine the level of predicting the moral dissolution of teachers' ethical behaviors. In the study, the extreme values were determined as the Mahalanobis distance. Mahalanobis values express the distance of an independent variable from other variables (Can, 2018). After analyzing the data with this method and removing the extreme data, analyzes were made with the remaining 271 data. Before starting the data analysis, it was checked whether it met the following assumptions in order to perform the standard multiple regression analysis (Can, 2018). As a first step, the assumption of normality was examined. The kurtosis and skewness values were checked for the assumption of normality and since the data did not show a normal distribution between -1 and +1, the extreme values were checked and it was found that these values showed a normal distribution between +1 and -1 (Tabachnick & Fidell, 2013) as indicated in Table 2. . In the second step, the autocorrelation situation was analyzed. Durbin-Watson d value was examined for autocorrelation between variables. Durbin Watson d acceptable range is 1.5 - 2.5 (Field, 2005). The Durbin Watson d value of 1.894 in this study shows that it is in the acceptable range. As a result of this analysis, it shows that the multiple regression analysis assumption is met. As a third step, Variance Magnification Factor and Tolerance values were calculated. Since a high correlation between the variables means that the variables measure the same things, one of the variables should be excluded from the analysis. It is expected that the variance magnification factor value is less than 10 and the tolerance value is greater than 0.2 (Field, 2005). In this study, the Tolerance value was found to be between .489 - .592, and the Variance Magnification Factor value was found to be 1.689-2.045 in the analysis of predicting mental well-being. These findings were found to be that there was no multicollinearity between the variables.

Findings

It has been determined that there is a positive and significant relationship between teachers' moral disengagement and sense of duty, virtuousness, human sensitivity, professional obligation and moral thought. In other words, as teachers' ethical behaviors such as duty consciousness, virtue, human sensitivity, professional obligation and moral thinking levels increase, their moral disintegration decreases.

There is a moderate and significant relationship between teachers' moral disengagement and their ethical behavior. It was determined that the five variables mentioned together explained approximately 14% of the total variance in moral disengagement. According to the standardized regression coefficient (β), the relative importance of the predictor variables on moral disengagement; moral thought, sense of duty, professional obligation, virtue and human sensitivity. When the t-test results regarding the significance of the regression coefficients are examined, it is seen that there is no significant predictor on duty consciousness, virtuousness, human sensitivity, professional obligation and moral thought.

Conclusion and Discussion

Based on the findings obtained from the research, when the studies in the literature were examined, no study was found that directly examined the relationship between ethical behaviors and moral disengagement. In addition, the finding of a significant negative relationship in studies examining the relationship between moral disengagement and unethical decision-making coincides with the research findings (Detert et al., 2008; Moore et al., 2012; Chug et al., 2013). Finding a negative significant relationship between decision making and moral disengagement supports the research findings.

In this study, ethical behaviors that affect teachers' moral disengagement were determined. In addition, it is recommended to conduct new studies investigating the variables that affect teachers' moral disengagement. In addition, by conducting research on the reasons of teachers' ethical behaviors, problems in providing teachers' mental well-being can be found. At the same time, support from school counselors can be provided to support teachers in their moral disengagement.

An Investigation of Dance Based Aquatic and Zumba Exercise in Sedentary Women According to Motoric and Physiological Parameters

Çağlar, Esin Çağla¹ <https://orcid.org/0000-0002-2717-0830>

Abstract

Received

22.10.2022

Accepted

20.12.2022

Anahtar Kelimeler

Aquatic, Exercise, Sedentary, Zumba

The aim of the study investigated the effects of zumba and aquatic exercises on anthropometric and motoric properties in sedentary women. This research consists of sedentary women (average age-sd= 41.90 ± 8.75) who regularly participate in zumba (n=30) and aquatic (n=30) exercises three days a week. Body composition analysis was determined using the bioelectrical impedance method. Body weight (kg) and height, waist, hip, chest, and thigh circumferences, flexibility and balance biomotor properties were measured for all subjects before and after the study. Paired-sample t-test and Wilcoxon signed-rank test were used for statistical analysis. When the pre- and post-exercise values of the groups were compared, it was determined that body weight (KG), body mass index (BMI), lean body mass (LBM), flexibility, balance, fat mass, chest, hip, waist circumference and body fat percentage were found in the aquatic exercise group. While there were statistically significant differences between these parameters, the women's body weight, body mass index (BMI), lean body mass (LBM), flexibility, balance, fat mass, chest, hip, waist circumference and body fat percentage (BFP) were found in the zumba exercise group. A statistically significant difference was found between the measurements. When the groups were compared, significant differences were found only in the parameters of fat mass, flexibility and balance.

Dans Temelli Akuatik ve Zumba Egzersizinin Sedarter Kadınlarda Motorik ve Fizyolojik Parametrelere Göre İncelenmesi

Öz

Gönderi Tarihi

22.10.2022

Kabul Tarihi

20.12.2022

Anahtar Kelimeler

Akuatik, Egzersiz, Sedarter, Zumba

Çalışmanın amacı, sedanter kadınlarda zumba ve akuatik egzersizlerinin antropometrik ve motorik özelliklere etkisini incelemektir. Bu araştırma, haftada üç gün düzenli olarak zumba (n=30) ve akuatik (n=30) egzersizlerine katılan yaş ortalaması (yaş ort.-ss= 41.90 ± 8.75) sedanter kadından oluşmaktadır. Vücut kompozisyon analizi biyoelektrik empedans yöntemi kullanılarak belirlendi. Tüm denekler için çalışma öncesi ve sonrasında vücut ağırlığı (kg) ve boy, bel, kalça, göğüs, uyluk çevresi ölçümleri ile esneklik ve denge biyomotor özellikleri ölçümleri yapıldı. İstatistiksel analiz olarak eşleştirilmiş örneklem t testi ve Wilcoxon işaretli sıra testi kullanıldı. Grupların egzersiz öncesi ve sonrası değerleri karşılaştırıldığında, vücut ağırlığı (KG), vücut kitle indeksi (VKİ) yağsız vücut kitle (YVK), esneklik, denge, yağ kütlesi, göğüs, kalça, bel çevresi ve vücut yağ yüzdesi olarak, akuatik egzersiz grubunda tüm bu parametreler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunurken, zumba egzersiz grubunda kadınların vücut ağırlığı, vücut kitle indeksi (VKİ), yağsız vücut kitle (YVK), esneklik, denge, yağ kütlesi, göğüs, kalça, bel çevresi ve vücut yağ yüzdesi (VYY) ölçümleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Gruplar karşılaştırıldığında yalnızca (YVK), yağ kütlesi, esneklik ve denge parametrelerinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

¹ Sorumlu Yazar: Esin Çağla Çağlar, Arş. Gör, Hitit Üniversitesi, esincaglacaglar@hitit.edu.tr

INTRODUCTION

Exercise; planned, structured, repetitive, continuous activities aimed at improving one or more elements of physical fitness (Özer, 2001). Physical activity is one of the best ways to improve one's physical, psychological and emotional health (Amyhsiu et al., 2009). Physical activity has a protective effect against the development of coronary heart diseases, hypertension, obesity, diabetes, osteoporosis and some types of cancer. The vast majority of scientific studies have reported a significant reduction in the risk of these diseases in physically active people (İşleğen, 2009). In addition, regular physical activity and a healthy lifestyle are important in terms of feeling better, maintaining weight and maintaining health (Ateş et al., 2009). Sedentary life makes people lazy and can cause many diseases that will negatively affect human life. The most important problem that people face in our daily lives: The decrease in the need for movement leads to a kind of sedentary lifestyle, while today's technology is developing rapidly (Arslan et al., 2016). The decrease in the need to move also brings with it diseases and metabolism disorders, which are among the problems of today. Considering the situation in question, it is necessary to do physical activity at every opportunity and everywhere, and to activate the body (Aydoğan et al., 2015).

It is conducted in the literature that doing activities in water is easier and more effective than land training in terms of relaxation, pain control and strengthening (Demirer, 2017). In-water exercises are applied in targeted pools of appropriate depth and temperature, depending on the disease and the person, and both physiological and physical properties of water are utilized in these activities. With the contact of water with the body, a great deal of comfort is provided in joint range of motion, joint flexibility and mobility (Demirdal, 2012). It has been observed that successful results have been obtained in the treatment of many diseases with in-water exercises. To illustrate; Flexibility increases, less load is placed on the body, muscles, tendons, ligaments (Abbas et al., 2017). For this reason, aquatic exercise has become the basis of physical therapy work programs (Yazigi et al., 2013). Besides, Zumba fitness is a new kind of dance exercise inspired by Latin American music and Latin American dances. This exercise is a basic combination of merengue, salsa, samba, cumbia, reggeaton and other Latin American dances using basic aerobic steps, additionally hip - hop, belly dance, Indian, African dance, etc. It is a type of exercise enriched with other dance compositions (Ljubojevic et al., 2014). Studies have validated that the use of various forms of the zumba fitness program has found statistically significant results in improving the functional and motoric abilities of individuals (Sebic et al.,

2016). When previous studies are examined, it is seen that aquatic exercises and zumba exercises are effective in some parameters on the body separately. However, there has not been a study comparing aquatic and zumba exercises together. It is aimed to examine the effects of aquatic and zumba exercises on anthropometric, body composition, balance, and flexibility levels in sedentary women. It was hypothesized that aquatic exercises because of the resistance against water would be more effective than zumba exercises that based on dry land.

METHODOLOGY

Subjects

A total of 60 sedentary women aged between 25-45 voluntarily participated in this study. The groups were randomly divided into two groups as (n=30) Aquatic Exercise Group (AEG) and (n=30) Zumba Exercise Group (ZEG), and the women were informed in detail about the exercise models before the study. The inclusion criteria for the study, including not having

any chronic or acute disease and pregnancy status, not smoking, not participating in any exercise program for at least one year before the study. The study was approved by Hitit University Non-Interventional Ethics Committee, and an informed consent form was signed by the women by the Declaration of Helsinki This study was conducted in Çorum Municipality Buhara Women's Cultural Center swimming pool and dance halls.

Applied Training Program

Aquatic and zumba dance exercises were applied to the participants during 8 weeks, 3 days times in a week, 50 minutes taken in each session, in addition, the intensity of exercise for both groups was determined by using corvonen formula as 50-60% of the heartbeat reserve (Ateş, Saygın, & Zorba, 2013).

The Music that was used for all sessions, was chosen by the researcher to include rhythms for women to use their heart rate reserve of 31%-37% for warming up and 50-60% for the main phase.

Aquatic Exercise

The program consisted of 10 minutes of warm-up, 30 minutes of exercise, and 10 minutes of cool-down, each session was made by a professional trainer, and those who interrupted or abandoned the work as much as the specified number of sessions were not included. In the aquatic exercise, the exercises detailed Table 1, were performed by using water-specific equipment in water gymnastics.

Warm-up phase

The exercise was initiated with a 10-minute warm-up period consisting of back-to-back moderate stretching exercises covering all joints and muscles. It was applied in the 27°C pool. These movements (simple to difficult movements, steps with increasing music from slow to fast, walking, walking side to side).

Main phase

1. Walking in water. (W)
2. Running in place by raising the knees. (R)
3. Jumping in place by moving the legs sideways to the right and left, respectively. (JS)
4. Jumping in place by moving the legs forward and backward. (J)
5. Pull the knees to the abdomen by jumping to the right and left, respectively. (PJ)
6. Reaching up with the right and left arms while pulling the knees up. (KU)
7. Hands locked up and down at the level of the abdomen. (H)
8. Do squat movements with a pool noodle in your hands with arms wide open and up and down. (HD)

Cooling phase

For cooling, stretching movements were performed for 10 minutes accompanied by light music. The dance-based exercise program is included in Table 1.

Table 1

Dance-Based Aquatic Exercise Program

Warm up (10 min) cool down (10 min)		Exercise main phase (30 min)				
Week	Exercise	Intensity (%)	ACSM criteria	Type of exercise and frequency of movement	Intensity (%)	ACSM criteria
1	Consecutive moderate stretches that cover all joints and muscles	30	Light	5 min-W, 5 min --R,JS, 5 min JS,J, 5 min -PJ, 5 min -KU,H 5 min H,HD, 5 min -JS, J	40-60	Moderate
2		30-40	Light	5 min-W, 5 min --R,JS, 5 min JS,J, 5 min -PJ, 5 min -KU,H 5 min H,HD, 5 min -JS, J	40-60	Moderate
3		30-40	Light	5 min-W, 5 min --R,JS, 5 min JS,J, 5 min -PJ, 5 min -KU,H 5 min H,HD, 5 min -JS, J	40-60	Moderate
4		30-40	Light	5 min-W, 5 min --R,JS, 5 min JS,J, 5 min -PJ, 5 min -KU,H 5 min H,HD, 5 min -JS, J	40-60	Moderate
5		30-40	Light	5 min-W, 5 min --R,JS, 5 min JS,J, 5 min -PJ, 5 min -KU,H 5 min H,HD, 5 min -JS, J	40-60	Moderate
6		30-40	Light	5 min-W, 5 min --R,JS, 5 min JS,J, 5 min -PJ, 5 min -KU,H 5 min H,HD, 5 min -JS, J	40-60	Moderate Hard
7		30-40	Light	5 min-W, 5 min --R,JS, 5 min JS,J, 5 min -PJ, 5 min -KU,H 5 min H,HD, 5 min -JS, J	60	Hard
8		30-40	Light	5 min-W, 5 min --R,JS, 5 min JS,J, 5 min -PJ, 5 min -KU,H 5 min H,HD, 5 min -JS, J	60	Hard

Walking in water (W); Running in place with knees raised (R); Jumping in place by moving the legs sideways to the right and left, respectively (JS); Hands locked up and down at the level of the abdomen (H); With the pool noodle, squatting up and down in the hands with the arms shoulder-width apart (HD); Pulling the knees to the abdomen by jumping to the right and left, respectively (PJ); Reaching up with the right and left arms while pulling the knees up (KU); The training intensity was adjusted by ACSM recommendations as Heart Rate Reserve Percent (%).

Zumba Exercises

Choreography consisting of complicated movements accompanied by different dance music was applied to the participants in the dance hall. This application was created from 8-10 pieces of zumba music. Each music is completed in 1 to 3 minutes. Rest intervals were applied as 15-30 seconds. The participants began with a 10-minute warm-up period consisting of back-to-back moderate stretching exercises that covered all joints and muscles. Warm-up exercises consisted of simple to difficult movements, slow to fast steps with increasing music, walking, walking side to side. At the last of the zumba dance workout, stretching movements

were performed for 10 minutes accompanied by light music for cooldown. Before participating in the workout, the participants were asked not to eat at least 2 hours before.

Data Collection Tools

Anthropometric Measurements

Chest, hip, waist, and upper leg circumference measurements were performed with an anthropometric tape measure. All measurements were carried out by the same practitioner. Two measurements were taken from each region and the average was recorded.

Body Composition Measurements

Body composition analyses were made twice throughout the study, before and at the end of the study, by using the Tanita MC 780 Black body analyzer for both groups in the study. Physical measurements (Standardized test procedures) were made by the standards specified in the ACSM, and height, bodyweight measurements were taken at 08:00 in the morning on an empty stomach, and pre-tests and post-tests were performed by the same person.

Biomotor Tests

Balance

Flamingo balance test was used to determine participants balance. In this test, a 50 cm long, 4 cm high and 3 cm wide wooden beam and a Casio digital stopwatch were used. With this test, it is aimed to determine the participant's static balance. The participant was asked to hold one foot on the foot apparatus, bend the other foot back and hold it with the hand on the same side, and stand like a flamingo. At the beginning, the participant was kept in balance by holding the helper's arm. Then the time was started when the helper release the participant's arm. If the position is broken, the foot slips and the hand leaves the leg, the time was stopped. The number of falls within 60 seconds is recorded (Buzdağlı., 2018, s. 28).

Flexibility

Flexibility was determined by using sit and reach test for each subject. The subject's legs are placed in a straight long sitting position. The degrees obtained by holding for two seconds after four stretches were recorded in centimeters (cm) (Simoneau., 1998).

Analysis of Data

Statistical analysis of the data was performed using SPSS 20.0 (Statistical Package for the Social Sciences, Version 22.0, SPSS Inc., Chicago, IL, USA). For the selection of parametric and non-parametric tests, the normality assumption distribution was evaluated with the Shapiro-Wilk test. The homogeneity of the groups was checked with the Levene test. Depending on the data distribution, numerical variables are presented as mean \pm SD or median (minimum-maximum). Independent sample t-test was used for normally distributed data and Mann Whitney U test was used for non-normally distributed data to compare numerical measurements between two independent groups. Paired sample t-test was used for normally distributed data and Wilcoxon signed-rank test was used for non-normally distributed data to compare dependent measurements (Pre-post). The significance level was determined as $p < 0.05$ for all tests.

FINDINGS

The average age, weight and height of the participants are presented in Table 2.

Table 2

The Characteristics features of groups

Variables	Aquatic (n=30)		Zumba (n=30)	
	$\bar{X} \pm SD$	Min - Max	$\bar{X} \pm SD$	Min - Max
Age	39.76±4.40	26 - 45	37.93±5.55	25 - 45
Body height (cm)	159.93±4.40	152 -170	158.43±5.92	149 - 173
Body mass (kg)	72.12±8.88	51.40 – 93.50	70.41±12.95	45.40 – 98.20

As seen in Table 2, the average age of the participants in the aquatic exercise group participating in the study was 39.76±4.40 years. The mean age of the Zumba group is 37.93±5.55. While the average height of the aquatic group is 159.39±.40, the average height of the zumba group is 158.43±5.92. While the average weight of the aquatic group is 72.12±8.88, the average weight of the zumba group is 70.41±12.95.

The effects of aquatic exercise on body composition regarding the body weight, body mass index, fat mass, and body fat percentage values were presented in Table 3.

Table 3

The effects of aquatic exercise and zumba on body composition.

Variables	Test	Aquatic			Zumba			p
		$\bar{X} \pm SD$	Δ %	p	$\bar{X} \pm SD$	Δ %	p	
BM (kg)	Pre	72.12±8.88	-4.09	<0.001 ^a	70.41±12.95	-5.08	<0.001 ^a	0.410 ^a
	Post	69.17±8.66			66.83±11.35			
BMI (kg/m ²)	Pre	28.24±3.28	-6.23	<0.001 ^a	28.14±2.28	-8.35	<0.001 ^a	0.211 ^a
	Post	26.48±3.70			25.79±5.28			
FFM (kg)	Pre	43.83±2.73	3.88	<0.001 ^a	43.09±4.84	6.63	<0.001 ^a	0.006 ^a
	Post	45.60±2.62			46.15±5.10			
Fat Mass (kg)	Pre	34.25±7.20	-5.61	<0.001 ^b	33.85±7.97	-8.15	<0.001 ^b	0.048 ^b
	Post	32.33±7.41			31.09±6.79			
Body Fat Percentage (%)	Pre	35.61±5.48	-5.62	<0.001 ^a	37.14±7.93	-8.18	0.010 ^a	0.286 ^a
	Post	33.61±5.77			34.10±7.26			
Chest (cm)	Pre	99.06±7.89	-3.66	<0.001 ^b	96.86±11.62	-5.12	<0.001 ^b	0.941 ^b
	Post	95.43±8.09			91.90±8.42			
Thigh (cm)	Pre	85.56±8.46	-3.1	<0.001 ^b	84.10±13.97	-4.57	<0.001 ^b	0.221 ^b
	Post	82.83±8.94			80.26±12.13			
Hip (cm)	Pre	109.23±6.86	-8.03	<0.001 ^b	105.80±98.90	-6.52	<0.001 ^b	0.941 ^b
	Post	100.46±13.93			98.90±11.57			

Table 3 (Cont.).*The effects of aquatic exercise and zumba on body composition.*

Variables	Test	Aquatic			Zumba			
		$\bar{X} \pm SD$	$\Delta \%$	p	$\bar{X} \pm SD$	$\Delta \%$	p	p
Waist (cm)	Pre	85.56±8.46	-3.19	<0.001 ^b	84.10±13.97	-4.60	<0.001 ^b	0.202 ^b
	Post	82.83±8.94			80.23±12.16			
Flexibility (cm)	Pre	11.06±1.98			10.80±1.98			
	Post	21.6±2.26	95.30	<0.001 ^b	18.23±1.83	68.80	<0.001 ^b	<0.001 ^b
Balance (score)	Pre	33.96±5.52	-12.54	<0.001 ^b	35.23±5.95	-6.53	<0.001 ^b	<0.001 ^b
	Post	29.70±6.61			32.93±6.14			

The results obtained in the physical parameters of the aquatic and zumba exercise group are presented in Table 3, respectively. When the effects of aquatic exercise on body composition were examined, the body weight, body mass index, fat mass, and body fat percentage were decreased significantly (-4.09%; -6.23%; -5.61%; -5.62% respectively) throughout the study. Besides, lean body mass increased the rate by 3.88% (Table 3). In the Zumba exercise group, significant decreases were found in body weight, body mass index, fat mass and body fat percentage (-5.08%. -8.35%. -8.15%. -8.18% respectively). Similar to the aquatic exercise model, there was an increase of 6.63% in lean body mass (Table 3).

DISCUSSION AND CONCLUSION

The study was carried out to compare the effects on body composition anthropometric and flexibility and balance during the two different exercise models. When the effects of aquatic exercise on body composition were examined, the body weight, body mass index, fat mass, and body fat percentage were decreased significantly (-4.09%; -6.23%; -5.61%; -5.62% respectively) throughout the study. Besides, lean body mass increased the rate by 3.88% (Table 3). In the Zumba exercise group, significant decreases were found in body weight, body mass index, fat mass and body fat percentage (-5.08%. -8.35%. -8.15%. -8.18% respectively). Similar to the aquatic exercise model, there was an increase of 6.63% in lean body mass (Table 3). In addition to these findings, it was revealed that zumba exercises provided a significantly greater increase in lean body mass in participants than aquatic exercises.

When the literature studies were investigated, Costa, Goncalves, Barbosa, Marinho, and Silva (2014) reported that as a result of exercise performed in water for 40 minutes two days a week, fat masses decreased and there was a significant improvement in body composition. In the research of Raffaelli, Milanese, Lanza, and Zamparo (2016), a significant decrease in fat mass (-3.8%) and a significant increase in fat-free mass of the arms (2.4%) and trunk (0.9%) as a result of in-pool aquatic exercises, in which each exercise was planned for 45 minutes, 2 days a week in 9 weeks. Bayrakdar, Kılınç, Kayantaş, and Günay (2020) reported a significant decrease in body weight (-4.80%). Subcutaneous fat thickness (-4.87%). and body fat percentage (-5.75%) in zumba exercises performed regularly for 12 weeks. Bergamin, Ermolao, Tolomio, Berton, Sergi, and Zaccaria (2013) stated that the fat mass of the individuals participating in the study decreased by 4%. The predominantly used forearm fat ratio decreased by 9.2% and the calf muscle density (1.8%) increased with the exercises they performed in the thermal pool in their study planned as 2 days a week for 6 months. Özcan, İrez, Saygın and Ceylan (2018) applied aqua-pilates exercises to healthy young women for 60 minutes 2 days a week for 12 weeks. They reported significant decreases in body weight

(0.80%) body mass index (1.05%) and body fat percentage (1.34%). Bayrakdar et al, (2020) stated that in zumba exercises performed regularly for 12 weeks a significant decrease was found in body weight (-4.80%), subcutaneous fat thickness (-4.87%), and body fat percentage (-5.75%). Oktay (2018) reported that as a result of the participation in 8-week zumba exercises, it showed a significant improvement in body weight of -4.08% and body fat percentage of -8.86% at the end of the study. Domene et al, (2016) reported that there was a -1.2% decrease in body fat percentage in zumba exercise 1 to 2 days a week in an 8-week study period. Krishnan et al, (2015) reported that there was a significant decrease in body weight and body fat percentage according to pre-test and post-test measurements as a result of working 60 minutes 3 days a week in sedentary women who participated in 16-week zumba exercises. Saygın, Oktay, and Ceylan (2016) stated that there was a significant improvement in the values of body weight (0.80%) and body fat ratio (7.25%) as a result of pre-test and post-test measurements in their study, in which 8-week zumba and step aerobic exercises were applied to sedentary women for 60 minutes. 3 days a week. Pekel, Aydos, Uzun, Bozoğlu, and Demirel (2020) applied zumba and reformer training for 10 weeks, 3 days a week for 60 minutes and reported that a significant improvement was achieved in body weight (4.451%) and body mass index (3.827%) according to pre-test and post-test measurement values.

When the effects of aquatic exercise on anthropometric measurements were investigated the participants' chest, thigh, hip, and waist circumferences (-3.66%. -3.1%. -8.03%. -3.19% respectively) before and after the study were examined (Table 2). In the Zumba exercise group, there were significant decreases in the chest, thigh, waist, and hip circumferences (-5.12%. -4.57%. -4.60%. -6.52% respectively) (Table 2). When the literature studies examined, Costa et al. (2014) reported that as a result of exercise performed in water for 40 minutes two days a week, arm, waist, hip, and lower leg circumferences improved significantly. Özcan et al. (2018) applied aqua-pilates exercises to healthy young women for 60 minutes, 2 days a week for 12 weeks, and also reported that the subscapular (1.31%) provided a significant improvement in circumference measurement values. Bayrakdar et al. (2020) in zumba exercises performed regularly for 12 weeks it was found that a significant difference in the waist (-3.82%), hip (-3.91%), abdomen (-4.36%), thigh (-3.88%), chest (-2.69%), underbust (-4.01%), right leg (-5.07%), left leg (-4.76%), right calf (-5.42%), left calf (-5.00 %), right arm (-4.41%) and left arm (-3.78%). Pekel et al. (2020) applied Zumba and reformer training for 10 weeks, 3 days a week for 60 minutes. The study findings indicated that the waist (6.7%), arm (11.7%), hip (5.9%), chest (4.3%), and abdomen (6.3%) was changed significantly.

In our study, when the effects of aquatic exercise on the measurements of motoric skills were examined. It was determined that the participants had a significant increase in flexibility (95.30%) and a significant decrease in balance (-12.54%) before and after the study (Table 4.2). In the Zumba exercise group, there was a significant increase in flexibility (68.80%) and a significant decrease in balance (-6.53%). When the literature studies are examined; Raffaelli et al. (2016) reported that balance improved (34%) as a result of in-pool scull exercises in which each exercise was planned for 45 minutes two days a week during nine weeks. Ok (2017) stated that the sense of balance and flexibility developed in elderly sedentary women as a result of the exercise program applied in the pool for 60 minutes three days a week for three months. Bergamin et al. (2013) found that the flexibility levels of the individuals participating in the study improved (25.8%) with the exercises they performed in the thermal pool. In a study conducted by Özcan et al, (2018) healthy young women applied aqua-pilates exercises and they reported that there was a significant improvement in flexibility (0.96%) and balance (1.38%) values according to the pre and post-study. Oktay (2018) reported that

sedentary women participating in zumba exercises provided a 15.24% improvement in flexibility throughout the study. Saygın et al. (2016) reported that there was a significant improvement in flexibility values (-4.91%) in their study in which 8-week zumba and step aerobic exercises were applied to sedentary women for 60 minutes 3 days a week.

When comparing the groups, a significant difference was found in lean body mass and fat mass (Table 3). The difference is in favor of fat mass in the aquatic exercise group in lean body mass in the zumba group. In addition, the improvement of flexibility and balance performance was in favor of the aquatic exercise group (Table 3). Bergamin et al. (2013) reported that flexibility improved in the water and dry-land exercises in similar levels besides a more significant improvement in dynamic balance was seen in the water exercises.

It would be suggested that the reason for the aquatic exercise having the effects on more parameters is the eliminating the gravitational property of water and creates a greater effect with the acceleration that water creates on the body.

Our study findings indicated that sedentary individuals participating in aquatic exercise and zumba exercises lead to similar improvements in physiological, anthropometric and motoric characteristics. However, according to the findings it could be stated that the aquatic exercises showed better improvement than the zumba exercises on an improvement of flexibility and balance.

Support And Agreement

As author, I have no support or appreciation for the process of conducting the research.

Conflict Statement

I declare that I, as author of the study, have no interests/conflicts.

Publication Ethical Statement

All the rules stated in the framework of "Scientific Research in Universities and Publication Ethic Codes were followed throughout the process (planning, implementation, data collection and analysis). None of the actions stated under the title "Actions that violate scientific research and Publication Ethics " which is the second part of the codes that must be considered. During the writing process of the manuscript, the rules of scientific ethics and citation were followed, no falsifications were made to the collected data, and this study was not sent to any other academic publication environment for evaluation.

REFERENCES

- Açıkada, C., & Ergen, E. (1990) Hacettepe üniversitesi eğitim fakültesi spor bilimleri ve teknolojisi bölümü müfredat programının incelenmesi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 3(4). 31-39.
- Arslan, E., Aras, D., & Can, S. (2016). Sporcu ve sedanter kadınlarda günlük enerji harcaması ve fiziksel aktivite düzeylerinin karşılaştırılması.
- Ateş, B, Saygın, Ö., & Zorba E. (2009). Ev hanımlarının fiziksel kapasitelerinin ve yaşam kalitelerinin belirlenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 357-367.
- Bayrakdar, A., Kılınç, H., Kayantaş, İ., & Günay, M. (2020). The effect of 12-week regular zumba exercises on anthropometric properties. *Journal of Human Sciences*, 17(1), 154-161.
- Bergamin, M., Ermolao, A., Tolomio, S., Berton, L., Sergi, G., & Zaccaria, M. (2013). Water-versus land-based exercise in elderly subjects: effects on physical performance and body composition. *Clinical Interventions in Aging*. 8. 1109.
- Cugusi, L., Manca, A., Bergamin, M., Blasio, A. D., Yeo T. J., Crisafulli, A., & Mercurio, G. (2019). Zumba fitness and women's cardiovascular health: a systematic review. *Journal of Cardiopulmonary Rehabilitation and Prevention*. 39(3). 153-160. doi: 10.1097/HCR.0000000000000326.
- Costa, M. J., Goncalves, C., Barbosa, T. M., Marinho, DA & Silva .A. J. (2014). Short-and long-term effects of a head-out aquatic exercise program on body composition. anthropometric and cardiovascular response of middle-aged women. *International SportMed Journal*. 15(1). 41-49.
- Colado, J. C., Tella, V., Triplett, N. T., & González, L. M. (2009). Effects of a short-term aquatic resistance program on strength and body composition in fit young men. *The Journal of Strength & Conditioning Research*. 23(2). 549-559.
- Demirdal, Ü. S. (2012). Benefits of aquatic exercises in patients with osteoporosis. *Türk J Osteoporos*. 18(37).
- Demirel, A. (2017). Rehabilitasyon: su içi egzersiz eğitimi. *Türkiye Klinikleri Fizyoterapi ve Rehabilitasyon-Özel Konular*. 3(2). 103-112.
- Domene, P. A., Moir, H. J., Pummell, E., Knox, A., & Easton, C. (2016). The health-enhancing efficacy of Zumba fitness: An 8-week randomized controlled study. *Journal of Sports Sciences*. 34(15). 1396-1404.
- Galadys, S. F. L., Frank, J. H. L., & Amyhsiu, H. W.. (2009). Exploring the relationships of physical activity, emotional intelligence, and health in taiwan college students. National chung cheng university. *Journal of Exercise Science & Fitness*. 7(1). 55-63.
- İşlegen, Ç., (2009). Fiziksel aktiviteyle yaşam süresinin uzatılması. *Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi*. 29(5). 80-83.
- Krishnan, S., Tokar, T. N., Boylan, M. M., Griffin, K., Feng, D., McMurry, L., & Cooper, J. A. (2015). Zumba dance improves health in overweight/obese or type 2 diabetic women. *American Journal of Health Behavior*. 39(1). 109-120.
- Ljubojević, A., Jakovljević, V., & Popržen, M. (2014). Effects of Zumba fitness program on body composition of women. *SportLogia*. 10(1). 29-33.
- Luetggen, M., Foster, C., Doberstein, S., Mikat, & Porcari, J. (2012). ZUMBA®: Is the “fitness-party” a good workout? *Journal of Sports Science & Medicine*. 11(2). 357.
- Norouzi, E., Hosseini, F., Vaezmosavi, M., Gerber, M., Pühse, U., & Brand, S. (2020). Zumba dancing and aerobic exercise can improve working memory, motor function, and depressive symptoms in female patients with fibromyalgia. *European Journal of Sports Science*. 20(7). 981-991.
- Ok, H. A. (2017). The effects of aquatic group exercise on body composition and mental health of elderly women. *Journal of the Korean Society of Physical Medicine*. 12(1). 103-112.
- Oktay, G. (2018). Investigation of effects of 8 weeks zumba exercise of women on health-related physical fitness factors. *European Journal of Physical Education and Sport Science*. 4(6).
- Özer, K. (2001). Fiziksel uygunluk. *Nobel Yayın Dağıtım*.
- Özcan, R., İrez, G. B., Saygın, Ö., & Ceylan, H. İ. (2018). Aqua-pilates exercises improves some physical fitness parameters of healthy young women. *Journal of Physical Education & Sports Science*. 12(3).
- İşlegen, Ç. (2009). Fiziksel Aktiviteyle Yaşam Süresinin Uzatılması. *Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi*, 29(5), 80-83.
- Krishnan, S., Tokar, T. N., Boylan, M. M., Griffin, K., Feng, D., McMurry, L., & Cooper, J. A. (2015). Zumba dance improves health in overweight/obese or type 2 diabetic women. *American Journal of Health Behavior*. 39(1). 109-120.
- Raffaelli, C., Milanese, C., Lanza, M., & Zamparo, P. (2016). Water-based training enhances both physical capacities and body composition in healthy young adult women. *Sport Sciences for Health*. 12(2). 195-207.
- Savaşhan, Ç., Erdal, M., Sarı, O., & Aydoğan, Ü. (2015). İlkokul çağındaki çocuklarda obezite görülme sıklığı ve risk faktörleri. *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*, 19(1), 14-21.

- Saygın, Ö., Oktay, G., & Ceylan, H. İ. (2016) Kadınlara uygulanan 8 haftalık zumba ve step-aerobik egzersizlerinin sağlık ilişkili fiziksel uygunluk. *International Refereed Academic Journal of Sports. Health and Medical Sciences. 19*. Doi: 10.17363/SSTB.20161919748.
- Šebić, L., Ljubojević, A., Nožinović, A., Omerhodžić, Š., & Kajević, D. (2016). *Effects of circuit training on body composition of women. Homo Sporticus. 18(2)*.
- Simoneau, G. G. (1998). The impact of various anthropometric and flexibility measurements on the sit-and-reach test. *J Strength Cond Res. 12(4):232-7*.
- Pekel, H. A., Aydos, L., Uzun, A., Bozoğlu, M. S., & Demirel, M. (2020). The effect of zumba and reformer exercises on female body composition. *IJECC. 5(11). 2316-2339*.
- Pires, D. Cruz, E. B. & Caeiro, C. (2015). Aquatic exercise and pain neurophysiology education versus aquatic exercise alone for patients with chronic low back pain: a randomized controlled trial. *Clinical Rehabilitation. 29(6). 538-547*.
- Yázigi, F., Espanha, M., Vieira, F. Messier, S. P. Monteiro, C. & Veloso, A. P. (2013). The PICO project: aquatic exercise for knee osteoarthritis in overweight and obese individuals. *BMC Musculoskeletal Disorders. 14(1). 320*.
- Zoheiry, I. M., Ashem, H. N., Ahmed, H. A. H., & Abbas, R., (2017). Effect of aquatic versus land-based exercise programs on physical performance in severely burned patients: a randomized controlled trial. *Journal Of Physical Therapy Science. 29(12). 2201-2205*.

Khan'ın Dünya Okulu Kitabı Kapsamında Eğitimi Yeniden Düşünmek

Kılıç, Ayhan¹ <https://orcid.org/0000-0003-2829-6803>

Altınışik, Songül Prof. Dr.² <https://orcid.org/0000-0002-3861-3342>

Kılıç, Azize Aslıhan³ <https://orcid.org/0000-0001-8418-5433>

Öz

Gönderi Tarihi

27.07.2022

Kabul Tarihi

17.10.2022

Anahtar Kelimeler

Eğitimde Fırsat

Eşitliği,

Khan Akademi,

Dünya Okulu.

Toplumlar, vatandaşlarını kendi kültür kodlarına uygun olarak özgün bir eğitim süreci içerisinde yetiştirirler. O halde eğitimin iki önemli işlevinden söz etmek mümkündür. Eğitimin birinci önemli işlevi; bireylerin kabiliyetlerinin farkına varmalarını sağlamak ve onlara 21.yüzyıl becerileri kapsamında yeni beceriler kazandırmaktır. Eğitimin diğer önemli işlevi ise bireylerin kendilerini gerçekleştirmelerine yardımcı olmak, toplumu ve insanlığı geliştirmek üzere çağın bilgi anlayışı ile önceki dönemlerden gelen birikimin doğru olanlarıyla etkileşime girmelerini temin etmek ve çağımıza uygun üretim yapma yollarını öğrenmelerini sağlamaktır. Bu araştırmada, Salman Khan'ın oldukça ilgi uyandıran "Dünya Okulu" adlı kitabının, özellikle gelecekteki eğitimin planlanması adına bir analizi ve değerlendirmesi yapılmıştır. Bu nedenle yazılı belgelerin veri kaynağı olarak titizlikle ve sistematik olarak incelenmesinde nitel araştırma yöntemlerinden "doküman analizi" yöntemi benimsenmiştir. Araştırmada öğrencileri keşfetmeye ve üretmeye teşvik eden, öğrencilerin yaratıcılığını ortaya çıkaran, sezgisel öğrenmeyi ön planda tutan ve eğitim planlamasını kişisel öğrenme hızına göre belirleyen çevrimiçi tabanlı bir "Dünya Okulu" fikrinin gerçekleştirilebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Within the Scope of Khan's the One World School of the Education Reimagine

Abstract

Received

27.07.2022

Accepted

17.10.2022

Key Words

Equal Opportunity

in Education,

Khan Academy,

World School.

Societies educate their citizens in a unique educational process in accordance with their own cultural codes. Therefore, it is possible to talk about two important functions of education. The first important function of education; to make individuals aware of their abilities and to provide them with new skills within the scope of 21st century skills. Another important function of education is to help individuals realize themselves, to enable them to interact with the knowledge of the age and the right ones from previous periods in order to develop society and humanity, and to enable them to learn the ways of making production. In this research, an analysis and evaluation of Salman Khan's book "The World School", which arouses a lot of interest, has been made especially for the planning of future education. For this reason "document analysis" method, one of the qualitative research methods, has been adopted in the careful and systematic examination of written documents as a data source. In the research it was concluded that an online-based "World School" idea that encourages students to explore and produce, reveals students' creativity, prioritizes intuitive learning and determines education planning according to personal learning speed can be realized.

¹ Kılıç Ayhan, Müdür Yardımcısı, MEB Açık Öğretim Lisesi, ayhankilic1980@gmail.com.

² Altınışik Songül, Prof. Dr., TODAİE, songulaltinisik@yahoo.com.

³ Kılıç Azize Aslıhan, Öğretmen, MEB Pursaklar Anaokulu, azize041454@gmail.com.

GİRİŞ

İnsanlık tarihi kadar eski olan eğitim kavramı, Türkçe’de “eğmek” fiilinden türetilmiştir ve önceleri eğitim yerine “besleyip büyütme”, “görgü” ve “alıştırma” anlamlarını karşılayan “terbiye” sözcüğü kullanılmıştır (Devellioğlu ve Kılıçkını, 1982:440). Öyle ki terbiye sözcüğü, Arapça kökenli bir sözcük olup “düzeltmek”, “ıslah etmek” ve “çocuk yetiştirmek” anlamlarını da taşımaktadır (Şişman, 2014:6). Eski dildeki “terbiye” kelimesinin günümüzdeki karşılığı olan “eğitim” sözcüğü ise geniş anlamda öğretimi de içeren ve “yetiştirmek”, “geliştirmek” anlamlarına gelen bir kavramdır (Celkan, 2019:227).

Oldukça geniş bir anlam yelpazesine sahip olan eğitim kavramı, tarih boyunca çok çeşitli şekillerde ifade edilmiştir. Örneğin; Ahmet Cevdet Paşa eğitimi yemeden, içmeden öncelikli bir gerekliliğe koyarken Dante, “Ahali, ekmekten sonra talim ve terbiyeye muhtaçtır” sözüyle eğitimin önemine dikkat çekmiştir. Ertürk (1984) ise eğitimi, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik davranış değişikliği meydana getirme süreci olarak tanımlamıştır. Ertürk’ün bu tanımında iki önemli husus söz konusudur. İlki, bireyin “kendi yaşantısı yoluyla” davranış edinmesidir. İkincisi ise davranışın “istendik” olmasıdır. Bireyin kendi yaşantısı yoluyla öğrenmeye dâhil olması, bireyin eğitim içerisinde aktif rol alması olarak anlaşılırken, istendik davranış ifadesi ise toplum veya devlet tarafından bireyde oluşturulmak istenilen davranışlar olarak nitelendirilmektedir. Aslında istendik ifadesi, eğitimin amacını ortaya koymaktadır (Ertürk, 1984:15).

Eğitim, tüm dünyayı ilgilendiren çok önemli bir uğraş alanıdır. Bu nedenle, alanyazında eğitim ile ilgili çok çeşitli tanımlamaların yapıldığı görülmektedir. Bu tanımlamaların en önemlileri ise eğitimin bireysel ve toplumsal yönüne dikkat çeken tanımlamalardır. Birtakım eğitimci ve düşünür göre eğitim, doğuştan hiçbir melekesi olmayan bireyleri geliştirmeye yöneliktir. Bu yönüyle eğitim, bireyi esas almaktadır ve eğitimin bireysel gelişmeyi sağlayıcı yönüne vurgu yapılmaktadır. Bazı eğitimci ve düşünürler ise eğitimin bireyi de içine alan toplumsal gelişmeyi ve kalkınmayı sağlayıcı yönüne dikkat çekmektedirler. Bu yönüyle eğitim, toplumsal bir olgu olarak tanımlanmaktadır.

Eğitimin Bireysel Yönü

Aristo eğitimi; bireyin ahlâkî davranışlar kazanma aracı, Cicero; insan zihninin disipline edilmesi, Descartes ise insanın aklının doğru kullanmasını öğrenmek olarak tanımlamaktadır. Görüldüğü üzere üç düşünür de insanın zihnî ve ahlâkî yetilerinin geliştirilmesinde eğitimin rolünü anlatmaktadırlar (Şişman, 2014:7). Ünlü Türk düşünürü Farabi’ye göre eğitim, bireylerde zihinsel ve ahlâkî erdemler ile güzel sanatlarla ilgili estetik değerler yaratma ve özellikle bunlar içinde sağlam karakter oluşturma süreciyken, İbn-i Sina eğitimin amacını ahlâkî erdemlere erişmek olarak görmektedir. Öyle ki İbn-i Sina eğitimde gözlem yöntemine, bilgili olmaya, özgün düşünmeye, öğrenmede tekrara ve insanlar arasında hoşgörüyü önem veren önemli düşünürlerdendir (Binbaşıoğlu, 2014:24).

John Locke’a göre (2004) birey, aile çevresinde olup bitenleri taklit yoluyla öğrenmektedir ve böylece sahip olması gereken tüm insani davranışları edinmektedir. Eğitim ise bireyi şekillendirerek ona her türlü beceriyi kazandırmaktadır. Locke, “Eğitim Üzerine” adlı eserinde bu konuya dair şu açıklamayı yapmaktadır: “Şunu söyleyebilirim ki karşılaştığımız insanların on tanesinden dokuzunun iyi ya da kötü, yararlı ya da yararsız olması eğitimlerinden dolaydır. İnsanlar arasındaki büyük farklılıkları yaratan da budur” (Locke, 2004:13).

Rousseau, eğitimde bireyin haklarının ve yeteneklerinin gelişmesini savunmuş, eğitim sürecinde çocuklara saygı gösterilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Rousseau, ayrıca “Emile”

adlı eserinde tabiatın kucağında her şeyin iyi olduğunu, insan elinde her şeyin yozlaştığını ifade etmiştir. Ona göre insan, doğada yaşamak için gerekli olan her şeye içgüdüsel olarak sahiptir. Bu bağlamda eğitim sürecinde doğaya uyulması, çocuğun bireysel özelliklerine saygı gösterilmesi çok önemlidir. (Tüfenkçi ve Çetin, 2017:491).

Montessori göre çocuk, eğitim sürecinde serbest ve özgür bırakılmalıdır ve eğitim, çocuğun kendisini geliştirmesine yardımcı olmak üzere planlanmalıdır. Çocuğun bedensel, entelektüel ve duygusal potansiyeline tam anlamıyla ulaşması için gereken özgürlük, düzen ve özdisiplin yoluyla ulaşılabilecek bir özgürlük olmalıdır (Danişman, 2012:92).

Modern eğitimde ses getirmiş önemli eğitimcilerden Pestalozzi ve Froebel, eğitimde bireyi tekil olarak ele almışlardır. Bu tekil anlamda ele alma, bir anlamda eğitimin psikolojik yönüne vurgu yapmaktadır. Pestalozzi'ye göre eğitim, çocuğun güç ve yetilerinin doğal ve ahlâkî bir şekilde gelişmesidir. Bu bağlamda eğitim, bireyi yetiştirme yoluyla toplumsal sonuçlara hizmet etmelidir. Ama asıl öncelik bireyin geliştirilmesidir. Pestalozzi'nin öğrencisi olan Froebel ise eğitimin asıl amacının bireyin kişiliğini geliştirmek olduğunu belirtmiştir. Froebel de tıpkı Pestalozzi gibi çağdaş eğitim anlayışına sahip olup eğitimde yaparak ve yaşayarak öğrenmeyi esas almıştır. Ona göre birey kazanacağı birtakım edinimleri, eğitim yoluyla kazanmaktadır (Çiydem ve Ahi, 2019:30).

Eğitimin Sosyal Yönü

Eğitimin sosyal rolü üzerinde duran Karl Mannheim, eğitimi dinamik bir süreç olarak görmektedir. Ona göre eğitim, bireylerin ve toplumların birlikte daha başarılı olmalarını sağlama görevini üstlenmektedir (Celkan, 2019:43). Devletçi eğitim görüşünün savunucusu Hegel'e göre ise eğitimde esas ilke tabiata uygunluk değil, kültüre uygunluktur. Birey; kendi okulu, ailesi, ana dili ve ahlâkî içerisinde yani tarihî bir toplum içerisinde vardır.

Weber'e göre eğitim, ekonomik ve sosyal faktörlerce şekillendirilmektedir (Celkan, 2019:75). Weber, teknolojik ve sanayileşmiş toplum içinde eğitimi ele alarak Karl Marx'ın düşüncesine paralel olarak toplumu ekonomik ve teknolojik anlamda ilerletecek bireyleri yetiştirme amacındadır. Bir başka düşünür John Dewey de eğitim sistemini toplumsal değişimin doğrudan aracı olarak görmektedir. Bu bağlamda Dewey okullara, bir reform toplumu olarak bakmaktadır. Onun düşüncesinde eğitim, toplumsal reformu gerçekleştiren araç konumundadır (Tezcan, 1997:12). Yani ona göre eğitim; hayata hazırlık değil, hayatın bizzat kendisidir ve yaşantıların devamlı surette yeniden oluşumudur. Bu anlamda eğitim, sosyal bir süreçtir (Varış, 1998:43).

Eğitimi toplumsal açıdan inceleyen ve eğitim sosyolojisinin temellerini atan Durkheim, eğitim için "Erişkin nesillerin, henüz içtimaî hayat için olgunlaşmamış nesiller üzerinde yaptığı tesirdir" tanımını yapmaktadır. Dolayısıyla eğitimin amacını da "çocuğun mensup olduğu ve olacağı siyasî cemiyet ile özel çevrenin gerektirdiği beden, zihin ve akıl hallerini yetiştirmek" şeklinde açıklamaktadır (Ülken, 2019:261). Sonuç olarak Durkheim, eğitimin toplumsal yönüne dikkat çekerek her toplumun eğitim anlayışının birbirinden farklı olacağını, bu nedenle her çocuğun mensup olduğu toplumun özelliğine göre eğitim alacağını ve o toplumun bir bireyi olacağını vurgulamaktadır.

Ziya Gökalp, Durkheim'in ayak izinden giderek eğitimin toplumsal yönüne dikkat çekmektedir. Hatta eğitimle ilgili şu tanımı yaparak Durkheim'in eğitim anlayışına ne kadar yakın olduğunu ispatlamaktadır: "Terbiye, bir cemiyette yetişmiş neslin henüz yetişmeye başlayan nesle fikirlerini ve hislerini vermesi demektir" (Tezcan, 1997:17). Ayrıca Gökalp, eğitim ile millî değerlerin bireylere aktararak devletin devamlılığının sağlandığını belirtmiştir.

Eğitim ve Kalkınma İlişkisi

Toplumdaki dezavantajlı kesimlerin koşullarını iyileştirmeye yönelik ortaya çıkan ve dış politikanın bir uzantısı olarak nitelendirilen kalkınma çabaları, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında zarar gören ülkeleri yeniden inşa etme ihtiyacının bir sonucu olarak hayatımıza girmiştir.

Kalkınmanın çok çeşitli tanımları yapılmıştır. Örneğin; Todaro ve Smith'e göre (2011) kalkınma; sosyal yapı ve tutumların yanı sıra ekonomik anlamda büyümenin sağlanması, gelir eşitsizliğinin azaltılması ve mutlak yoksulluğun ortadan kaldırılmasını içeren çok boyutlu bir süreçtir. Giddens'a göre (2006) kalkınma ise insanların etkin özgürlüklerini arttıran bir süreçtir. Fakat şunu unutmamalıyız ki kalkınma, her ne kadar ekonomik kalkınmayı kapsıyor olsa da toplumsal, kültürel ve siyasi boyutları da olan geniş bir kavramdır.

Toplumsal kalkınmanın temelini oluşturan eğitim, aynı zamanda bir insani haktır ve kalkınmanın itici gücüdür. Fırsat eşitliğini sağlamak adına en önemli bileşen de eğitimdir. Eğer bir toplumda eğitimde eşitlik sağlanamazsa eğitim, toplumsal kalkınmayı destekleyen bir araç olmak yerine toplumdaki eşitsizlikleri arttıran bir araç haline dönüşebilir. O halde fırsat eşitliğini kapsayan bir eğitim, toplumlar için uzun vadeli ekonomik büyümeyi sağlar, yeniliği ve sosyal uyumu teşvik eder (Ereş, 2021:137).

1960'lı yıllardan itibaren ortaya çıkan politik, teknolojik ve ekonomik gelişmeler, dünyanın küresel bir bütün haline gelmesine sebebiyet vermiştir (Ertürk, 1986:26). Ayrıca ulaşım ve haberleşme teknolojisindeki gelişmeler, günümüz dünyasında bilgi erişimini ve paylaşımını kolaylaştırmış ve alternatifleri genişletmiştir (Altan, 2018:1581). Dolayısıyla internet ve teknoloji ağı ile tüm dünyanın, her gelişmeden ve değişimden haberdar olmaya başlamasıyla birlikte eğitim alanındaki rekabet, üst seviyelere çıkmıştır. Böylece ihtiyaç duyulan insan profili de bu değişimlere ve gelişmelere göre yeniden şekillenmeye başlamıştır.

Bu araştırmada, Salman Khan tarafından yazılan ve dünyada oldukça ilgi uyandıran "Dünya Okulu" adlı kitabın, geleceğin okul ve eğitim sistemlerine dair tespitlerde ve çıkarımlarda bulunmak adına bir analizi ve değerlendirmesi yapılmıştır. Sonuç olarak geçmişte yaşanan sorunlara bulunan çözümler, bugün için yetersiz kalmaktadır. Yine aynı şekilde bugünün sorunlarına bulunan çözümler de gelecekte karşılaşılabilecek sorunların çözümünde yetersiz kalacaktır (Çağlar, 2015:5). O halde yeni dünya düzeninde insana yapılan en büyük yatırım olan ve toplumsal kalkınmanın temel şartı konumundaki okulların ve eğitim sistemlerinin; çocuğun keşfetme merakını besleyen, çocukların yaratıcılığını ortaya çıkaran, sezgisel olarak öğrenmenin tam olarak gerçekleşmesini sağlayan, kişisel öğrenme hızına göre eğitim planlanmasının yapıldığı ve herkesin ulaşabilmesi için internet temelli olan bir yapıya dönüştürülmesi gerekmektedir.

YÖNTEM

Araştırmada, yazılı belgelerin veri kaynağı olarak titizlikle ve sistematik olarak incelenmesinde nitel araştırma yöntemlerinden “doküman analizi” yöntemi benimsenmiştir. Doküman analizi, araştırma verilerinin birincil kaynağı olarak çeşitli dokümanların toplanması, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizi olarak tanımlanabilen bilimsel bir araştırma yöntemidir (Sak ve vd., 2021:228). Doküman analizi, nitel araştırmacılar için en kıymetli bilgi kaynaklarından biridir (Hoepfl, 1997:54).

Araştırmada veri toplamak için araştırma konusu hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin çözümlenmesini içeren “doküman incelemesi tekniği” kullanılmıştır. Bu kapsamda araştırmada, Salman Khan tarafından yazılan “Dünya Okulu” adlı kitap, araştırmanın temel veri kaynağı olarak belirlenmiştir. Kitabın dışında Salman Khan ve Khan Akademi ile ilgili olarak internet temelli bir araştırma da yapılmıştır.

Araştırma; dört aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada; “Dünya Okulu” kitabının yazarı Salman Khan tanıtılmıştır. İkinci aşamada; Khan tarafından kurulan, “Dünya Okulu” adlı kitapta ayrıntılı olarak bahsedilen, dünyada ve ülkemizde her yaşta kişinin kullandığı bir çevrimiçi eğitim platformu olan Khan Akademi’den söz edilmiştir. Üçüncü aşamada; Khan tarafından yazılan ve dünyada oldukça ilgi uyandıran “Dünya Okulu” adlı kitabın; Giriş (Herkes, Her Yerde, Dünya Standartlarında Bedelsiz Eğitim), 1.Bölüm (Öğretmeyi Öğrenmek), 2.Bölüm (Parçalanmış Model), 3.Bölüm (Gerçek Dünyada), 4.Bölüm (Dünya Okulu) ve Sonuç (Yaratıcılık İçin Zaman Yaratmak) bölümlerinin analizi yapılmıştır. Dördüncü ve son aşamada ise üçüncü aşamada yapılan kitap analizi doğrultusunda geleceğin okul ve eğitim sistemlerinin nasıl olması gerektiğine dair tespitlerde ve çıkarımlarda bulunulmuştur.

BULGULAR

Salman Khan

ABD’nin Louisiana eyaletinde doğan ve Hindistan kökenli bir eğitimci olan Salman Khan, kendi adını taşıyan bir çevrimiçi eğitim platformu olan Khan Akademi’nin kurucusudur. 1998 yılında Massachusetts Teknoloji Enstitüsü’nü (MIT) bitiren Khan, üniversitenin elektrik mühendisliği ile bilgisayar bölümlerinden, “Bachelor of Science” ve “Master of Science” derecesiyle ve matematik alanından “Bachelor of Science” derecesiyle mezun olmuştur. Ayrıca Harvard İşletme Okulu’nda işletme yönetimi yüksek lisansını bitirmiştir. 2012 yılında Time Dergisi, Khan’ı her yıl yayınladığı yılın en etkili 100 ismi listesine dâhil etmiştir. Forbes Dergisi ise Salman Khan’ı kapak sayfasına koymuş ve "Bir Trilyonluk Fırsat" başlığıyla hikâyesini anlatmıştır (Sal Khan, 2022).

Khan Akademi

Khan tarafından kurulan Khan Akademi; aritmetikten fiziğe, finanstan sanat tarihine kadar on binden fazla ders videosundan oluşan büyük ve zengin bir çevrimiçi kütüphaneye sahip bir eğitim platformudur. Ayrıca Khan Akademi dünya standartlarında bilgiye istediğiniz zaman, istediğiniz yerden ulaşabileceğiniz ve istediğiniz hızda öğrenebileceğiniz bir çevrimiçi öğrenme portalıdır (Khan Akademi, 2022). Kişiselleştirilmiş eğitim anlayışıyla sunulan ders videoları, interaktif alıştırmalar, gelişmiş yönlendirme ve raporlama özellikleri ile öğrenme ya da öğretme süreçlerini içinde barındıran Khan Akademi; hem herkesin kendini geliştirebileceği bireysel bir öğrenme kaynağı hem de sınıflarda kullanılan önemli bir eğitim aracıdır. Bu nedenle Khan, Khan Akademi tarafından geliştirilen teknoloji ile geleneksel sınıf sisteminin tüm olumsuzluklarının ortadan kalkabileceğini, öğretmenlere özellikle öğrencilerin

bireysel ihtiyaçlarına özgü öğretim için daha fazla zaman verilebileceğini ve öğretmenlerin etkililiğinin arttırılabileceğini savunmaktadır. (Sal Khan, 2022).

Eğitimde fırsat eşitliği için herkese, her yerde, dünya standartlarında ve ücretsiz eğitim anlayışıyla yola çıkan ve herkese eşit ve bedelsiz eğitim fikri üzerine kurulan Khan Akademi, herkesin her şeyi öğrenebileceği sloganıyla bugüne kadar verdiği beş milyardan fazla ders içeriğiyle dünyanın en büyük ücretsiz çevrimiçi eğitim platformu olmuştur.

Khan Akademi'nin kuruluş amaçları; interaktif ders videoları ile aktif öğrenmeyi öğretmek, öğrenmenin zevkini yaşatmak, matematik ve fen bilimlerini sevdirmek ve dersler arasında öğrencilerin bağlantı kurmalarını sağlamaktır. Khan, Khan Akademi hakkındaki amacını; "Her yaştan çocuğun öğrenimini hızlandırmayı aklımızda tutarak içeriğimizi faydalı bulan herkesle paylaşmak istiyoruz" diyerek özetlemiştir.

2004 yılında Khan'ın Youtube'a yüklediği matematik ders videoları ile Khan Akademi'nin temelleri atılmıştır. Akademinin ilk öğrencisi ise Khan'ın kuzeni Nadia olmuştur. 2009 yılında Khan'ın işinden ayrılıp Khan Akademi'de profesyonel anlamda işe başlaması, Khan Akademi için bir dönüm noktası olmuştur.

2012 yılında Khan Akademi; altı milyon kullanıcıya, yüz kırk milyondan fazla ders videosu izlenme oranına, beş yüz bin alıştırma ve egzersize, üç bini aşkın Salman Khan'a ait ders videosuna ulaşarak internette en çok kullanılan eğitim platformu haline dönüşür. Böylece Khan Akademi, binlerce öğrenci tarafından kullanılan bir değer haline gelir. Bill Gates'in Aspen Fikirler Festivali'nde, Khan Akademi'nin bir hayranı olduğunu söylemesi ve çocuklarıyla beraber kullandığını ifade etmesiyle Khan Akademi için tüm kapılar açılmaya başlar. Öyle ki Salman Khan, "Bill Gates" tarafından tanışmak için ofisine davet edilir. Bu davet karşılığında Khan, Khan Akademi için toplamda beş milyon dolarlık bir hibe desteği alır. Ayrıca "Google" şirketi de Khan Akademi'nin çevrimiçi on farklı dile çevrilmesi için iki milyon dolarlık bir destekte bulunur. Böylece Khan Akademi, Amerika Birleşik Devletleri'nde yüz elli bin proje fikri arasında ilk beş fikre yapılan maddi desteği kazanır.

Sonuç olarak Khan Akademi; eski edilgen öğrenmenin olduğu sınıf modelini, yaş gruplarına göre oluşturulan sınıfları, aynı hızda ilerleyen ders müfredatlarını ve bireysel öğrenme yerine grup öğrenmeyi hedef alan eğitim sistemlerini eleştirmektedir. Ayrıca okulda öğretilenler ile gerçek hayatta öğrenilmesi gerekenler arasındaki farklılıkları, eğitim hakkında bilip konuşan politikacıları ve ebeveynleri, okullarda yapılan standartlaştırılmış test sınavlarını ve ABD'nin dünyadan taze ve iyi eğitilmiş zihin transferlerini de sert bir dille eleştirmektedir (Sal Khan, 2022).

Dünya Okulu

Khan, "Dünya Okulu" adlı kitabını, Khan Akademi ve eğitim alanındaki hedeflerini ve amaçlarını anlatmak için yazmıştır. Bu bağlamda kitabını; "Giriş", "1.Bölüm (Öğretmeyi Öğrenmek)", "2.Bölüm (Parçalanmış Model)", "3.Bölüm (Gerçek Dünyada)", "4.Bölüm (Dünya Okulu)" ve "Sonuç" olarak bölümlendirmiştir.

Giriş Bölümü

Kitabın giriş bölümünde, teknolojinin eğitimi taşınabilir, sınırlandırılmayan, esnek ve kişisel bir hale getirdiğinden bahsedilmiştir. Bu durumun, özellikle eğitimde fırsat eşitliğine ve eğitime erişilebilirliğe imkân vereceğini belirten Khan, böylece en kapsamlı, en açık ve en güncel müfredata ulaşabileceğini dile getirmiştir. Ayrıca Khan Akademi gibi çevrimiçi eğitim platformlarının sahip olduğu video arşivi ile bireylerin kötü eğitim deneyimlerini ortadan kaldırabileceğini vurgulayan Khan, böylelikle en düşük maliyetle verimli, aktif ve bireysel hıza bağlı öğrenmenin gerçekleşebileceğini belirtmiştir.

Birinci Bölüm: Öğretmeyi Öğrenmek

“Nadia’ya Öğretmek” adlı ilk konu başlığında; Khan Akademi’nin ilk öğrencisi ve aynı zamanda Salman Khan’ın kuzeni olan Nadia’dan bahsedilmektedir. Nadia, 2004 yılında, 6. sınıfın sonunda yapılan matematik seviye belirleme sınavında düşük not alır. Şube sistemi nedeniyle aldığı düşük notun sonucunda seviyesi daha düşük bir sınıfa yerleştirilme durumu ile karşı karşıya kalır. Khan, bunun üzerine Nadia’ya uzaktan matematik dersleri vermeye başlar ve bu süreç içerisinde Nadia hem kendisini hem de öğrenmenin ne demek olduğunu keşfetmeyi başarır. Sonuç olarak Khan bu başarısızlığın nedenlerini; okullarda standartlaştırılmış sınıf modeli nedeniyle tekrar aynı üniteye geri dönülmemesine, öğrencilerin farklı hızlarda öğrendiği gerçeğinin okullarda göz ardı edilmesine ve standart sınıf modelinde öğrencinin bilmediğini söyleyebilmesinin hemen hemen imkânsız olmasına bağlamaktadır.

“Gösterişsiz Videolar” adlı ikinci konu başlığında; öğrencilerin dikkat sürelerinin 10-18 dakika arasında değiştiği, fakat yapılan araştırmalar sonucunda bu durumun ders süreleri hesaplanırken çoğu zaman göz ardı edildiği belirtilmektedir. Bu bağlamda Khan Akademi’nin ilk videolarının 10 dakika olarak hazırlandığını, ancak bunun sebebinin bu araştırmalardan ziyade YouTube’un bu kadar sürelik videolara izin vermesi olduğu anlatılmaktadır.

“İçeriğe Odaklanmak” adlı üçüncü konu başlığında; bilgisayar temelli dersler sayesinde çok değerli bir zaman diliminin sınıf içinde serbest kaldığını belirten Khan, dolayısıyla öğretmenlere daha fazla öğretme fırsatı yaratıldığını ve böylece edilgen sınıf ortamının birer atölyeye dönüştüğünü vurgulamaktadır.

“Tam Öğrenme” adlı dördüncü konu başlığında; tam öğrenmenin öğrencilerin bir kavramı gerektiği gibi kavramadan daha ileri bir kavramı anlamalarının beklenmemesi gerektiğini ifade eden bir kavram olduğundan bahsedilmektedir. Yine bu bölümde Khan, 1922 yılında ABD’de “Washburne” tarafından uygulamaya konulan ve tam öğrenmenin temellerini oluşturan “Winnetka” planından bahsetmektedir. Öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun koşullar sağlanırsa bütün öğrencilerin öğrenebileceği düşüncesine dayanan bu planda, tam öğrenmede müfredatın zaman temelinde değil, anlama ve başarı hedefleri temelinde yapılandırılması gerektiğinden söz edilmiştir. Khan, bu planın ve tam öğrenme modelinin oldukça masraflı olması ve dünyadaki ekonomik sıkıntılar sebebiyle (1929 Buhranı) uzun yıllar unutulmuş rafa kaldırıldığını belirtmiştir.

“Eğitim Nasıl Gerçekleşir?” adlı beşinci konu başlığında; insanların öğrenmeye karar vererek kendilerini eğitmeye başladıklarını, okul ve öğretmenlerin ise sadece birer araç oldukları belirtilmektedir. Khan’a göre ise öğrenmede kavramlar ya da konular arası bağlantıları iyi kurarsanız, öğrenme daha kalıcı olacaktır. Çünkü bilgi süregendir. Müfredatları standartlaştırabilirsiniz, ama öğrenmeyi asla standartlaştıramazsınız.

“Boşlukları Doldurmak” adlı altıncı konu başlığında; mükemmel öğrenci diye bir şeyin olmadığı, her öğrencinin bazen zorlanabileceği vurgulanmaktadır. Çünkü her öğrenci bir şeyleri muhakkak unuttur ya da yanlış öğretme yöntemleri nedeniyle çok temel bazı kavram ve bağlantıları anlamayabilir. Kaçınılmaz olarak ortaya çıkan bu öğrenme boşlukları, Khan’a göre mutlaka tespit edilmelidir. Ancak geleneksel eğitim modeli ile bu pek mümkün değildir. Yine Khan’a göre tekrar, öğrenmenin ayrılmaz bir parçasıdır ve öğrenci, öğrenmede aktif olmaya zorlanmalıdır. Ayrıca internet temelli öğrenme, dersler arasındaki bağlantıları daha derin ve kalıcı bir biçimde anlama konusunda avantajlar sunmaktadır.

İkinci Bölüm: Parçalanmış Model

“Gelenekleri Sorgulamak” adlı birinci konu başlığında; eğitimi anlamlı şekilde değiştirmek ve öğretme ile öğrenmeyi bugünün gerçek dünyasıyla daha uyumlu hale getirmek istiyorsak bugünkü eğitim modelinin kaçınılmaz olmadığını anlamamız gerektiği belirtilmektedir. Ancak bir sistemi değiştirmek uzun vadeli bir süreçtir. Çünkü meslek grupları, dev yayınevleri ve sınava hazırlık kurumları bu sisteme bağlıdır. Yine bu bölümde Khan, bugün normal kabul edilen şeylerin bir zamanlar tartışmalı ve radikal kararlar olduğunu, bunların başında da ders ve öğrenim sürelerinin hesaplanma konusunun geldiğini söylemektedir.

Khan, standart eğitim modelinin tek tip insan yetiştirmek üzerine kurulduğunu, ders kitaplarındaki standartlaşmanın da bunu desteklediğini, ancak standartlaşmanın temelde kötü olmadığını, aslında eşitlik açısından oldukça önemli olduğuna da dikkat çekmektedir.

Khan, öğretme ve öğrenmenin tarihteki ilk biçimlerinin taklit etmeye dayalı olarak ortaya çıktığını ve zamanla her şeyi ebeveynlerin öğretemeyeceği fikri ortaya çıkınca da aktif öğrenmeye dayalı ilk meslek okulu olan ustalık-çıraklık sisteminin ortaya çıktığını belirtmektedir. Ayrıca Khan, bilginin insana onur kazandıran bir süreç olması ya da bilginin zengin insanlara bir ayrıcalık kazandırması konularına da bu bölümde değinmiştir. Sonuç olarak Khan, günümüzde hem beceri kazanmanın hem de kazanılan bilgi sayesinde bir statü kazanmanın daha önemli hale geldiğini söylemektedir.

“Prusya Modeli” adlı ikinci konu başlığında; 18. yüzyılda Prusya’da ortaya çıkan standart eğitim (k12) ya da sınıf modelinin amacının, sadık ve güdülebilir vatandaşlar yetiştirmek olduğu belirtilmektedir. Ayrıca bu modelin, siyasi telkinler için sınırsız fırsatlar sunduğu, ancak vergilerle desteklenen zorunlu kitle eğitimi gibi yenilikçi ve eşitlikçi yönünün de olduğu vurgulanmaktadır. Standart sınıf modelinin, Almanya’da orta sınıfın sayısını artırıp Almanya’nın kalkınmasına büyük katkı yaptığını belirten Khan, bu modelin tarihteki en ekonomik eğitim modeli olduğunu ve 19. yüzyılda Prusya’dan sonra ABD’de uygulanmaya başladığını dile getirmektedir.

Khan, 1892 yılında “ABD Ulusal Eğitim Kurumu Onlar Komitesi” tarafından eğitimin 6 yaşından 18 yaşına kadar (8 yıl ilköğretim 4 yıl lise eğitimi) sürmesi, kimya ve fizik derslerinin lisenin son yıllarına, İngilizce, matematik ve okuma derslerinin ise her yıl mutlaka verilmesinin ve öğrencilerin 8.sınıfta tamamen mesleki derslere yönlendirilmesinin asıl amacının akademik kariyere uygun öğrencilere, daha profesyonelce bir eğitim planlanmasının sonucu olduğuna dikkat çekmektedir. Özetle Khan, 120 yıllık bu eğitim modelinin hiç sorgulanmadığını, radikal değişikliklere hiç uğramadığını ve bugünkü şartlara hiç uyarlanmadığını belirtmektedir.

“Gravyer Peyniri Gibi Öğrenim” adlı üçüncü konu başlığında Khan; bugünkü eğitim sistemlerinin disiplinleri derslere böldüklerini, sonra bu dersleri birbirinden bağımsız ünitelere ayırdıklarını ve böylece konuların ayrı ve bağımsız olduğu fikrinin ortaya çıktığını, hâlbuki kavramların birbiri üstüne kurulduğunu belirtmektedir. Yine Khan, 75-80 ile sınıfta geçer not olarak geçen öğrencilerin, aslında ilgili dersi ya da konuyu tam olarak öğrenmeden geçmiş sayıldıklarını, yüzde yüz başarı elde edilse dahi bir müddet sonra tekrar yapılmadığında bu öğrenmelerdeki kalıcılığın tartışılır bir hale gelebileceğini söylemektedir. Bu nedenle geçmişinde hep başarılı olmuş, ama gravyer peyniri temelleri nedeniyle ileri bir dersi anlamayan öğrencilerin, her zaman duvara toslayacaklarına dikkat çeken Khan, sınıf modelinin en eleştirilecek kısmını, sınıfta işlenenlerin gerçek hayatta nasıl kullanılacağına dair öğrencilere herhangi bir bilgi verilmemesine bağlamaktadır.

“Testler ve Test Etme” adlı dördüncü konu başlığında Khan; “Testler gerçekte neyi test etmez?” sorusuyla tümdengelim dayanan bir bakış açısı ve eleştirel bir sorgulamayla konuyu açıklamaya çalışmaktadır. Khan’a göre testler, bir öğrencinin bir dersi öğrenme potansiyeli konusunda neredeyse hiçbir şey söylemez. Hatta öğrenilen şeyin ne kadar uzun süre akılda kalacağı hakkında da hiçbir şey söylemez. Testler, doğaları gereği kısmi ve seçicidir. O halde testler, bir dersin belirli bir alt başlığına dair bir öğrencinin hafızasının ve belki kavrayışının belirli bir andaki yaklaşık durumunu ölçmektedir. Sonuç olarak Khan, günümüzde okulların test sonuçlarını, bir öğrencinin doğuştan gelen becerisinin ya da potansiyelinin ölçüsü olarak kabul ettiklerini, ancak test sonuçlarını tek başına öğrencilerin potansiyelleri olarak değerlendirmenin, büyük ve geri dönülemez hatalara sevk edeceğini belirtmektedir.

“Yaratıcılığı Şubelere Ayırmak” adlı beşinci konu başlığında Khan; dünyanın her yerinde beyin gücüne ihtiyacın arttığını, ancak eğitim modelimizin ve onun hatalarla dolu test etme ve notlandırma sisteminin öğrencilerin tam potansiyellerine ulaşma şansını ellerinden aldığını ve bunun adının düpedüz yaratıcılığı şubelere ayırmak olduğunu söylemektedir. Günümüzde eğitim ve yaratıcılık konusunda iki durumun söz konusu olduğunu söyleyen Khan; ilkinin yaratıcılığın okullarda ihmal edilmesi olduğunu, diğerinin ise eğitimcilerin matematik, bilim ve mühendisliği yaratıcı olarak görmemeleri olduğunu belirtmektedir.

“Ev Ödevi” adlı altıncı konu başlığında; ev ödevleri ile ilgili çok sayıda tartışmanın olduğunu, bazı ebeveynlerin bunu doğru, bazılarının ise yanlış bulduğunu söylemektedir. Khan, oyun çağındaki çocukların çocukluklarını yaşamaları gerektiği düşüncesiyle dünyada bazı ülkelere tatil ödevi yasaklarının getirildiğini belirtmektedir. Özetle Khan, dünya genelinde ev ödevinin, ailelerin birlikte olabileceği zamanı değerlendirmenin bir yolu olarak görüldüğüne, hâlbuki ev ödevlerinin zenginlerin daha zengin ve fakirlerin ise daha fakir hale geldiği eşitsiz bir oyun alanına katkıda bulunduğuna, sonuç olarak ev ödevlerinin standartlaştırılmış sınıf öğrenmelerinin yetersizliğine işaret ettiğine dikkat çekmektedir.

“Sınıfı Tersyüz Etmek” adlı yedinci konu başlığında Khan; internet tabanlı videolarla öğrencilere evde ders anlatımının gerçekleştirildiği, sınıf içerisinde ise ev ödevlerinin yapıldığı bir sistemde öğrencilerin eksik öğrenmelerinin farkına varabileceklerini belirtmektedir. Yine bu sistemle; öğretmenlerin, öğrencilere rehberlik edebileceği ve öğrencilerin de hem öğretmen hem de öğrenci olabilecekleri bir ortamın (akran etkileşimi) oluşabileceğini söyleyen Khan, böylece aktif öğrenmenin ortaya çıkabileceğini dile getirmektedir.

“Okul Ekonomisi” adlı sekizinci konu başlığında Khan; ABD’de 2008-2009 eğitim öğretim yılında devlet okulunda bir öğrencinin yıllık lise eğitim ücretinin, Rusya ve Brezilya’da kişi başına düşen GSYH’den daha yüksek bir rakam olan 10.499 dolar olduğunu belirtmektedir. Khan, eğitime harcanan paraların büyük bir çoğunluğunun ziyan edildiğini, örneğin ABD’de bir yılda öğrenci başına 10.000 dolar olan eğitim harcamasının, 30 kişilik bir sınıf için yaklaşık 300.000 dolarlık bir harcamayı kapsadığını, özel okullarda ise 20 kişilik sınıflarda bu rakamın 800.000 dolara kadar ulaştığını söylemektedir. Khan, bu paranın çok az bir kısmının öğretmen maaşına ve sınıf bakımına gittiğini, geriye kalan paranın da güvenlik görevlilerine, okul yöneticilerine ve futbol sahasının bakımı gibi yerlere harcandığını, ancak bunların doğrudan öğrencilerin eğitimine herhangi bir katkısının olmadığını vurgulamaktadır. Sonuç olarak Khan, bürokrasi ve ekonomi iyi yönetilirse öğretmen maaşlarının daha iyi bir hale getirilebileceğini ve öğretmen başına düşen öğrenci oranı düştüğünde ise her öğrencinin alabileceği öğrenme rehberliğinin artabileceğini belirtmektedir.

Üçüncü Bölüm: Gerçek Dünyada

“Teori ve Pratik” adlı birinci konu başlığında Khan; eğitimde çeşitli çılgınlıkların ve modaların var olduğuna, bunların hem harcanan zaman hem de para açısından masraflı, fazlaca genelleştirilmiş birer çıkmaz sokak olduklarına dikkat çekmektedir. Khan’a göre ilk çıkmaz sokak, insanların farklı öğrenme tarzları olduğu düşüncesidir. Khan, bazı insanların sözel, bazılarının ise görsel öğrenen olduğu düşüncesine dayanan bu görüşün eğitim hayatında büyük bir ticari pazara dönüştüğünü, otuz yıl boyunca bu görüşün denendiğini ve yapılan araştırmalarda öğrenme tarzlarına göre yapılan bu eğitimin, ölçülebilir bir etkisinin bulunmadığını saptandığını belirtmektedir. Khan, ikinci çıkmaz sokağın ise kesin olmamakla beraber doğruluğuna dair etkili kanıtlar bulunan kendine en uygun hıza göre izle videosunun ve sınıf egzersizlerinin, herhangi bir 300 kişilik ders anlatımından daha iyi olacağı fikrine dayandığını vurgulamaktadır.

“Khan Akademi Yazılımı” adlı ikinci konu başlığında; Khan Akademi’nin ilk üretilen yazılımının oldukça ilkel bir yazılım olduğu, bu yazılımla öğrencilerin konuyu tam anlayana kadar istedikleri kadar soru çözebildikleri anlatılmaktadır. Khan, öğrencilerin soruyu çözemediklerinde ise yazılımın doğru yanıt için gerekli ipuçlarını verdiğini, öğretmen için gerekli bir geri bildirim verisi bulunmadığını, ancak yeni yazılımın eklenmesiyle birlikte öğrencilerin doğru yanlış sayısının, hangi saatte ve ne kadar süre ders çalıştıklarının tespit edilebildiğini belirtmektedir. Özetle Khan, aslında asıl sorunun öğrencilerin ne öğrendiği değil, nasıl öğrendiğini anlamak olduğunu tespit etmiştir. Bu amaçla arka arkaya on soru yöntemini kullanmaya başlamıştır. Eğer öğrenci, bir konu ile ilgili on soruyu arka arkaya cevaplayabiliyorsa o konuyu öğrenmiş sayılacaktır. Böylece tahmin ve kafadan atma olayı, on soru üst üste doğru cevaplama etkisiz kalacaktır.

“Gerçek Sınıfa Geçiş” adlı üçüncü konu başlığında Khan; 2007 yılında Youtube videoları ve Khan Akademi’nin sanal ortamındaki eğitimden, gerçek hayattaki sınıf ortamına bu yöntemin nasıl aktarılacağı ile ilgili gerçek bir deneyim yaşar. Khan’ın ders videoları ve yazılımı, özel bir okulun yaz kampında kullanılmaya başlanır. Böylece Khan, yazılımın gerçek sınıftaki durumunu görme imkânı bulur. Khan, bu deneyimle tekrar yapmanın öğrenme boşluklarını doldurduğunu, öğrenmenin kalıcılığını artırdığını, ayrıca teknolojinin etkileşimi artırarak sınıfı daha insani bir ortama çevirdiğini fark eder.

“Eğlence ve Oyunlar” adlı dördüncü konu başlığında Khan; eğitimi verimli kılarak çocukların temel kavramları kısa sürede öğrenmesini ve başka öğrenme türleri için zaman kazanmalarının oldukça önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu nedenle Khan, eğlenerek ve yaparak öğrenme üzerine iki yaz öğrenme kampları ve sınıfları oluşturduğunu, kamplarda çocukların legolarla ve sensörlerle robot yaparak proje geliştirdiklerini, ayrıca “Paronaya Risk” adında öğrencileri ekonomi ve psikoloji alanlarında geliştiren bir masa oyununun da sıkça kullanıldığını belirtmektedir.

“Suya Atlamak” adlı beşinci konu başlığında Khan; Khan Akademi’ye San Jose Teknoloji Müzesi’nden ödül gelme ihtimali, siyahi bir öğrenciden gelen olumlu bir e-posta ve eşinin onayı sonucu Khan suya atlamaya yani Khan Akademi için tam zamanlı çalışmaya karar verir. Önceleri iş sebebiyle ekonomik sıkıntılar yaşar. Ancak Khan’ın hayati, Bill Gates’in Aspen’deki Fikirler Festivali’nde Khan Akademi’nin bir hayranı olduğunu söylemesi ve çocuklarıyla beraber kullandığını itiraf etmesiyle tamamıyla değişir. Bill Gates’den toplamda 5,5 milyon dolarlık bir hibe desteği alan Khan, Khan Akademi’nin on farklı dile çevrilmesi için “Google” şirketinden de 2 milyon dolarlık bir bağış alır. Sonuç olarak Khan Akademi, ABD’de yüz elli bin proje fikri arasında ilk beş fikre yapılan maddi desteği kazanır.

“Los Altos Deneyi” adlı altıncı konu başlığında Khan; 2010 yılında “Los Altos” okullarıyla farklılaştırılmış eğitim kapsamında bir toplantı yaptıklarını, daha sonra ilgili okulun dördüncü sınıftan itibaren bu eğitim modelinin pilot uygulamasını başlatmak istediklerini öğrenir. İki tane beşinci sınıf şubesi ve iki tane de yedinci sınıf şubesine matematik dersleri için pilot uygulama başlatılır. Bir sonraki öğretim yılında ise tüm beşinci ve altıncı sınıflarda Khan Akademi yazılımı kullanılmaya başlanır.

“Tüm Yaşlar için Eğitim” adlı yedinci konu başlığında Khan; 2008 yılındaki ekonomik kriz ile ilgili yaptığı videoların çok ilgi gördüğünü, hatta CNN’nin 15 dakikalık canlı bir ders için Khan’ı programa davet ettiğini anlatmaktadır. Bu deneyimden sonra Khan, Khan Akademi’nin sadece okul çağı öğrencilerle sınırlı kalmaması gerektiğini, eğitimin her yaştaki insan için gerekli olduğunu düşünmeye başladığını belirtmektedir. Yani Khan’a göre eğitim, ömür boyu sürmelidir.

Yine bu bölümde Khan, yaşlı bireylerin öğrenme hızlarının daha yavaş olduğunu vurgulamaktadır. Yetişkinlerin ilişkilendirme yoluyla öğrenmelerinin ise daha iyi gerçekleştiğini söyleyen Khan, yetişkinlerin öğrenmeyi seçebildiklerini ve bu aktif seçim ile ortaya çıkan motivasyonun öğrenmeyi kolaylaştırdığını dile getirmektedir.

Dördüncü Bölüm: Dünya Okulu

“Belirsizliği Kucaklamak” adlı birinci konu başlığında Duke Üniversitesi’nden Profesör Davidson, dünyada bu yıl ilkokula başlayacak çocukların %65’inin daha dünyada icat edilmemiş işlerde çalışacaklarını belirtmektedir. Bu bağlamda Khan değişimin kesin olduğunu, ama bu değişimin nasıl olacağını belirsiz olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca önemli olanın öğrencilerin ne öğrenecekleri değil, nasıl öğrenebileceklerini öğretmek ve onları öğrenmeyi istemeye yöneltmek olduğunu dile getirmiştir.

“Öğrencilik Geçmişim” adlı ikinci konu başlığında Khan; günümüzde Khan Akademi’nin başkanı olan arkadaşı Shantanu’nun onun eğitim felsefesini tamamen değiştirdiğini anlatmaktadır. Khan, Shantanu’nun 10.sınıfta olmamasına rağmen testleri dışardan vererek “Kalkülüs” derslerine çalıştığını, kendisinin 10.sınıfta sadece “Cebir-2” dersi verildiği için üst seviye derslere çalışmayı uygun bulmadığını söylemektedir. Khan’ın okuluna dönüp matematik dersini testle dışardan vermek istediğini söylediğinde sana izin verirsek diğerleri de bunu yapmak ister cevabını aldığını, bu durumun Khan’ın eğitim felsefesine dair yeni bir fikri ortaya çıkardığını belirtmektedir.

Khan’a göre; eğer çocuklar kendi öğrenme hızlarına göre ilerleyebilirse daha mutlu ve daha verimli olacaklardır. Fikrinde ısrarcı olan ve boşlukları aramaya başlayan Khan, “Kalkülüs” derslerini almaya başlar ve lise son sınıfta, kendi okulu haricinde New Orleans Üniversitesi’nden matematik dersleri almaya başlar. Öğrencilerin potansiyellerini ortaya çıkarmasına müsaade etmeyen bu sistemin yanlışlığını üniversiteye gidince daha iyi anlamaya başlar. Khan, üniversitede rutin gerçekleşen derslerin sanki dayanıklılık yarışması gibi olduğunu, ayrıca sınav öncesi öğrencilerin aktif çalışmaya başlamasının sınıfta öğrencilerin pasif olmalarından kaynaklandığını anlatmaktadır. Bu nedenle derslere girmemeye başladıklarını, arkadaşı Shantanu ile öğrendiklerini uygulayarak ders çalıştıklarını ve bu çalışma tarzının oldukça da verimli olduğunu söylemektedir. Üniversitede okurken üst sınıflardan bazı öğrencilerin bir üst sınıftan ders almayı tavsiye etmesinin Khan’da farklı bir bakış açısının gelişmesine neden olduğunu, bu sayede birden fazla bölümü iyi derecelere bitirebildiğini söyleyen Khan, sonuç olarak eğitim sistemlerinin öğrencilerin ne kadar öğrenebileceğine değil, en az ne öğrenmeleri gerektiğine yoğunlaşmaları gerektiğini belirtmektedir.

“Tek Derslikli Okulun Ruhü” adlı üçüncü konu başlığında Khan; çocukları yaşa göre gruplandırma ve sınıf olarak ilerletme modelinin, sanayileşme sonucu ortaya çıkan şehirleşmeyle birlikte kullanılmaya başlandığını ve ilk olarak çok derslikli okullarda uygulandığını anlatmaktadır. Ayrıca Khan, nüfus artışı nedeniyle çocukların gruplandırarak eğitime alınmalarının o dönem için gerekli olduğunu, böylece “Prusya Modeli” adını alan bu sistemle her şeyin kontrol altında tutulabildiğini belirtmektedir.

Khan, yaş grubuna göre müfredat oluşturmanın işleri kolaylaştırdığını, ancak sosyalleşme açısından sakıncalı bir durum oluşturduğunu belirten Khan, farklı yaşlardan oluşan grup etkileşiminin yaş grubuna göre her zaman daha verimli olduğunu dile getirmektedir. Sonuç olarak Khan geleceğin okulunun tek derslikli olması gerektiğini, şubelere ve yaş gruplarına göre çocukları ayırmadan, tek bir müfredatla sınırlamadan, etkileşimli, değişik yaş gruplarından oluşan, herkesin hem öğrenci hem de öğretmen olabildiği, öğretmenin akıl hocası olduğu bir okul fikrini öne sürmüştür.

“Takım Sporu Olarak Öğretme” adlı dördüncü konu başlığında Khan; öğrenciler kendi hızlarına göre öğreniyorlarsa, pekâlâ yirmi beş kişilik sınıfta tek bir öğretmen yerine, yetmiş beş veya yüz öğrencilik bir sınıfta üç ya da dört öğretmenin olduğu bir modelin kullanılabileceğini, bu durumun duygusallık ve pedagojik açıdan da mantıklı olduğunu, ayrıca öğretmenlerdeki tükenmişlik sendromunu da ortadan kaldıracağını söylemektedir. Böylece her öğretmenin güçlü ve zayıf yönünün ortaya çıkmış olacağını, farklı öğretim metodlarının kullanılabileceğini ve öğretmenlerin deneyimlerini artıracığını vurgulamaktadır.

Yine bu bölümde Khan; öğrencilerin, öğretmenleri ve takım koçlarını algılama biçimlerinin birbirinden farklı olduğunu, öğrencilerin takım koçlarına taparken öğretmenlerden nefret ettiklerini, bunun asıl nedeninin öğretmenlerin, takım koçları gibi dış dünyadaki rekabetçi hayata öğrencileri hazırlayamamasından kaynaklandığını dile getirmektedir.

“Kaosa Düzen Getirmek İyidir” adlı beşinci konu başlığında Khan; geleneksel sınıfta her şeyin düzenli olduğunu, öğrencilerin tıpkı bir orkestra gibi aynı anda kalemleri, defterleri ve kitapları çıkardıklarını, sessizlik içerisinde her gözün öğretmenin üzerinde olduğunu ve tek duyulan sesin tebeşirin tahtadaki cızırtısı olduğunu söylemektedir.

Khan’ın ideal sınıfı; farklı yaşlardan yüze yakın öğrencinin tek sınıfta olduğu ve herkesin aynı şeyi yapmak zorunda olmadığı bir sınıf ortamıdır. Bu sınıfta tek başına çalışmak isteyenler için sessiz köşelerin mevcut olduğunu belirten Khan, öğrencilerin beşte birinin bilgisayar temelli dersler ve egzersizler yaptıklarını, dört öğretmenden birinin onlarla ilgilendiğini ve öğretmenin öğrencilere rehberlik ettiğini dile getirmektedir. Geride kalan seksen öğrencinin ise ekonomi öğreneceği masa oyunlarıyla ilgilendiğini ve piyasa simülasyonlarını denediklerini söyleyen Khan, takımlara ayrılmış başka bir grubun ise robot tasarlayarak mobil uygulamalar geliştirdiklerini belirtmektedir. Diğer tarafta sessiz köşedeki öğrencilerin yaratıcı yazı çalışmaları yaptıklarını ve başlarında yine bu alanla ilgili olarak başka bir öğretmenin durduğunu anlatan Khan, sonuç olarak yaratıcılık ve ucu açık öğrenmelerin olduğu bu sınıf ortamının asla müfredatla sınırlandırılmadığını vurgulamaktadır.

“Yaz Mevsimini Yeniden Tanımlamak” adlı altıncı konu başlığında Khan; 21. yüzyıl için yaz tatilinin yeniden düşünülmesi gerektiğini belirtmektedir. Yaz tatilinin tarım toplumundan şehir toplumuna geçiş sürecinde aktarılmış ve modası geçmiş bir düşünce ve şu haliyle devasa bir zaman ve para kaybına neden olduğunu söyleyen Khan, bütün dünyada milyarlarca dolarlık eğitim kampüslerinin boş durduğunu vurgulamaktadır. Yine Khan, yaz tatili nedeniyle tıpkı bisikletin pedallarını çevirmeyi bırakınca tekrar pedal çevirmenin zor olduğu gibi yarım bırakılmış öğrenmelerin verimli olamayacağını, bu nedenle çocukların öğrendiklerini unutmaya başladıklarını ifade etmektedir. Ayrıca ekonomik durumu iyi olan

ailelerin çocuklarını gezilere, kamplara götürdüklerini, diğer çocukların aileleri işten dönünceye kadar televizyon izleyip bilgisayar oyunu oynadıklarını ve hiç kitap okumadıklarını dile getirmektedir.

Khan, geleceğin okulunda tıpkı şirketlerde olduğu gibi ihtiyaca binaen tatile istenildiği zaman çıkılabileceğini, çünkü herkesin kendi öğrenme hızında ilerlediğini, ders kaçırma gibi bir derdin bu yüzden olmadığını, okul deneyiminin yıl boyu sürdüğünü ve karma sınıflar olduğu için üst sınıfa geçmek gibi bir derdin olmadığını belirtmektedir. Dolayısıyla kısa zamanda tatil düşüncesinin kalkmayacağını düşünürsek Khan Akademi gibi internet temelli çözümlerin tatillerde daha sık kullanılabileceğini, böylece öğrenmenin devam edebileceğini, öğrenilen bilgilerin de tekrar edilebileceğini belirten Khan, öğretmenlerin de geribildirim ekranı ile öğrencilerini takip edebileceğini söylemektedir.

“Karnelerin Geleceği” adlı yedinci konu başlığında Khan; okul başvurularının ulusal sınırlar içerisinde daha çok arttığını, ancak okul kapasitelerinin aynı kaldığını, bu yüzden büyük şirketlerin eleman alırken ince eleyip sık dokuduklarını dile getirmektedir.

Yine Khan’a göre geleneksel okullar, öğrencileri sadece notla değerlendirmektedir ve not ortalamaları genelde öznelidir. Çünkü standartlaştırılmış testler ne öğrenildiğini gösterir, ama ne öğrenebileceğini, yani öğrencinin kapasitesini göstermez. Bu nedenle okul ve işverenler, üçüncü şahıslardan referans mektupları ve adayların yazdığı denemeleri de notlarla birlikte değerlendirmektedir. Sonuç olarak Khan notların kalkması gerektiğini, tam öğrenmede nota gerek olmadığını, tek notun “A” olduğunu, testleri ucu açık sorularla zenginleştirmek gerektiğini, öğrenci değerlendirmesini de süregelen ve yıllara yayılmış bir anlatı ve yaratıcı işlerden oluşan bir portfolyo ile yapmak gerektiğini belirtmektedir.

“Hizmet Edilmeyenlere Hizmet Etmek” adlı sekizinci konu başlığında Khan; herkese, her yerde, dünya standartlarında bedelsiz eğitim sunmak gibi bir fikri olan Khan Akademi’nin özellikle dezavantajlı kesimlere hitap ettiğini dile getirmektedir. Sonuç olarak Khan bilgisayar temelli, öğrencinin kendi hızında ilerleyen öğrenme sürecinin bütün dünyada koşulları eşitlemeye yönelik bir fırsat yarattığını, bunun maliyetinin de son derece düşük olduğunu, ucuz tabletler, DVD’ler ya da CD’lerle fakir öğrencilerin de bu hizmete ulaşabilmelerinin mümkün olduğunu ve Khan Akademi’deki ders videolarının değişik dillere çevirmenin de son derece kolay olduğunu söylemektedir.

“Referansların Geleceği” adlı dokuzuncu konu başlığında Khan; işverenlerce bilinen ve seçici bir okuldan mezun olan birinin, fakir bir aileden gelmiş ve yerel bir okuldan iyi notlarla mezun olmuş çok zeki ve çalışkan bir çocuğa göre her zaman yeğleneceğini söylemektedir. Oluşturulacak “mikro-referans sistemi” ile herkesin belirli bir alanda seçkin bir diploma sahibinin bildiğini kanıtlayabileceğini, bunun için ders kitaplarını, Khan Akademi’yi veya aileden birinin vereceği özel dersleri kullanabileceğini, böylece ihtiyaç duyulan referansların daha ucuza mal edilebileceğini belirten Khan, bu uygulamanın bireyler arasında fırsat eşitliği yaratacağını dile getirmektedir.

“Üniversite Başka Nasıl Olabilir?” adlı onuncu konu başlığında Khan; üniversite eğitimini ihtiyaçlarımız doğrultusunda nasıl değiştirebiliriz sorusuna cevap bulmaya çalışmaktadır. Khan öğrencilerin, üniversite eğitimi sonucunda iş bulmak ve entelektüel deneyim kazanmak istediklerini, ancak üniversitelerin çok az pratik sınırlamayla entelektüel hakikatlerin ve saf araştırmanın peşinden gidilebilmesi için gerçek dünyadan yalıtılmış yerler olduğunu dile getirmektedir.

Khan, şu an yaz stajlarının işverenler tarafından zeki ve yetenekli öğrencilerin keşfi için kullanıldığını, notların keşfedilmek için çok önemli olmadığını, bu durumun ilk olarak bilgisayar yazılım şirketlerince uygulanmaya başladığını söylemektedir.

Sonuç Bölümü: Yaratıcılık İçin Zaman Ayırmak

“Yaratıcılık İçin Zaman Yaratmak” adlı konu başlığında Khan; zeki, disiplinli ve yüksek not almanın yeterli olup özgün ve özel olmanın önemsenmediği, akranlarından yalıtılmış, pasif ve katı bir müfredat programı içinde standartlaştırılmış ve kontrollü bir geleneksel eğitim modeli içinde olduğumuzu belirtmektedir.

Sonuç olarak “Dünya Okulu”; çocuğun doğal meraklarını keşfetmeyi ve beslemeyi sağlamalı, çocukların yaratıcılığını ortaya çıkarmalı, sezgisel olarak öğrenmenin tam olarak gerçekleşmesini sağlamalı, kişisel öğrenme hızına göre planlanmalı ve herkesin ulaşabilmesi için bilgisayar temelli olmalıdır.

Aşağıda belirtilen Tablo 1’de, kitabın bölüm ve konu başlıklarında vurgulanan hususlara dair çıkarımlara ve ifadelere yer verilmiştir.

Tablo 1.

Kitap bölümlerinde vurgulanan hususlara dair çıkarımlar ve ifadeler

Bölüm	Bölüm Adı	Konu Başlığı	Çıkarımlar/İfadeler
Giriş	Giriş	Herkese, Her Yerde, Dünya Standartlarında Bedelsiz Eğitim	Teknolojinin eğitime olumlu etkileri.
Birinci Bölüm	Öğretmeyi Öğrenmek	Nadia’ya Öğretmek	Standart sınıf modelinin bireysel öğrenme hızını olumsuz etkilemesi.
		Gösterişsiz Videolar	Sınıf ortamında dikkat süresinin ders süresi hesaplamasına katılmaması (10-18 dakika).
		İçeriğe Odaklanmak	Bilgisayar temelli derslerin avantajları.
		Tam Öğrenme	Tam öğrenmede müfredatın zaman temelinde değil, anlama ve başarı hedefleri temelinde yapılandırılması.
		Eğitim Nasıl Gerçekleşir?	Müfredatın standartlaştırabilmesi ama öğrenmenin asla standartlaştırılmaması.
İkinci Bölüm	Parçalanmış Model	Boşlukları Doldurmak	Tekrarın, öğrenmenin ayrılmaz bir parçası olması ve öğrencinin öğrenmede aktif olmaya zorlanması.
		Gelenekleri Sorgulama	Eğitimin anlamlı şekilde değiştirilmesi, öğretme ve öğrenme eyleminin bugünün gerçek dünyasıyla daha uyumlu hale getirilmesi için bugünkü eğitim modelinin kaçınılmaz olmadığına farkına varılması.
		Prusya Modeli	120 yıllık k12 Prusya eğitim modelinin hiç sorgulanmaması, radikal değişikliklere hiç uğramaması ve bugünkü şartlara hiç uyarlanmaması.
		Gravyer Peyniri Gibi Öğrenim	Sınıf modelinde, sınıfta işlenenlerin gerçek hayatta nasıl kullanılacağına dair öğrencilere herhangi bir bilgi verilmemesi.
		Testler ve Test Etme	Günümüzde okulların test sonuçlarını, bir öğrencinin doğuştan gelen becerisinin ya da potansiyelinin ölçüsü olarak kabul etmesi.
		Yaratıcılığı Şubelere Ayırmak	Günümüzdeki eğitim modellerinin hatalarla dolu test etme ve not sisteminin, öğrencilerin tam potansiyellerine ulaşma şansını engellemesi.
Ev Ödevi	Ev ödevlerinin, standartlaştırılmış sınıf öğrenmelerinin yetersizliğine işaret etmesi.		

Tablo 1 (Devamı).*Kitap bölümlerinde vurgulanan hususlara dair çıkarımlar ve ifadeler*

Bölüm	Bölüm Adı	Konu Başlığı	Çıkarımlar/İfadeler
Üçüncü Bölüm	Gerçek Dünyada	Sınıfı Tersyüz Etmek	İnternet tabanlı videolarla evde ders anlatımının gerçekleştirildiği ve sınıf içerisinde ise ev ödevlerinin yapıldığı bir sistemde öğrencilerin eksik öğrenmelerinin farkına varabilmesi, öğretmenlerin öğrencilere rehberlik edebileceği ve öğrencilerin hem öğretmen hem de öğrenci olabilecekleri bir öğrenme ortamının oluşabilmesi (akran etkileşimi).
		Okul Ekonomisi	İyi yönetilecek bürokrasi ve ekonomi ile öğretmen maaşlarının daha iyi bir hale getirilebilecek olması ve öğretmen başına düşen öğrenci oranı düştüğünde ise her öğrencinin alabileceği öğrenme rehberliğinin artacak olması.
		Teori ve Pratik	Eğitimde çeşitli çılgınlıklardan veya modalardan biri olan insanların farklı öğrenme tarzları olduğu düşüncesinin hem harcanan zaman hem de para açısından masraflı, fazlaca genelleştirilmiş birer çıkmaz sokak olması.
		Khan Akademi Yazılımı	Asıl sorunun öğrencilerin ne öğrendiği değil, nasıl öğrendiğinin tespit edilmesi.
		Gerçek Sınıfa Geçiş	Teknolojinin sınıf içinde etkileşimi artırarak sınıfı daha insani bir ortama çevirmesi.
		Eğlence ve Oyunlar	Eğlence ve oyunların eğitimi daha verimli kılması ve çocukların temel kavramları kısa sürede öğrenmelerine olanak vererek başka öğrenme türleri için zaman kazandırması.
		Suya Atlamak	Başarmak için bazen risklerin göze alınmasının gerekmesi.
Dördüncü Bölüm	Dünya Okulu	Los Altos Deneyi	2010 yılında “Los Altos” okullarıyla farklılaştırılmış eğitim kapsamında dördüncü ve beşinci sınıflar düzeyinde matematik dersleri için Khan Akademi’nin kullanılması ve başarılı sonuçlar elde edilmesi.
		Tüm Yaşlar İçin Eğitim	Khan Akademi’nin sadece okul çağı öğrencilerle sınırlı kalmaması, eğitimin her yaştaki insan için gerekli olduğu fikri.
		Belirsizliği Kucaklamak	Önemli olanın öğrencilerin ne öğrenecekleri değil, nasıl öğrenebileceklerinin öğretilmesi ve onların öğrenmeyi istemeye yöneltilmesi.
		Öğrencilik Geçmişim	Çocukların kendi öğrenme hızlarına göre ilerleyebilmelerinin onları daha mutlu ve daha verimli yapacak olması.
Dördüncü Bölüm	Dünya Okulu	Tek Derslikli Okulun Ruhunu	Sanayileşme sonucu ortaya çıkan şehirleşmeyle birlikte kullanılmaya başlayan çocukları yaşına göre gruplandırma ve sınıf olarak ilerletme modelinin, farklı yaşlardaki grup etkileşimini ve sosyalleşmeyi olumsuz etkilemesi ve tek çözümün karma derslik olması.
		Takım Sporunu Olarak Öğretme	Öğrencilerin takım koşullarına taparlarken öğretmenlerinden nefret etmesinin asıl nedeninin, öğretmenlerin dış dünyadaki rekabetçi ve zorlu hayata öğrencileri gerektiği gibi hazırlayamamasından kaynaklanması.

Tablo 1 (Devamı).

Kitap bölümlerinde vurgulanan hususlara dair çıkarımlar ve ifadeler

Bölüm	Bölüm Adı	Konu Başlığı	Çıkarımlar/İfadeler
		Kaosa Düzen Getirmek İyidir	İdeal sınıfta farklı yaşlardan öğrencilerin tek sınıfta olması, herkesin aynı şeyi yapmak zorunda olmaması, bilgisayar temelli derslerle yaratıcılık ve ucu açık öğrenmelerin desteklenmesi ve sınıfın asla müfredatla sınırlandırılmaması.
		Yaz Mevsimini Yeniden Tanımlamak	Yaz tatili fikrinin, tarım toplumundan şehir toplumuna geçiş sürecinde ortaya çıkan modası geçmiş bir düşünce olması ve bu düşüncenin çağımızda büyük bir zaman ve para kaybına neden olması.
		Karnelerin Geleceği	Tam öğrenmede nota gerek olmaması, çünkü tek notun “A” olması, bu nedenle testlerin ucu açık sorularla zenginleştirilmesi ve öğrenci değerlendirmesinin süregelen ve yıllara yayılmış bir anlatı ve yaratıcı işlerden oluşan bir portfolyo ile yapılması gereği.
		Hizmet Edilmeyenlere Hizmet Etmek	Herkese, her yerde, dünya standartlarında bedelsiz eğitim sunmak gibi bir fikri olan Khan Akademi’nin özellikle dezavantajlı kesimlere hitap etmesi.
		Referansların Geleceği	Mikro-referans sistemi.
		Üniversite Başka Nasıl Olabilir?	Öğrenciler, üniversite eğitimi sonucunda iş bulmak ve entelektüel deneyim kazanmak isterlerken, üniversitelerin çok az pratik sınırlamayla gerçek dünyadan yalıtılmış yerler olması/ Yaz stajlarının, günümüzde işverenler tarafından zeki ve yetenekli öğrencilerin keşfi için kullanılması/ Notların, keşfedilmek için çok önemli olmaması.
Sonuç		Yaratıcılık İçin Sonuç Yaratmak	“Dünya Okulu”; çocuğun doğal merakını ve yaratıcılığını keşfetmeyi sağlamalı, sezgisel olarak öğrenmenin tam olarak gerçekleşmesini sağlamalı, kişisel öğrenme hızına göre planlanmalı ve herkesin ulaşabilmesi için bilgisayar temelli olmalıdır.

Farklı Kaynaklarda Eğitimi Yeniden Düşünmek

Hecht (2022) “Demokratik Okullar” adlı eserinde (Khan’ın “Dünya Okulu” adlı kitabında bahsettiği gibi) okulların, öğrencilerin farklı özelliklerine yoğunlaşarak onları dış dünyaya daha demokratik ve uygun bir şekilde hazırlaması gerektiğini savunmuştur. Hecht’e göre (2022) okullar, 20. yüzyılın başlarında insanları çok da demokratik olmayan bir şekilde sadece fabrikalarda çalışmak üzere hazırlamışlardır. Günümüzde ise okullar, bilgi yaratmanın önemine uygun bir şekilde eğitim vermeye çalışmaktadırlar. Bu bağlamda Hecht (2022), okullarda öğrencilerin ders notlarına göre zayıf, orta ve başarılı olarak nitelendirildiklerini, ancak Khan’ın “Dünya Okulu” kitabında vurguladığı gibi her insanın zayıf, orta ve başarılı yanlarının olduğunu, bu nedenle öğrenci değerlendirmesinde tek ölçütün ders notları olmaması gerektiğini dile getirmektedir.

Hecht (2022) 42 farklı ülkede uygulanan alternatif bir okul örneği olarak demokratik okullarda, öğrencilerin kendi eğitim planlarını yaptıklarını ve okul bölgesinin bir okul alanı olarak kullanılabildiğini belirtmektedir. Ayrıca Khan'ın "Dünya Okulu" kitabında olduğu gibi öğrencilerin derse girme zorunluluğunun olmadığını, ne öğrenmek istediklerini, nasıl ve ne zaman öğreneceklerine kendilerinin karar verdiğini ve okullarda birçok proje ve ders seçeneğinin olduğunu söyleyen Hecht (2022), öğrencilerin okullarında kendi danışmanını seçebildiğini ve her hafta bir saatliğine kendi ilgi alanına uygun olarak seçtiği danışmanı ile görüşebildiğini ifade etmektedir. Sonuç olarak Hecht (2022), demokratik okullarda sınavlara hiç ihtiyacın olmadığını, çünkü öğrenci danışmanlarının öğrencileri kapasitelerine ve yeteneklerine göre hayata hazırladıklarını dile getirmektedir.

Hooks "Sınırları Aşmayı Öğretmek: Özgürlük Pratiği Olarak Eğitim" adlı kitabında, eğitimin özgürleştirilmesi (eleştirel pedagoji), gerçek ve kalıcı öğrenmenin keşfedilmesi meselelerine değinmektedir. Hooks (2021) da tıpkı Khan gibi okul farklılıklarını ortadan kaldıracak ideal sınıf ve okul ortamını yaratmaya çalışmıştır. Sınıf ortamını, eleştirel sorgulama ve karşılıklı diyalogla nitelendirilen bir alan olarak yeniden tasavvur eden Hooks, öğretmenlerin ve öğrencilerin kendilerini gerçekleştirme ihtiyacı içerisinde eleştirilere açık bir konumda olması gerektiğini ifade etmiştir. Khan'ın "Dünya Okulu" kitabında belirttiği gibi Hooks (2021) da klasik eğitim anlayışında sınıf ortamının aktif olan öğretmen ve pasif olan öğrenciler üzerine kurulduğunu, hâlbuki sınıf ortamının özgürlükçü, baskıdan uzak, yaratıcı ve eş zamanlı yetkilendirilmiş bir öğrenme topluluğu olması gerektiğini vurgulamaktadır. Aynı zamanda Hooks, tıpkı Khan gibi okul ile hayatı ayıran görünmez duvarları yıkmaya çalışmaktadır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Khan, "Dünya Okulu" adlı kitabında; günümüzde standartlaştırılmış ve kontrollü bir geleneksel eğitim modelinin kullanıldığını, bu eğitim modelindeki asıl sorunun öğrencilerin ne öğrendiği değil, nasıl öğrendiğini anlamak olduğunu, ayrıca geleneksel eğitim modelinin en eleştirilecek yanının sınıfta işlenenlerin gerçek hayatta nasıl kullanılacağına dair öğrencilere herhangi bir geri dönüt vermemesi olduğunu söylemiştir. Ona göre; yüz yirmi yıllık geleneksel eğitim modeli hiç sorgulanmamış, radikal değişikliklere hiç uğramamış ve bugünkü şartlara hiç uyarlanmamıştır. Bu nedenle tam öğrenme konusunda çok çeşitli eğitim faaliyetleri yürütülmesine rağmen sınıf ortamında tam öğrenmenin gerçekleşmesi hala sağlanamamıştır. Ayrıca geleneksel eğitim modeli, disiplinleri derslere bölüp dersleri de birbirinden bağımsız ünitelere ayırmaktadır. Oysaki konular ve kavramlar birbirinden ayrı ve bağımsız değildir.

Khan'a göre geleneksel eğitim modelinde gerçekleştirilemeyen "bireysel hıza bağlı aktif öğrenme", "en kapsamlı, en açık ve en güncel müfredatı sunma", "bireylerin öğrenme düzeylerini fark edebilmelerini sağlama", "teknolojinin eğitimi taşınabilir, sınırlandırılmayan, esnek ve kişisel bir hale getirmesine olanak sağlama", "eğitimde fırsat eşitliğine ve eğitime erişilebilirliğe imkân verme" gibi önemli eğitim sorunları Khan Akademi gibi internet temelli çevrimiçi eğitim platformları ya da eğitim videoları ile çözülebilecektir. Çünkü Khan'a göre internet temelli öğrenme, hem dersler arasındaki bağlantıları daha derin ve kalıcı bir biçimde anlama konusunda avantajlar sunmaktadır hem de öğretmenlerin konu anlatımı için harcadıkları zaman dilimini, öğretmenlerin öğrencilerin öğrenmelerine rehberlik etmelerini kapsayan serbest bir zaman dilimine dönüştürmektedir. Böylece öğretmenlere daha fazla öğretim fırsatı verilerek edilgen sınıf ortamı atölyeye dönüştürülmektedir. Bu sayede öğrenci de öğrenme sürecinde aktif rol alabilmektedir.

Sanayileşme sonucu ortaya çıkan şehirleşmeyle birlikte kullanılmaya başlayan çocukları yaşa göre gruplandırma ve sınıf olarak ilerletme modeli, farklı yaşlardaki grup etkileşimini ve sosyalleşmeyi olumsuz etkilemektedir. Bu olumsuzlukların en belirginini, işlenen konuya ya da

üniteye geri dönülmemesi ve öğrencinin bilmediğini sınıf içinde özgürce söyleyememesi sonucu ortaya çıkan eksik öğrenmelerdir. Khan'a göre tek çözüm, karma dersliktir. Khan "Dünya Okulu" adlı kitabında karma dersliği ya da kendi tabiriyle ideal sınıfı; farklı yaşlardan öğrencilerin tek sınıfta olduğu, herkesin aynı şeyi yapmak zorunda olmadığı, bilgisayar temelli derslerle yaratıcılık ve ucu açık öğrenmelerin desteklendiği ve sınıfın asla müfredatla sınırlandırılmadığı bir sınıf olarak tanımlamaktadır. Çünkü ona göre eğitim müfredatları standartlaştırılabilir, ama öğrenme asla standartlaştırılmaz.

Khan'a göre, dünyanın her yerinde beyin gücüne ihtiyaç oldukça artmıştır. Ancak eğitim sistemleri ile onun hatalarla dolu test etme ve not sistemi, öğrencilerin tam potansiyellerine ulaşma şansını engellemektedir. Çünkü günümüzde okullar, test sonuçlarını bir öğrencinin doğuştan gelen becerisinin ya da potansiyelinin ölçüsü olarak kabul etmektedirler. Ayrıca yaratıcılık, okullarda oldukça ihmal edilmektedir ki günümüzde üniversiteler bile çok az pratik sınırlamayla entelektüel hakikatlerin ve saf araştırmanın peşinden gidilebilmesi için gerçek dünyadan yalıtılmış yerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki şu an yaz stajları, kamu kurumları haricinde işverenler tarafından zeki ve yetenekli öğrencilerin keşfi için kullanılmaktadır.

Khan, yapılan araştırmalara göre öğrencilerin dikkat sürelerinin 10-18 dakika arasında değiştiğini, ancak okullarda ders süreleri hesaplanırken bu durumun çoğunlukla göz ardı edildiğini belirtmektedir. Ayrıca ev ödevlerinin standartlaştırılmış sınıf öğrenmelerinin yetersizliğine işaret ettiğini ve sınıf içi öğrenmelerde tekrar yapılmadığında öğrenmenin kalıcılığının azaldığını söyleyen Khan, 21. yüzyıl için yaz tatili uygulamasının eğitim sistemleri için yeniden düşünülmesi ve tasarlanması gereken bir konu olduğunu vurgulamaktadır.

Salman Khan'ın "Dünya Okulu" adlı kitabının analizi sonucunda şu önerilere ulaşılmıştır:

- Eğitim sistemleri öğrencilerin ne kadar öğrenebileceğine değil, en az ne öğrenmeleri gerektiğine yoğunlaşmalıdır.
- Eğitim, her yaşta insan için gereklidir ve ömür boyu sürmelidir.
- Bireysel öğrenme farklılıkları, öğrenme ortamlarında mutlaka dikkate alınmalıdır.
- Öğrenci değerlendirmesi, süregelen ve yıllara yayılmış bir anlatı ve yaratıcı işlerden oluşan bir portfolyo ile yapılmalıdır.
- Tam öğrenmede müfredat zaman temelinde değil, anlama ve başarı hedefleri temelinde yapılandırılmalıdır.
- Öğrenci, öğrenmede aktif olmaya zorlanmalıdır.
- Öğrenme-öğretme süreci içerisinde, öğrenmenin kalıcılığını artırmak için yaparak öğrenme ve tekrar teknikleri mutlaka uygulanmalıdır.
- Eğitim sürecinde ortaya çıkan öğrenme boşlukları tespit edilerek eksik öğrenmeler mutlaka telafi edilmelidir.
- Bürokrasi ve ekonomi iyi yönetilerek öğretmen maaşları daha iyi bir hale getirilmelidir.
- Öğretmen başına düşen öğrenci oranı düşürülerek her öğrencinin alabileceği öğrenme rehberliği artırılmalıdır.
- İş başvurusu yapacak her bir bireyin eşit şartlarda yarışabilmesi için, belirli bir alanda seçkin bir diploma sahibinin bildiği kadar bildiğini kanıtlayabilecek bir "mikro-referans sistemi" oluşturulmalıdır.
- Geleceğin okulu; tıpkı şirketlerde olduğu gibi ihtiyaca binaen tatile istenildiği zaman çıkılabilen, herkesin kendi öğrenme hızında ilerlediği, ders kaçırma gibi bir derdin

olmadığı, okul deneyiminin yıl boyu sürdüğü ve karma sınıflar olduğu için üst sınıfa geçmek gibi bir derdin olmadığı bir yapıda tasarlanmalıdır.

- “Dünya Okulu”; çocuğun doğal merakını ve yaratıcılığını keşfetmeyi sağlamalı, sezgisel olarak öğrenmenin tam olarak gerçekleşmesini sağlamalı, kişisel öğrenme hızına göre planlanmalı ve herkesin ulaşabilmesi için bilgisayar temelli olmalıdır.

Destek ve Teşekkür

Bu makalenin bir bölümü, 10-14 Mayıs 2022 tarihleri arasında İzmir’de düzenlenen Eğitim Yönetimi Forumu’nda (EYFOR-13) sözlü bildiri olarak sunulmuştur. Yazarlar olarak, araştırmanın gerçekleştirilmesi sürecine yönelik herhangi bir destek ya da teşekkür beyanımız bulunmamaktadır.

Çatışma Beyanı

Araştırmanın yazarları olarak herhangi bir çıkar/çatışma beyanımız olmadığını ifade ederiz.

Yayın Etiği Beyanı

Bu araştırmanın planlanmasından uygulanmasına, verilerin toplanmasından verinin analizine kadar olan tüm süreçte "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Çalışmanın yazım sürecinde bilimsel etik ve alıntı kurallarına uyulmuş, toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

KAYNAKÇA

- Altan B. A. (2018). Değişen dünyada değişen okul. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(5), 1579-1588. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.2161>.
- Binbaşıoğlu C. (2014). Başlangıçtan günümüze Türk eğitim tarihi (2.Baskı), Ankara, Anı Yayınları.
- Celkan H. Y. (2019). *Eğitim sosyolojisi* (1.Baskı). Elâzığ, Asos Yayınları.
- Çağlar İ. (2015). *Bireysel, örgütsel ve toplumsal düzeyde: değişim ve değişim yönetimi*. Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık.
- Çiydem, E. ve Ahi, B. (2019). II. Meşrutiyet dönemi okul öncesi eğitim alanında pedagojik yaklaşım ve etkilenmeler. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 8(1), 24-43.
- Danişman, Ş. (2012). Montessori yaklaşımına genel bir bakış ve eğitim ortamının düzenlenmesi. *Eğitimde Politika Analizi Dergisi*, 1(2), 85-113.
- Devellioğlu, F. ve Kılıçkını, N. (1982). *Osmanlıca-Türkçe okul sözlüğü*. İstanbul, Rafet Zaimler Kitabevi.
- Dünya Bankası (2022, 14 Şubat). <http://www.worldbank.org/en/topic/>.
- Ereş, F. (2021). *Toplumsal kalkınma*. 2.Baskı. Ankara, Pegem Akademi Yayınları.
- Ertürk S. (1984). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara, Yelkentepe Yayınları.
- Ertürk S. (1986). *Türkiye'de bazı eğitim sorunları üzerine düşünceler*. Ankara, Yelkentepe Yayınları.
- Giddens, A. (2006). *Sociology*. Cambridge: Polity Publishing.
- Hecht, Y. (2022). *Demokratik okullar*. 1.Baskı. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Hoepfl, M. C. (1997). Choosing qualitative research: A primer for technology education researchers. *Journal of Technology Education*, 9(1), 47-63.
- Hooks, B. (2021). *Sınırları aşmayı öğretmek: Özgürlük pratiği olarak eğitim*. İstanbul: Nota Bene Yayınları.
- Khan S. (2014). *Dünya okulu (eğitimi yeniden düşünmek)*. (6.Baskı). İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- Khan Akademi. (2022). (<http://www.khanacademy.org.tr/>).
- Locke J. (2004). *Eğitim üzerine düşünceler*. (2.Baskı). (Hakan Zengin, Çev.). İstanbul, Morpa Kültür Yayınları.
- Sak, R., Sak, İ., Şendil, Ç. ve Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-250.
- Sal Khan (2022). (https://tr.wikipedia.org/wiki/Sal_Khan).
- Şişman M. (2014). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara, Pegem Akademi Yayıncılık.
- Tezcan M. (1997). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara, Şafak Matbaacılık.
- TDK (1998). *Türkçe sözlük*. (1.Cilt A-J). Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Todaro, M. ve Smith, S.C. (2011). *Economic development*. London: Addison-Wesley Longman Publishing.
- Tüfenkçi, S. ve Çetin, M. (2017). *Rousseau'da insan doğası ve değerler eğitimi*. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16(32), 487-506. <https://doi.org/10.14395/hititilahiyat.378974>.
- Ülken H. Z. (2019). *Türkiye'de çağdaş düşünce tarihi*. İstanbul, Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Variş F. (1998). *Eğitim bilimine giriş*. İstanbul, Alkım Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Education is one of the widest and most versatile fields of activity of the society that societies train their citizens in their own unique educational process in accordance with their own cultural codes. Therefore, it is necessary to talk about two functions of education. The first function of education to enable individuals to become aware of their abilities, especially their interest and curiosity and to provide them with new skills within the scope of 21st century skills especially mental skills. The other function of education is to help individuals realize themselves to improve society and humanity to enable them to interact with the knowledge of the age and the right ones from previous ages and to learn and develop this information. In this research, it is aimed to analyze and evaluate the book named "The One World Schoolhouse: Education Reimagined" written by Salman Khan and arousing great interest in the world, especially for the planning of future education. For this reason in the study, "document analysis" method, one of the qualitative research methods was adopted in the careful and systematic examination of written documents as a data source. In order to collect data, the "document review" technique, which includes the analysis of written materials about the research topic, was used. In the research; it has been concluded that an online-based

"World School" idea, which directs the child's natural curiosity to discover and produce by learning new things, reveals the creativity of children, puts intuitive learning at the forefront, adjusts the education planning. Nowadays "World School" idea to the personal learning pace and within the principle of equal opportunity in education, it can be realized despite all the negativities.

Method

In the research, "document analysis" one of the qualitative research methods was adopted in the careful and systematic examination of written documents as a data source. Document analysis is a scientific research method that can be defined as the collection, review, inquiry and analysis of various documents as the primary source of research data (Sak and at all, 2021). Document analysis is one of the most valuable information sources for qualitative researchers (Hoepfl, 1997) and by looking at the documents, many detailed information about the researched phenomenon can be obtained (Travers, 2001).

In order to collect data in the research, the document analysis technique which includes the analysis of written materials containing information about the research subject was used. In this context, the book named "The One World Schoolhouse: Education Reimagined" written by Salman Khan was determined as the main data source of the research. Apart from the book, an internet-based research was conducted on Salman Khan and Khan Academy.

Research was carried out in four stages. At the first stage was introduced Salman Khan, author of the book "The One World Schoolhouse: Education Reimagined". In the second stage; Khan Academy, an online education platform used by people of all ages in the world and in our country was mentioned detail in the book "The One World Schoolhouse: Education Reimagined" founded by Salman Khan. In the third stage; The book titled "The One World Schoolhouse: Education Reimagined" written by Salman Khan and arousing great interest in the world; Introduction (World Class Free Education for Anyone, Anywhere), Part 1 (Learning to Teach), Part 2 (Fragmented Model), Part 3 (In the Real World), Part 4 (World School) and Conclusion (Time for Creativity) Creating) sections were analyzed. In the fourth and last stage, in line with the book analysis made in the third stage, determinations and inferences were made about how the school and education systems of the future should be.

Findings

Salman Khan wrote the book "The One World Schoolhouse: Education Reimagined" to describe the Khan Academy and its aims and aims in education.

In the book; with the video archive active and individual speed-based learning, presenting information and analyzing data at the lowest cost, providing the most comprehensive, clear and up-to-date curriculum, eliminating bad educational experiences, realizing the learning levels of individuals and revealing the curiosity of learning in individuals, It has been mentioned that it makes education portable, unrestricted, flexible and personal, allowing equal opportunities in education and accessibility to education.

Conclusion and Discussion

Salman Khan in his book "The One World Schoolhouse: Education Reimagined" he was said that today a standardized and controlled traditional education model is used, the main problem in this education model is to understand how the students learn, not what they learn. According to that one hundred and twenty years of traditional education model (Prussian Model-k12) has never been questioned, has never undergone radical changes and has never been adapted to today's conditions. For this reason, although a wide variety of educational

activities have been carried out on mastery learning, the realization of full learning in the classroom environment has still not been achieved.

According to Khan, "individual speed-based active learning", "presenting the most comprehensive, "clear and up-to-date curriculum", "making individuals aware of their learning levels", "technology makes education portable", "unrestricted, flexible and personal", which cannot be realized in the traditional education model. Important education problems such as "enable education", "enable equal opportunities in education and accessibility to education" can be solved with internet-based online education platforms or educational videos. Because according to Khan, internet-based learning offers advantages in understanding the connections between lessons in a deeper and permanent way and transforms the time that teachers spend on lectures into a free time period that includes teachers guiding students learning. Thus, teachers are given more opportunities to teach. The passive classroom environment turns into a workshop. In this way, the student can take responsibility or an active role in the learning process. Khan Academy, which has the idea of offering world-class free education to everyone, everywhere, especially appeals to disadvantaged segments as an ambitious education platform for internet-based learning.

Verimlilik Yönetimine Japon Yaklaşımı ve Kazukiyo Kurosawa Modeli

Kitap İncelemesi

Zengin, Tuğba¹ <https://orcid.org/0000-0003-4009-7786>

Öz

Gönderi Tarihi

15.09.2022

Kabul Tarihi

05.11.2022

Anahtar Kelimeler

Verimlilik

Yönetimi, Kazukiyo

Kurosawa Modeli.

Bu çalışmanın amacı, Kazım Köroğlu tarafından kaleme alınmış, Verimlilik Yönetimine Japon Yaklaşımı ve Kazukiyo Kurosawa Modeli adlı kitabı incelemek ve değerlendirmektir. Kitap, sunuş ve ardından giriş bölümüyle başlamaktadır. Kitapta kaynakça dahil toplam 12 ana bölüm bulunmaktadır. Kitap kaynakça, şekiller ve tabloların sunumu ile sonlanmaktadır. Bu çalışmada, kitabın bölümleri incelenmiş, verimlilik yönetiminde Japon yaklaşımı ve Kazukiyo Kurosawa'nın verimlilik yönetimi ile ilgili modeli ile ilgili sunulan bilgiler analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu kitap, verimlilik yönetimi, verimlilik yönetiminde Japon Yaklaşımı ve Kazukiyo Kurosawa Modeli ile ilgili bilgi sahibi olmak isteyen araştırmacılara ve uygulayıcılara tavsiye edilebilir.

Japanese Approach to Productivity Management and Kazukiyo Kurosawa Model Book Review

Abstract

Received

15.09.2022

Accepted

05.11.2022

Key Words

Productivity

Management,

Kazukiyo

Kurosawa Model.

The aim of this study is to examine and evaluate the book named Japanese Approach to Productivity Management and Kazukiyo Kurosawa Model written by Kazım Köroğlu. The book begins with an introduction followed by an introduction. There are 12 main chapters in the book, including the bibliography. The book ends with the presentation of the bibliography, figures and tables. In this study, the chapters of the book were examined and the information presented about the Japanese approach to productivity management and Kazukiyo Kurosawa's model of productivity management was tried to be analyzed. This book can be recommended to researchers and practitioners who want to learn about productivity management, the Japanese Approach in productivity management, and the Kazukiyo Kurosawa Model.

¹ Zengin Tuğba, Öğretmen, Maltepe Kadir Has Bilim ve Sanat Merkezi, tugbazengin2411@gmail.com

GİRİŞ

Kazım Köroğlu'nun Verimlilik Yönetimine Japon Yaklaşımı ve Kazukiyo Kurosawa Modeli adlı kitabı 1983 yılında Milli Prodüktivite Merkezi tarafından Türkçe olarak yayımlanmıştır. Kitap ile ilgili inceleme ve analizin temellendirilmesi amacıyla kitabın ana odak noktası olan verimlilik yönetimi ve yönetimde Japon yaklaşımının kavramsal çerçevesi öz bir ifade ile açıklanmıştır.

Verimlilik yönetimi en düşük maliyet ile en yüksek verimi elde ederken kaliteden ödün vermemek olarak açıklanmaktadır. İşletmelerde verimliliği arttırmak için yapılan verimlilik durum tespiti, iş etüdü, insan kaynağı, zaman yönetimi, kapasite ile ilgili yapılan planlamalar, koordinasyon ve denetim bu kapsama girmektedir (Taner, 2015).

Yönetimde Japon Yaklaşımı, iki perspektiften beslenen bir yönetim yaklaşımıdır. Bu perspektiflerden ilki II. Dünya Savaşı'nda büyük kayıplar veren Japonya'nın batı düşünce sistemini esas almaya başlamasına dayanan evrensel yaklaşım perspektifidir. İkinci perspektif ise yerel kültüre dayalı örgütlenme ve anlayışa dayanan bakış açısıdır. Japon yönetim anlayışında bu iki bakış açısı birleştirilmiş ve ortaya yeni bir yönetim modeli konmuştur (Beycioğlu, 2007; Sargut, 2001). Tokyo Teknoloji Enstitüsü, Endüstri Mühendisliği Bölümü'nde görev yapan ve verimlilik artırma alanında çalışmaları olan uzman Kazukiyo Kurosawa tarafından ortaya konmuş olan verimlilik yönetimi modeli de bu iki bakış açısını birleştirmektedir (Kurosawa, 2007; Özsever vd., 2009).

Bu kitap, işletmelerde verimliliğin artırılması ve iyileştirilmesi amacıyla gerçekleştirilen uygulamalarda Japon yönetim anlayışı, bu anlayıştan temellenen Kazukiyo Kurosawa Modeli ve işletmelerde verimlilik, işyeri verimliliği, toplam verimlilik ve katma değer verimliliği ile ilgili bilgileri içermektedir. Bilimsel yönetim anlayışı, Frederic Taylor tarafından ortaya konmuş olan işletmelerde bilimsel yönetim ilkelerinin uygulanışı ile başlamaktadır. Frederic Taylor'un işletmelerde verimliliği arttırmak amacı ile ortaya koymuş olduğu bu ilkelerin işletmelerinin yapı ve işleyişini şekillendirmede etkili olduğu ve 21. Yüzyıl işletmelerinde de bu etkinin büyük ölçüde devam ettiği düşünülmektedir. Küreselleşme ile birlikte işletmeler arası rekabet olgusu, uluslararası boyuta taşınmış ve işletmelerin varlıklarını devam ettirebilmesi için rekabet üstünlüğü elde etme gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda günümüzde birçok işletmenin rekabet avantajı elde etmek için verimliliği arttırmaya yönelik farklı anlayışları araştırması ve farklı uygulamaları denemeleri söz konusudur. Bu bağlamda bu kitap verimlilik yönetiminde farklı bir yaklaşım ve model ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır.

VERİMLİLİK YÖNETİMİNDE JAPON YAKLAŞIMI VE KAZUKİYO KUROSAWA MODELİ

Verimlilik Yönetiminde Japon Yaklaşımı ve Kazukiyo Kurosawa Modeli başlıklı kitap Kazım Köroğlu tarafından yazılmış olan sunuş ve giriş bölümleri ile başlamakta olup kaynakça dahil toplam on iki bölümden oluşmakta, şekiller ve tabloların sunumu ile sonlanmaktadır. Kitabın ana eksenini, Japon kültürü bakış açısıyla verimlilik kavramı, Kurosawa'nın endüstri ve toplum arasındaki etkileşimin meta yapısına ve verimliliğin yapısına dair tespitleri ile Kurosawa tarafında ortaya konmuş olan verimlilik yönetimi modeli üzerinde kurulmuştur. Verimlilik yönetimi ile ilgili uluslararası, ulusal, sektörel, şirket, işgücü ve işyeri bazlı ortaya koymuş olduğu modeller açıklanmış olup toplam verimlilik, katma değer verimliliği gibi farklı modeller de sunulmuştur. Buna göre kitapta tündengelimine dayalı bir akışın izlendiği söylenebilir.

Kitabın sunuş bölümünde yazar verimlilik yönetiminin küreselleşme çağındaki dünyada rekabet halinde olan ülkeler için önemi açıklanmış, verimlilik yönetiminde Japon yaklaşımının etkisi ve Kurosawa'nın alana katkıları vurgulanmıştır. Kurosawa'ya göre ülkelerde yaşanan ekonomik durgunluğun sona ermesi ve ekonominin canlanması için sermaye ve işgücü gelirin artırılması gerekmektedir. Bu doğrultuda işletmelerde verimliliğe odaklanması kaçınılmazdır. Bu bölümde Kurosawa işletmelerde verimliliğin yönetilmesi Japon yönetim yaklaşımından temellendirdiği savlar ortaya konmuş ve Kurosawa tarafından geliştirilmiş olan verimlilik modellerinin uygulandığı ülkeler, üniversiteler, verimlilik merkezleri, örgütler örneklendirilmiştir.

Kitabın giriş bölümünde Kurosawa'nın verimlilik ile ilgili temel felsefesi açıklanmıştır. Kurosawa'ya göre bir işletmede performansın artırılması için verimlilik ve insanlığa birlikte odaklanması gerekmektedir. Bu açıklamadan hareketle verimlilik yönetiminin sadece teoriye dayanan bilgiler sistemi olmadığı, işletmelerdeki bireylerin ve liderlerin fikirleri dikkate alınarak da geliştirilmesi gereken eylemler sistemi ve politikalar olduğu çıkarımı yapılabilir. Kitabın Kurosawa'nın felsefi bakış açısının açıklanması ile başlaması bilimsel bilginin epistemolojik temellendirilmesi için önemli bir özellik olarak kabul edilebilir. Saruhan ve Özdemirci'ye göre (2018) felsefi düşünce, insanın evreni anlama çabası olarak bilimsel bilginin temellendirilmesini sağlamaktadır.

Kitabın birinci bölümü, Japonya'da verimlilik kavramına dair temel bakış açısının açıklanması ile başlamıştır. Japon anlayışına göre verimlilik için üretimin artırılması gerekmekte olup başlıca üretim araçları toprak, sermaye ve işgücüdür. İşgücü bu üretim araçlarının en önemlisi ve önceliklisidir. Buna göre verimlilik odaklı planlamalarda insani çalışma koşullarının iyileştirilmesi ilk yapılması gereken uygulama olmalıdır. Bu bakış açısına göre verimlilik artışında tek amaç kâr oranını arttırmak olmamalı, verimlilik artışı ile insan yaşamına anlam katılması ve yaşamın zenginleştirilmesi gibi manevi bir boyutuna da odaklanılmalıdır. Kitapta söz edilen Japon yönetim anlayışı temelli verimlilik yönetimi yaklaşımının Wiiliam Quchi tarafından ortaya konmuş olan Örgütte Zen Yaklaşımı ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. Zen yaklaşımında yönetimin merkezinde örgüt kültürü yer almakta ve bireysellik yerine grup ya da aile olma olgusunu vurgulanmaktadır. Bu yaklaşımın çalışanlara uzun süreli istihdam sağlama, çalışanların mesleki gelişimlerini destekleme, karar verme sürecine çalışanları dahil etme, bireysel sorumluluk yerine grup sorumluluğunu öne çıkarma, çalışanların aile ve iş yaşamlarını bir bütün olarak görme, çalışanların örgüte güven duygusu hissetmesini sağlama gibi uygulamaları bulunmaktadır (Balyer, 2019).

Birinci bölümde açıklanan ikinci konu, Japon anlayışında verimlilik kavramının teknik, ekonomik ve sosyal boyuttaki kapsamıdır. Teknik boyutta verimlilik kavramı bir ölçüm sonucu ulaşılan oran olarak ifade edilmiştir. Buna göre verimlilik ölçümü iki farklı yöntem ile hesaplanmaktadır. Bu yöntemlerden ilki personel sayısı, zaman, iş yoğunluğu, üretilen parça, Pazar hacmi gibi dinamiklerin baz alındığı niceliksel ölçümdür. İkincisi ise işletmenin elde ettiği satıştan her türlü maliyeti çıkardığında kalan kısım olan değer ölçümüdür. Ekonomik ve sosyal boyutta verimlilik kavramı teknik kavram ile çelişmeyen, ancak ondan daha üstte bir kavramdır. Buna göre verimlilikte temel amaç, insanları daha iyi çalışma koşullarına ve yaşam kalitesine ulaştırmak olmalıdır. Başka bir ifade ile teknik verimlilik yöntemlerini kullanmada temel amaç yüksek insani standartları gerçekleştirmek olmalıdır.

Birinci bölümün bir diğer konusu Japon Verimlilik Hareketidir. Öz bir ifade ile Japon Verimlilik Hareketi, verimlilik kavramının insani ihtiyaç ve beklentiler ile bir arada ele alınmasına dayanan bir sistemdir. Bu hareketin temelleri Japon Produktivite Merkezinin verimlilik kavramı ile ilgili görüşlerini ortaya koyması ile atılmıştır. Bu görüşe göre verimin artırılmasında rasyonel bakış açısına dayanan geleneksel yönetim anlayışından farklı olarak

insanallığa önem verilmesi üzerinde durulmuş, işgücü ve yönetimin iş birliği yapması gerektiği vurgulanmıştır. Japon İşçi Sendikaları Konfederasyonu tarafından verimlilik hareketine ile ilgili ilkeler şu şekilde açıklanmıştır:

1. Verimlilik hareketinde temel amaç, Japon ekonomisini kendi kendine yeter hale getirmek ve ulusal yaşamı zenginleştirmektir.
2. İşletmelerde sadece maaşlar değil çalışma koşulları da iyileştirilmelidir. Hükümet istihdamı arttırmalı ve işsizliği azaltıcı önlemler almalıdır.
3. Sermayenin belli işletmelerde yoğunlaşmasına değil küçük ve orta tüm işletmelere de dağıtılması gerekmektedir.
4. Verimlilik artışı ile elde edilen gelir çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve fiyatların düşmesi için kullanılmalıdır.
5. Verimlilik için demokratik ve rasyonel ilişkiler birlikte ele alınmalıdır.
6. Verimliliğin iyileştirilmesi için alınması gereken önlemler ve planlanan uygulamalarda iş birliği ile karar verilmelidir.
7. Verimlilik geliştirme merkezleri çalışmalarında işçi sendikalarının görüşlerini almaya önem vermelidir.

Kitapta Japon Verimlilik Hareketi ile verimlilik arasında kurulan bağ olgunun sosyal teori bağlamında açıklanması olarak ifade edilebilir. Giddens ve Turner'a (2007) göre sosyal teori toplumsal hayatla ve insan eylemleri ile ilişkili sorunlarla ilgilenmektedir. Japonya'daki İşçi Konfederasyonu'nun verimlilik ile ilgili vurguları sosyal bir hareketin bilimsel bir olguyu temellendirmesi olarak açıklanabilir.

Kitabın ikinci bölümünde Kurosawa'nın verimlilik bilimi, endüstriyel bilgi toplumunun meta yapısı bağlamında açıklanmıştır. Bahsi geçen meta yapı verimlilik teorisinin genel çerçevesini çizmektedir. Endüstri toplumunun meta yapısı toplumsal gelişimin bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. İnsan-insan sistemi ve insan-doğa sistemleri olmak üzere karşılıklı etkileşimi olan iki sistem üzerine kurulan üretime dayalı bu meta yapı birçok disiplinin ortaya çıkmasına kaynaklık etmiştir. Verimlilik bilimi bu meta yapı içinde ortaya konan disiplinlerden biridir. Bu bilimin diğer bilimlerden en önemli farkı verimlilik ve insanallığı birlikte ele almasıdır.

İkinci bölümün diğer konusu verimlilik planının genel kapsamıdır. Kurosawa'ya göre verimlilik planı hazırlanmasında temel amaç verimlilik artışı sağlamaktır. Bu amacın gerçekleştirilmesi için işletmede sağlam bir verimlilik ilkesi benimsenmesi gerekmektedir. Bu ilkeye göre verimliliğin sadece işletme boyutunda hedeflenmemesi gerekmektedir. Verimliliğin halkın refahını arttırmaya yönelik olarak ulusal boyutta ele alınmalıdır. Bu yönüyle verimlilik planı hem işletmeleri hem de toplumu kapsayan kombine ve sosyal bir sisteme dair yapılan bir plan olmalıdır. Buna göre ideal bir verimlilik planının dört boyutu şu şekilde açıklanmıştır: verimlilik hareketi, verimlilik ideali, verimlilik artışının amaçları ve verimlilik isteği. Kurosawa, verimlilik planının oluşturulmasında insan verimliliğini geliştirmeye odaklanmayı, verimliliği ulusal çapta destekleyen kurumlar kurmayı, evrensel refahı hedeflemeyi ve halkın doğal toplumsal sistemini ele almayı tavsiye etmiştir.

İkinci bölümde üretim ve toplumun ikili meta yapısı, insan doğa sistemlerinin ikili yapısı, insanoğlu tarafından doğanın kavranma aşamaları, gelişmiş endüstriyel toplumun meta yapısı, insan doğa sisteminin dört aşaması şekiller ile görsel olarak açıklanmıştır. Şekil ile ifade etmenin okuyucu açısından anlaşılabilirliği kolaylaştırdığı söylenebilir. Ancak şekilde ifade edilen kavramların sembolleri ile ilgili açıklamaların şeklin hemen altında yer almaması anlaşılabilirliği zorlaştıran bir özellik olarak görülmektedir.

Kitabın üçüncü bölümünde Kurosawa perspektifi ile verimlilik kavramının teknik, yönetsel, performans dayalı olarak ortaya çıkış nedenleri ile ilgili bilgi verilmiş, verimlilik ile ilgili problem nedenleri, toplam verim ve kısmi verimlilik kavramları arasındaki farklar açıklanmıştır. Buna göre teknik verim, teknolojik sistemlerin faaliyetlerini analiz etmek amacıyla kullanılan bir terim olarak ortaya çıkmıştır. Yönetsel terim, 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan rasyonel çalışma ve endüstriyel faaliyetlerin gelişmesinin sonucu olarak ortaya çıkan Taylor sistemi ve Emerson verimlilik hareketine dayanmaktadır. Performans verimi ise üretim faaliyetleri ile işletmenin genel faaliyetlerinin standart bir değer baz alınarak ölçülmesi ile ulaşılan verimi ifade etmek için kullanılmıştır. Kurosawa'ya göre bir işletmedeki verimlilik problemleri genel olarak iç verim ve sınır verimi ile ilgilidir. İç verim, örgütteki özneler yani personelden kaynaklı faaliyetlerin verimini, sınır verimi de örgüt ve piyasa arasındaki dengeye dayanan verimi ifade etmek için kullanılmaktadır. Bir işletmenin verimliliğin gerçek anlamda artırılması için tüm girdi ve çıktılarının birbiri ile uyumlu olması gerekmekte olup bu durum toplam verimlilik kavramı ile açıklanmıştır. Toplam verimlilik bir çıktının, o çıktıyı ortaya koymak için harcanan para, zaman, emek gibi tüm faktörlerin toplamına oranı ile elde edilen ölçüdür.

Üçüncü bölümde verim ve etkenlik arasındaki ilişki açıklanmıştır. Etkenlik ve verim bir işletmenin performansını değerlendirme için kullanılan iki terimdir. Buna göre etkenlik performansın niteliksel yönünü verim ise niceliksel yönünü açıklamak için kullanılır. Genel yapı içerisinde etkenlik kavramı, malzeme, para, personel gibi girdilerle birlikte dış çevre dinamikleri birlikte değerlendirirken kullanılmaktadır. Verim ise daha mekanik ve teknik değerlendirmelerde tercih edilmektedir. Verim ve etkenlik kavramları iş boyutu ve idari boyutta farklı işlevleri ifade etmek için kullanılmaktadır. İş boyutunda verim, çalışanın ortaya koyduğu ürünün performansı, etkenlik ise ürünün etkililiği ile açıklanmaktadır. İdari boyutta verim hedeflerin gerçekleşmesi, etkenlik ise emeğe dönük girişimleri açıklamaktadır. Bir işletmede verimliliğin yapısı dört ana koldan beslenmektedir. Bu ana kollardan ikisi verimlilik ikisi ise etkenlik ile ilgilidir. Bunlardan ilki işletme verimliliğidir. İşletme verimliliği işletmede yapılan işin verimliliğini ifade etmekte olup topluma katkı sağlamakta ve sosyal ödülü beraberinde getirmektedir. İkinci kol, yönetsel verimlilik olup işletmede kâr artışı sağlamakta ve yeni yatırımlar için fırsatlar ortaya çıkarmaktadır. Üçüncü kol işletme kaynaklarının kapasitesidir. Bu kapasite sosyal değerlerle ilgili olup toplumsal yapıyı etkilemektedir. Dördüncü kol girişim ve yenilik ile ilgilidir ve toplum düzenine katkı sağlamaktadır. Bu açıklamalardan hareketle bir işletmedeki verim ve etkenliğin toplumsal yapı ile etkileşim halinde olduğu çıkarımı yapılabilir.

Üçüncü bölümde açıklanan bir diğer konu organizasyon iklimi ve insan verimliliği arasındaki ilişkidir. Kurosawa'ya göre örgüt iklimi çalışanların verimliliğini doğrudan etkilemektedir. Örgütsel iklim çalışanların üretkenliğini arttırabileceği gibi olumsuz sonuçlara da neden olabilir. Kurosawa'nın bu tespiti örgüt iklimi ve verimlilik arasındaki ilişkiyi ortaya koyan çeşitli çalışmalar ile uyumludur (Halis & Uğurlu, 2008; Öztemiz, 2005; Tutar & Altınöz, 2010). Organizasyon iklimi örgütün fiziksel ve kültürel koşullarının oluşturduğu bir model olup dört boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar; harekete geçirme, iletişim ve insan ilişkileri, örgütsel etkenlik ve tatmin fonksiyonudur. Harekete geçirme, örgüt üyelerinin tutum ve davranışlarının örgüte olumlu ya da olumsuz etkisidir. İletişim ve insan ilişkileri örgütteki dilsel ve dilsel olmayan işaretleri kapsayan informal iletişimidir. Örgütsel etkenlik, kullanılan liderlik biçimi, koordinasyon, denetim, karar verme sürecini kapsamaktadır. Tatmin fonksiyonu üyelerin örgüt içindeki iş doyumları olarak ifade edilmiştir. Kurosawa'ya göre tatmin fonksiyonu, bireysel enerjinin örgüt amaçları için kullanılmaya yönlendirilmesi ile arttırılabilir. Davranışçı insan modeli ise tatmin fonksiyonunu adil ücret ve endüstriyel demokrasi gibi motivasyon unsurları ile ilişkilendirmiş olup tatmin fonksiyonunun

gerçekleşmesi için işletmede güvenilir bir ortam kurulması gerektiğini ortaya koymuştur (Kurtulmuş, 1989).

Kitabın dördüncü bölümünde uluslararası verimlilik karşılaştırma modelleri açıklanmıştır. Uluslararası karşılaştırmalarda ulusal, sektörel ve uluslararası boyutlara göre kullanılabilen yöntemler hakkında bilgi verilmiştir. Kurosawa'ya göre ulusal verimlilik boyutunda döviz kuru, özel ürün tiplerinin fiyat oranları, özel ürünlerin nicelik oranları, Gerschenkron etkisi ve ulusal verimlilik baz alınabilir. Döviz kuru yöntemi, yurtiçindeki bir ürünün brüt değerini diğer ülkenin değerine çevirmek için kullanılan bir yöntemdir. Tüm ülkelerdeki ürünlerin fiyat düzeyleri arasındaki ilişkiyi tam olarak açıklayamasa da birkaç ülke arasında karşılaştırma yapılması açısından kullanılabilir. Özel ürün tiplerinin fiyat oranları yöntemi, bir ülkenin brüt ulusal giderini başka bir ülkenin tüm gider fiyatlarıyla karşılaştırarak niceliksel sonuçlara ulaşma yöntemidir. Fiyat verileri direkt kullanıldığı için bu yöntem döviz kuru yönteminden daha güvenilir kabul edilmektedir. Özel ürünlerin nicelik oranları yöntemi, karşılaştırma yapılan ülkenin her bir ürün değerinin nicelik endekslerinin ağırlıklı aritmetik ortalaması alınması yöntemidir. Gerschenkron etkisi yöntemi, karşılaştırma yapılan iki ülke arasında ülkelerin kendi endüstri niceliğinin yapısına göre farklı ağırlıklandırmaları temel alan yöntemdir. Ulusal verimliliğin yapısal analizi yöntemi, bir ülkenin karşılaştırma yapılan ülkeye göre alım gücü baz alınması yöntemidir. Sektörel ve endüstriyel boyutta verimlilik hesaplamalarında kullanılan modelde yöntemler heterojen çıktıkları birleştirmeye dayalıdır. Bu birleştirme için çeşitli alt yöntemler kullanılmaktadır. Fiziksel dönüşüm katsayısı kullanılarak bu birleştirme yapılabilir. Endüstrideki ürünler aynı cinsten olduğu durumlarda fiziksel dönüşüm katsayısı kullanılır ve bu yöntemle ürünün homojen bir ürün olarak ifade edilmesi sağlanır. Farklı ürün cinsleri olduğunda heterojen ürünleri bir çeşit homojen ürüne dönüştürmek için ise standart zaman yöntemi kullanılabilir. Bir ürünün kullanım değerinin heterojen karakterinin homojen niteliğe indirgenmesinde parasal ağırlıklandırma yöntemi kullanılabilir. Uluslararası boyutta verimlilik karşılaştırmalarında ise iki yöntem kullanılabilir. Bunlar; döviz kuru ya da üçlü deflasyon baz alınarak katma değer yöntemi ve nominal fiyat oranı yöntemidir. Katma değer yöntemi, endüstri sınıflandırması yapılırken karşılaşılan sınır belirleme işi birleştirilmiş üretim hacmine yansıtma, heterojen ürünü ağırlıklandırma gibi konularla ilgili yaşanan sıkıntıları engelleyen bir yöntemdir. Bir ürünün değerini döviz kuru kullanarak uluslararası bir para birimine çevirmek suretiyle katma değer hesaplanabilir. Burada asıl amaç ürünün fiyatını diğer ülkelerdeki paranın değerine çevirmektir. İki farklı ülkenin bir ürünün brüt çıktı fiyatını birbirinin parası cinsinden değerlendirmeye dayalı yöntem ise üçlü deflasyon olarak ifade edilmektedir. Uluslararası verimlilik için kullanılan ikinci yöntem olan nominal fiyat oranı yöntemi işgücü değer teorisinden temellenir. Buna göre bir ürünün değeri o ürünü üretmek için kullanılan işgücü miktarının toplamı ile ifade edilir. Bu bölümde, uluslararası verimlilik karşılaştırma modellerinde ulusal, sektörel ve uluslararası boyutlara göre ayırma gidilmesi ve her yöntemle ilgili kullanılacak formülün ayrıntılı bir şekilde açıklanması kitabı okuyanlar için açıklayıcı bir nitelik olarak değerlendirilebilir.

Kitabın beşinci bölümünde doğrudan ulusal verimlilik modelleri ve bir ülke içindeki sektörlere dayalı verimlilik modelleri açıklanmıştır. Ulusal verimlilik, kişi başına düşen ulusal gelir olarak ifade edilmektedir. Ulusal verimlilik analizi için kullanılan ilk model iç bağlantılı karma indeks sayı sistemine dayanır. CILIN Sistemi (Composite Inter Linked Index Number System) adı ile bilinen bu modelde genel formül, pratik formül ve ekonomik refahı gösteren indeks sayı sistemi kullanılmaktadır. Genel formül, ulusal çıktının toplam nüfusa oranıdır ve bu oran ulusal ekonomik refahı göstermektedir. İkinci model pratik formüle dayanmaktadır. Pratik formül ise bir yılda kişi başına çalışılan ortalama saatleri ve işgücünün saat verimliliğini hesaplamak için kullanılmaktadır. Çalışan işgücünün çalışma saatlerinin çalışan

işgücü sayısına oranı kişinin bir yıldaki ortalama çalışma saatini ifade etmektedir. Gerçek ulusal değer in çalışan işgücü çalışma saatlerine oranı ise işgücünün saat verimliliğini ifade etmektedir. Üçüncü model ise indeks sayı sistemine dayanmakta olup ekonomik refahı gösteren bu sayı brüt ulusal çıktının işgücü nüfusuna oranı olarak ifade edilmektedir.

Beşinci bölümde ulusal ve sektörel verimlilik analizi için kullanılan karma içsel bağlantılı indeks sayı sistemi açıklanmıştır. Kurosawa'ya göre ulusal verimlilik sektörel endüstrilerin birleşik bir sonucu olarak ve bir sektörün verimliliği de o sektörün tüm alt sektörlerinin verimliliğinin birleşimi olarak ortaya çıkmaktadır. Buna göre ulusal bir verimlilik hesaplamasında tüm sektörlerin en alttan en üste doğru verimlilik oranlarının baz alınması gerekmektedir. Sektörel boyutta makro açıdan yapılan ölçüm, her bir sektörün büyümesinin niteliği, verimliliğin eğilimi ve dalgalanması, endüstriler arası verimliliğin kıyaslanması, iç endüstrinin rekabet analizi gibi konularda fikir sahibi olunmasına olanak vermektedir. Mikro açıdan yapılan ölçüm ise bir şirketin ilgili sektör ya da endüstriyel alan ile ilgili ortalama ilişkini değerlendirmek için kullanılmaktadır. Kitapta işgücü verimlilik indeksini hesaplamak için kullanılacak çeşitli formüller ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Ancak bu formüller ile ilgili örnek uygulamalar yer almamaktadır. Formüllerin örnekler ile somutlaştırılmaması anlaşılabilirlik açısından olumsuz bir özellik olarak görülebilir. Buna ek olarak bu bölümde ekonomideki balıkçılık, tarım, ormancılık, petrol, katı maddeler, imalat, inşaat, yol ve köprüler, elektrik su dağıtımı, müşteri hizmetleri, su dağıtımı, taşımacılık, toptan ve perakende ticaret alanlarında kullanılabilecek çeşitli ölçümler açıklanmıştır.

Kitabın altıncı bölümünde Kurosawa'nın şirket düzeyinde verimlilik yaklaşımı açıklanmıştır. Şirket düzeyindeki verimlilik her türlü işletme faaliyetinin yönetilmesi ile ilgili bir felsefe olarak ifade edilmiştir. Şirket düzeyi verimlilik ölçümü, işletme ve yönetim faaliyetlerinin bütünsel olarak analiz edilmesini sağlayan indeksleri ortaya koymak için yapılan bir ölçümdür. Ayrıca bu ölçüm işletme faaliyetlerinin performansını etkileyen davranışların ve bu davranışlarının nedenlerinin analiz edilmesine, işletmenin stratejik dinamiklerinin öngörülmesi ve planlanmasına, işletmenin sosyal sorumluluğunun ifade edilmesine olanak vermektedir.

Altıncı bölümde şirketin yeniden üretim süreci, yaratıcılığı ve kârlılığı ile ilgili bilgi verilmiştir. Kurosawa'ya göre üretim süreci bir imalat işletmesinin ana faaliyetidir. Bu nedenle verimlilik yönetiminin temelinde yer almaktadır. Üretimin niceliksel ve niteliksel olarak artması için planlama ve geriye dönük değerlendirme süreçleri önemlidir. Bu süreçlerin analizinden sonra şirket dönüşümsel sürece girebilir. Dönüşüm süreci şirketin yeniden üretimini ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu süreç, teknik anlamda kaynak dönüşümü olan fiziksel dönüşüm ile para cinsinden olan değer düzeyindeki dönüşüm şeklinde iki boyutlu olarak gerçekleşir.

Kurosawa yaratıcılığı verimliliğin özü olarak ifade etmektedir. Bir şirkette üyelerin yaratıcılığının iki yönü bulunmaktadır. Bu yönlerden ilki üyelerin uyumlu çalışması ve olumlu bakış açılarını yansıtan değerler olup faaliyetin girdi kapsamında yer alır. Bu boyut işçilerin kendi fikirlerini değerli hissetmeleri olarak açıklanmıştır. Kurosawa'nın yaratıcılık tanımının bu yönünün yaratıcı liderlik kavramı ile benzerlik gösterdiği çıkarımı yapılabilir. Yaratıcı liderler sadece üst yönetimdeki çalışanların fikirlerini değil tüm üyelerin fikirlerini dinlemeyi tercih etmekte ve çalışanların örgütte bağımlılık yerine bağımsızlık hissetmesini desteklemektedir (Sisk, 2001). Yaratıcılıkta ikinci yön ise üyelerin üretiminin para cinsinden değeri olup faaliyetin çıktı kapsamında yer alır. Kurosawa'ya göre üyelerin yaratıcılıklarını ortaya koyabilmesi için üretim maliyetinin azaltılması gerekmektedir. Böylece çalışma koşulları iyileştirilebilir, üyelerin yaratıcılıkları ve insani değerlerini artırılabilir. Buna ek olarak üyeler üretime kendi yüksek değerlerini yansıtarak değeri yeniden yaratabilir. Bu

bağlamda şirketteki insani değerler, maliyet değeri ve yaratılan değerler arasında karşılıklı ilişki olduğu ifade edilmektedir. Kurosawa'nın bu ifadelerinin Marksist felsefeden temellendiği çıkarımı yapılabilir. Marksist felsefe, Taylor tarafından ortaya konmuş olan bilimsel yönetim anlayışında işçilerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve işçi hareketlerinin yaygınlaştırılmasında etkili olmuştur (Keskin vd., 2016).

Kitabın yedinci bölümünde Kurosawa'nın işgücü verimliliği modeli açıklanmıştır. Değişken yapılı hiyerarşik ağırlıklı ortalama işgücü verimliliği indeks sayı sistemine dayalı bu model çeşitli faktörlerin adam-yıl bazlı verimliliğinde meydana gelen değişimlerin etkisini göstermektedir. Bu değişimler, çalışılmayan günler, çalışma günleri, çalışılmamış günler ve çalışılmış günler, çalışan kişiler, kullanılmayan kişiler, çalışılan saatler, etkili saatler, kayıp saatler gibi çeşitli durumlar olabilir. Adam yıl verimliliği olarak da adlandırılan bu verimlilik, sadece kendi oransal etkisini vermez, kaynak ve işgücünün kullanımı ve dağılımı üzerindeki verimlilik etkisini açıklamak için de kullanılır. Bu modelin uygulanması için kullanılan formüllerde yer alan sembollerin anlamlarının açıklanması ve farklı değişimlere göre kullanılacak formüllerin örneklendirilmesi okuyucular için faydalı olabilir. Ancak formüllerin uygulanışı örnek uygulamalar ile desteklenmemiştir. Bu durumun formüllerin anlaşılmasını zorlaştırdığı düşünülmektedir.

Kitabın sekizinci bölümünde işyeri verimliliği modeli oranlarıyla işyeri verimliliği yönetimi açıklanmıştır. İlk olarak İngiltere'de başlayan bu sistem daha sonra Japonya'da çeşitli özgün uygulamalar ile geliştirilmiştir. WPMR sistemi (Workshop Productivity Management by Ratios) adıyla bilinen bu yönetim sistemi, insan ve zaman kaynağının verimlilik için çok önemli olduğunu ortaya koymuştur. Kurosawa'ya göre sistemin amacı, bir işyerindeki her bir yetkilinin ve alt, üst tüm yöneticilerin işgücü kaynağı kullanım sorumluluğunu ortaya koymak olarak ifade edilmiştir. Bu sistemde girdi ve çıktılar zaman cinsinden ifade edilmektedir. Böylece belli bir süredeki performansın ölçülmesi ve değerlendirilmesi sağlanabilir. Bu sistemde işçinin verimliliğinin artması için işin niteliği, iş yapma yöntemleri ve işi yapması beklenen standart süre ile ilgili bilgi verilmesi ve ürettikleri iş sonundaki verimlilik düzeyleri hakkında dönüt sağlanması önemlidir. Bu sistemde yöneticiler ve denetçilerin görevleri ise verimlilik ve işgücü kaynağının kullanılması ile ilgili objektif değerlendirme yapmak, bu konuda gerekli önlemler almak ve belli aralıklarla toplantılar yaparak durum değerlendirmeleri gerçekleştirmek olarak ifade edilmiştir. Kitapta Kurosawa'nın yöneticilerin görevleri ile ilgili ifadelerinde Sanayi Devrimi'nden sonra ortaya konmuş olan klasik yönetim anlayışından etkilendiği çıkarımı yapılabilir. Fayol tarafından ortaya konmuş olan yönetim sürecinde yöneticinin görevleri planlama, örgütleme, emretme, yöneltme ve kontrol olarak açıklanmıştır (Keskin, 2020).

Sekizinci bölümde açıklanan bir diğer konu toplam iş gücü kaynağıdır. Buna göre potansiyel olarak kullanılabilir işgücü kaynağı toplam işgücüdür. Ancak grevler, lokavtlar gibi iş bırakma ya da yavaşlatmalar ile teknik olası aksaklıklar adam-saat kaybına neden olabilir. Bu nedenle bir işyerinde belli bir süre çalışan işgücünün verimliliğinin hesaplanabilmesi için toplam iş gücü kaynağı yerine kayıpların çıkarılmasından sonra geriye kalan işgücü kaynağı baz alınmalıdır.

Kitabın dokuzuncu bölümünde Kurosawa'nın toplam verimlilik modelinde toplam verimlilik, karlılığın ölçümü ve analizi yöntemi olan AIPR Sistemi (Aggregate Index for the Analysis of Total of Total Productivity and Rentability) ile ilgili bilgi verilmiştir. Kurosawa'ya göre toplam verimlilik artışı birim maliyetin azalmasını sağlamakta bunun sonucu kârlılığı arttırmaktadır. AIPR sistemi karlılık ölçümü yaparak verimliliğin analiz edilmesini sağlayan bir sistemdir. Sistemin esnek bir yapıda olması ise sadece bir işyeri ya da işletmede değil sektör bazında da ölçüm ve analiz yapabilmesine olanak vermektedir.

Dokuzuncu bölümde toplam verimlilik türlerine göre kullanılan iki sistem ile ilgili bilgi verilmiştir. Genel bakış ve fonksiyonel bileşim sistemi birinci tür sistemdir ve Functional Aggregation (FA) olarak ifade edilmektedir. Bu sisteme göre verimliliği ölçecek iki araç bulunmaktadır. Bunlardan ilki maliyet ve değer teorisi temellidir ve uygulamadaki giderler kullanılarak hesaplanır. İkinci araç ise girdi unsurları tarafından sağlanan ve hizmete dayalı olan yöntem için kullanılmaktadır. Verimlilik türüne göre kullanılan diğer sistem ise yapısal bileşim sistemidir ve Substantial Aggregation (SA) olarak ifade edilmektedir. Bu sistemin kullanılması uygun olan verimlilik türleri; brüt çıktıya dayalı verimlilik, toplam katma değer verimliliği, net katma değer verimliliği türleri olarak ifade edilmektedir.

Dokuzuncu bölümde bir işletmenin ekonomik performansının arkasında bulunan çeşitli unsurlar açıklanmıştır. Bu unsurlar üretken etki ve pazar etkisi olmak üzere iki boyutludur. Üretken etki, işletmenin teknik ve mühendislik dinamiği, üretim ölçeği, sektör içindeki verimliliği, üretimin dağıtımı, kaynağın dağıtımı ve sürecin karışımına dayalı yapıya bağlı olarak değişebilir. Pazar etkisi ürünlerin fiyatı, işgücü, hammadde, enerji, makine gibi girdilerin fiyatına bağlı olarak değişebilir.

Kitabın onuncu bölümünde Kurosawa'nın Katma Değer Verimliliği Modeli açıklanmıştır. Buna göre bir girişimin katma değeri birçok dinamik unsura göre belirlenmekte olup bu dinamikler aynı zamanda işletme performansının dinamikleridir. Katma değeri belirlemek için bu dinamiklerin hangisinin ne ölçüde kullanılacağı ise işletmenin yönetsel amacına göre belirlenmektedir. Katma değeri belirleyen dinamikler; malzeme maliyeti, amortisman, işgücü geliri, net kâr, faiz, kira, vergi olarak ifade edilmektedir.

Onuncu bölümde katma değer dağılımı işletmenin verimlilik gelişimi çerçevesinde ele alınmıştır. Buna göre bir işletmede verimlilik gelişimi katma değer iç ve dış alanlara dağıtım oranları ile ölçülmektedir. Dış alanlar müşteriler ya da tüketiciler, hükümet ve vergi ve fon ya da kaynak sağlayıcılar olarak ifade edilmektedir. İç alanlar ise çalışanların ücretleri ve sigorta ödemeleri, sosyal yardımlar, çalışma koşullarının iyileştirilmesi ile ilgili faaliyetlerdir. Kurosawa'ya göre bir işletmenin toplam performansı sadece katma değer ile belirlenmemeli, başka bir ifade ile ekonomik değerlerle ifade edilen bir bakiye olarak sınırlandırılmamalıdır. İşletmenin toplumsal hizmeti ve yararı onun sosyal performansını göstermekte olup bu durum da işletme performansı için katma değer kadar önemlidir. Kurosawa'nın işletmenin sosyal yönü ile ilgili ifadelerinde işletmelerin sürdürülebilirliğini vurguladığı çıkarımı yapılabilir. 21. yüzyılda işletmelerinin performanslarında sürdürülebilirliği korumaları için sosyal sorumluluk anlayışına önem vermeleri gerekmektedir (Fettahoğlu, 2014).

Onuncu bölümde katma değer hesaplamalarında kullanılan yöntemler ile ilgili bilgi verilmiştir. Buna göre kullanılan yöntemler, üretim değerine göre toplama yöntemi, satışa göre toplama yöntemi, üretim değerine göre çıkarma yöntemi ve satışa göre çıkarma yöntemi olmak üzere dört çeşittir. Bu yöntemler arasında net satıştan harcama kalemlerinin çıkarılmasına dayanan çıkarma yöntemlerini kullanılmasının daha mantıklı olduğu ifade edilmiştir.

Kitabın on birinci bölümü sonuç bölümü olup kitabın genel özeti şeklindedir. Bu bölümde Japon verimlilik yaklaşımı, verimlilik ilkesi, meta yapı teorisi, uluslararası verimlilik karşılaştırma amaç ve yöntemleri, sektörel verimlilik analizleri, yönetsel organizasyon, şirket düzeyi verimlilik, verimlilik ölçümü ve sorunları, işgücü verimliliği sistemi, işyeri verimliliği yönetimi, toplam verimlilik ve karlılık ölçümü sistemi, toplam verimlilikte etkili olan unsurlar, verimlilik değişimi, verimlilik artırma yöntemleri, işletme performansı ve katma değer kavramı kısaca açıklanmıştır.

SONUÇ

21. yüzyılın temel gerçekliği olan küreselleşme ile birlikte değişim ve etkileşimin büyük bir ivme kazanması söz konusudur. Bu çağda bireylerin, örgütlerin ve ulusların varlıklarını devam ettirebilmek için bu değişime adapte olabilecek açık fikirlilikte, yaratıcılıkta, girişimcilik ruhunda ve esneklikte olması gerektiği düşünülmektedir. Bu nitelikler ile kişiler ya da toplulukların gelişmesi ve evrensel üst değerleri içselleştirebilecek mentaliyete ulaşılması sağlanabilir. Kurosawa'nın verimlilik yönetimi modeli, örgütlerin ya da işletmelerin kâr oranlarını yükseltme odaklılık ile yetinmeyen bir model olup çalışanların yaşam koşullarının, refah düzeylerinin, duygusal ve ruhsal dengesinin önemsenmesini destekleyen, toplumsal katkının ve insanlığa hizmetin hedeflenmesi gibi ilkeleri benimseyen bir yaklaşıma dayanmaktadır. Bu doğrultuda modelin hem işletmelerin varlığı hem de işletmelerdeki bireylerin ilgi ve ihtiyaçlarını önemsemesi bakımından zamanın farkındalığına hitap ettiğini söylemek mümkündür.

Verimlilik yönetimi ile ilgili alan yazında çeşitli kaynaklar bulunmaktadır (Baykal & Atalay, 1998; Büyük, K. 2016; Çağlar, Y. 2004; Taner, 2015). Verimlilik Yönetimine Japon Yaklaşımı Ve Kazukiyo Kurosawa Modeli adlı kitap diğer yayınlardan farklı olarak verimlilik yönetimini Japon yönetim anlayışından temellendirmekte ve Kurosawa'nın verimlilik yönetimi modeline odaklanmaktadır. Buna ek olarak bu kitap verimlilik yönetimini şirket boyutunda, sektörel, ulusal ve uluslararası boyutlarda ele alması, verimlilik analizleri, ölçüm yöntemleri, verimlilik ilkeleri, verimliliğin ekonomik, toplumsal, kültürel ve evrensel bağlamı ile ilgili bilgiler sunmakta ve verimliliğin hesaplanmasında kullanılan çeşitli formülleri açıklamaktadır. Bu bakımdan işletme, yönetim, sosyoloji, psikoloji, ekonomi, politika ve eğitim gibi alanlarda çalışan bireylere, yöneticilere, iş geliştirme uzmanlarına ya da araştırmacılara tavsiye edilebilir.

Destek ve Teşekkür

Yazar olarak, araştırmanın gerçekleştirilmesi sürecine yönelik herhangi bir destek ya da teşekkür beyanım bulunmamaktadır.

Çatışma Beyanı

Araştırmanın yazarları olarak herhangi bir çıkar/çatışma beyanım olmadığını ifade ederim.

Yayın Etiği Beyanı

Bu araştırmanın planlanmasından uygulanmasına, verilerin toplanmasından verinin analizine kadar olan tüm süreçte "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Çalışmanın yazım sürecinde bilimsel etik ve alıntı kurallarına uyulmuş, toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

KAYNAKÇA

- Balyer, A. (2019). *Eğitim yönetiminde yeni yaklaşımlar*. Anı Yayıncılık.
- Baykal, O. & Atalay, N. (1998). *Verimlilik yönetimi uygulamalı el kitabı*. Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları.
- Beycioğlu, K. (2007). Z kuramı ve okul yönetimine uygulanabilirliği açısından değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 63-72. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/819220>
- Büyük, K. (2016). *Verimlilik yönetimi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Çağlar, Y. (2004). *Orman işletmeciliğinde verimlilik yönetimi eğitimi*. milli Prodüktivite Merkezi Yayınları.

- Fettahoğlu, S. (2013). İşletmelerde Sosyal Sorumluluk İle Finansal Performans Arasındaki İlişki: İmkb'ye Yönelik Bir Uygulama. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 6(1), 11-20. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/437895>
- Giddens A. & Turner, J. (2007). *Günümüzde sosyal teori*. (Çev. Ü. Tatlıcan) Say.
- Halis, M., & Uğurlu, Ö. Y. (2008). Güncel Çalışmalar Işığında Örgüt İklimi. *ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources*, 10(2), 101-123. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/235549>
- Keskin, H., Akgün, A. E., Koçoğlu, İ. (2016). *Örgüt teorisi*. Nobel.
- Keskin, U. (2020). *Yönetimin bilimsel ve felsefi temeli*. Ekin.
- Köroğlu, K. (1993). *Verimlilik yönetimine Japon yaklaşımı ve Kazukiyo Kurosawa modeli*. Milli Produktivite Merkezi Yayınları.
- Kurosawa, K. (2007). Index number system of weighted average of hierarchical labour productivity with variable structure. *International Journal of Production Research*, 18(5), 597-617. <https://doi.org/10.1080/00207548008919693>
- Kurtulmuş, N. (1989). İki farklı insan modelinin analizi: Ekonomik insan-davranışçı insan. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 47(1-4). <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/8467>
- Özsever, Ç., Gençoğlu, T., & Erginel, N. (2009). İşgücü verimlilik takibi için sistem tasarımı ve karar destek modelinin geliştirilmesi. *Journal of Science and Technology of Dumlupınar University*, (018), 45-58. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/441556>
- Öztemiz, A. B. (2005). Örgütlerde stresin verimlilik ve performansla etkileşimi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1), 271-288. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/50204>
- Sargut, A.S. (2001). *Kültürler arası farklılaşma ve yönetim*. İmge Kitabevi.
- Saruhan, Ş. D. & Özdemirci, A. (2018). *Bilim, felsefe ve metodoloji*. Beta.
- Sisk, D. A. (2001). Creative leadership: A study of middle managers, senior level managersand CEOS. *Gifted International*, 15(3), 281-290. <https://doi.org/10.1177/026142940101500306>
- Taner, B. (2015). *Ağırlama endüstrisinde verimlilik yönetimi*. Beta Yayıncılık.
- Tutar, H., & Altınöz, M. (2010). Örgütsel iklimin işgören performansı üzerine etkisi: OSTİM imalat işletmeleri çalışanları üzerine bir araştırma. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(02), 196-218. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002162

EXTENDED ABSTRACT

Kazım Köroğlu's Japanese Approach to Productivity Management and Kazukiyo Kurosawa Model was published in Turkish by the National Productivity Center in 1983. In order to justify the review and analysis of the book, productivity management, which is the main focus of the book, and the conceptual framework of the Japanese approach in management are explained in a concise manner. Efficiency management is explained as not compromising on quality while achieving the highest efficiency with the lowest cost. Efficiency due diligence, work study, human resources, time management, capacity-related planning, coordination and auditing to increase productivity in enterprises are included in this scope (Taner, 2015).

The Japanese Approach to Management is a management approach fed from two perspectives. The first of these perspectives is II. It is a universal approach perspective based on the fact that Japan, which suffered great losses in World War II, started to take the western thought system as a basis. The second perspective is the perspective based on organization and understanding based on local culture. In the Japanese management approach, these two perspectives were combined and a new management model was introduced (Beycioğlu, 2007; Sargut, 2001). The productivity management model put forward by Kazukiyo Kurosawa, an expert in the field of productivity improvement and working in the Industrial Engineering Department of Tokyo Institute of Technology, combines these two perspectives (Kurosawa, 2007; Özsever et al., 2009).

In the introduction part of the book, Kurosawa's basic philosophy about productivity is explained. The beginning of the book with the explanation of Kurosawa's philosophical

perspective can be considered as an important feature for the epistemological justification of scientific knowledge. According to Saruhan and Özdemirci (2018), philosophical thought provides the grounding of scientific knowledge as human effort to understand the universe.

In the first part of the book, the basic perspective on the concept of productivity in Japan, the technical, economic and social scope of the concept of productivity in Japanese understanding, and the Japanese Productivity Movement are explained. The link established between the Japanese Productivity Movement and productivity in the book can be expressed as the explanation of the phenomenon in the context of social theory. According to Giddens and Turner (2007), social theory deals with problems related to social life and human actions. The emphasis of the Confederation of Workers in Japan on productivity can be explained as the grounding of a scientific phenomenon by a social movement.

In the second part of the book, Kurosawa's science of productivity, the general scope of his productivity plan, the dual commodity structure of production and society are explained using figures. It can be said that expressing it with a figure makes it easier to understand for the reader. However, the fact that the explanations about the symbols of the concepts expressed in the figure are not included just below the figure is seen as a feature that makes it difficult to understand.

In the third part of the book, the reasons for the emergence of the concept of productivity, the relationship between efficiency and effectiveness, and the relationship between organizational climate and human productivity are explained. According to Kurosawa, organizational climate directly affects the productivity of employees. Organizational climate can increase the productivity of employees as well as cause negative consequences. This finding of Kurosawa is compatible with various studies that reveal the relationship between organizational climate and productivity (Halis & Uğurlu, 2008; Öztemiz, 2005; Tutar & Altınöz, 2010). According to Kurosawa, the satisfaction function can be increased by directing individual energy to be used for organizational purposes. Behavioral human model, on the other hand, associated the satisfaction function with motivational factors such as fair wages and industrial democracy, and revealed that a reliable environment should be established in the business for the fulfillment of the satisfaction function (Kurtulmuş, 1989).

In the fourth chapter of the book, international productivity comparison models are explained. In this section, making a distinction according to national, sectoral and international dimensions in international productivity comparison models and a detailed explanation of the formula to be used for each method can be considered as an explanatory feature for those who read the book.

In the sixth chapter of the book, Kurosawa's approach to productivity at the company level is explained. In the sixth chapter, information is given about the company's reproduction process, creativity and profitability. It can be deduced that this aspect of Kurosawa's definition of creativity is similar to the concept of creative leadership. Creative leaders prefer to listen not only to the opinions of the employees in the top management, but also to the opinions of all members and support the employees to feel independence instead of dependency in the organization (Sisk, 2001).

In the seventh chapter of the book, Kurosawa's labor productivity model is explained. It may be useful for readers to explain the meanings of the symbols in the formulas used for the application of this model and to exemplify the formulas that can be used according to different variations. However, the application of the formulas is not supported by sample applications. It is thought that this situation makes the formulas difficult to understand.

In the eighth chapter of the book, productivity management and managerial tasks in the workplace are explained. It can be deduced that Kurosawa's statements about the duties of managers were influenced by the classical management approach that was introduced after the Industrial Revolution. In the management process introduced by Fayol, the duties of the manager are explained as planning, organizing, commanding, directing and controlling (Keskin, 2020).

In the ninth chapter of the book, information is given about the AIPR System (Aggregate Index for the Analysis of Total of Total Productivity and Rentability), which is the measurement and analysis method of total productivity, profitability in Kurosawa's total productivity model. In addition, various factors behind the economic performance of the enterprise are explained.

In the tenth chapter of the book, Kurosawa's Value Added Efficiency Model is explained. According to Kurosawa, the total performance of a business should not be determined only by added value, in other words, it should not be limited to economic values. The social service of the enterprise is as important as the added value. It can be inferred that Kurosawa emphasizes the sustainability of businesses in his statements about the social aspect of the business. In the 21st century, businesses need to attach importance to the understanding of social responsibility in order to maintain sustainability in their performance (Fettahoğlu, 2014).

The eleventh chapter of the book is the conclusion and it is the general summary of the book. In this section, Japanese productivity approach, productivity principle, meta structure theory, international productivity comparison purposes and methods, sectoral productivity analysis, managerial organization, productivity measurement and problems, labor productivity system, workplace productivity management, total productivity and profitability measurement system, effective in total productivity. The factors that are important, productivity change, productivity increase methods, business performance and the concept of added value are briefly explained.

Özerklik döneminde Nahçıvan'da Genel Eğitimin Gelişimi (1991-2014)

Halilov, Taleh¹ <https://orcid.org/0000-0003-2350-743X>

Alihanov, Valeh² <https://orcid.org/0000-0001-9093-9000>

Öz

Gönderi Tarihi

03.09.2022

Kabul Tarihi

23.11.2022

Anahtar Kelimeler

Nahçıvan, özerklik, eğitim, okul, öğretmen, öğrenci, sınıf

Makale, özerklik döneminde Nahçıvan'da genel eğitimin gelişme durumunu incelemektedir. Eğitimin durumu, eğitim politikası, politikadan kaynaklanan sorunlar, ortaöğretim kurumlarına eğitim personeli ve ders kitabı sağlanması, bakıma muhtaç öğrencilerin eğitimlerinin düzenlenmesi konuları ve yapılan araştırma sırasında tespit edilmiştir. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde bağımsızlık yıllarında yetenekli ve yaratıcı öğrencilerin belirlenmesi alanında, özerk cumhuriyette gelişmeye eşlik eden eğitim alanındaki sorunların, özerklik döneminde Nahçıvan'da eğitimin gelişimini hızlandırdığı tespit edilmiştir.

Makalede ayrıca özerklik döneminde Nahçıvan'da okul öncesi eğitim kurumlarının ve ders dışı eğitim kurumlarının durumu incelenmiş ve bu okulların gençlere vatanseverlik aşıl原因 faaliyetleri incelenmiştir. Çünkü eğitim, herhangi bir ülkenin gelişmişlik düzeyini, insanların refah durumunu ve kültürel başarılarını belirleyen temel stratejik alanlardan biridir. Eğitim, herhangi bir ulusun geçmişinin incelenmesi için de büyük tarihsel öneme sahiptir.

Development of General Education in Nakhchivan during the Autonomy period (1991-2014)

Abstract

Received

03.09.2022

Accepted

23.11.2022

Key Words

Nakhchivan, autonomy, education, school, teacher, student, class

The article examines the state of development of general education in Nakhchivan during the autonomy period. The state of education, education policy, problems arising from the policy, providing education personnel and textbooks to secondary education institutions, organizing the education of students in need of care were determined during the research. In the field of identifying talented and creative students during the years of independence in the Nakhchivan Autonomous Republic, it has been determined that the problems in the field of education accompanying the development in the autonomous republic accelerated the development of education in Nakhchivan during the autonomy period.

The article also examines the situation of pre-school and extracurricular education institutions in Nakhchivan during the autonomy period, and examines the activities of these schools instilling patriotism in the youth. Because education is one of the main strategic areas that determine the level of development, welfare and cultural achievements of any country. Education is also of great historical importance for the study of any nation's past.

¹ Halilov Taleh, Doç.Dr.,Nahçıvan Devlet Üniversitesi,Pedagoji ve psikoloji bölüm başkanı, x.taleh@gmail.com

² Alihanov Valeh,Nahçıvan Devlet Üniversitesi,Araştırma görevlisi, valehalixanov60@gmail.com

GİRİŞ

Eğitim, herhangi bir ülkenin gelişmişlik düzeyini, refah durumunu ve insanların kültürel başarılarını belirleyen ana stratejik alanlardan biridir. Eğitim, herhangi bir ulusun geçmişinin incelenmesi için de büyük tarihsel öneme sahiptir. Azerbaycan'ın bağımsızlığının elinden alınarak halkımızın özgürlük ve maneviyat ideallerinin çığnendiği Sovyet yönetimi yıllarında, ülkemizin eğitim alanında belli bir gelişme yolundan geçtiği bir gerçektir. Her halükarda Sovyet dönemi, Azerbaycan tarihinde belli bir aşamayı teşkil etmekte ve çelişkilerle dolu olmasına rağmen, eğitim alanı da dahil olmak üzere birçok alanda ilerleme ve gelişme objektif olarak değerlendirilmelidir. Böylece, nüfusun cehaletinin kademeli olarak ortadan kaldırılması, ücretsiz eğitim, kitlesel karakteri ve sistemleştirilmesi ve eğitimin laikliğinin sağlanması Sovyet dönemi ile ilgilidir. Bu nedenle ilk dönemlerde zorunlu ilköğretimin ilan edilmesi, yedi yıllık, ardından sekiz yıllık zorunlu ve sonraki dönemlerde ortaöğretimin uygulanması büyük bir başarı olarak değerlendirilmelidir.

Şüphesiz, Sovyet yönetimi yıllarında Azerbaycan'ın bir bütün olarak istikrarlı ilerlemesi ve ülkenin eğitimi, özellikle orta öğretim, büyük lider Haydar Aliyev'in cumhuriyeti yönettiği döneme denk gelmektedir. Ekonomik ve sosyo-kültürel alanlardaki gelişmelerin yanı sıra, insanların ruhsal gelişiminin şart koştuğu bu dönem, ülkemizin tarihine kelimenin tam anlamıyla "altın çağ" ve "Rönesans dönemi" olarak girmiştir.

Azerbaycan'da eğitimin gelişmesinde önemli hizmetler yapan Haydar Aliyev, "Eğitim milletin geleceğidir" dedi. Onun sayesinde geçen yüzyılın 70'li ve 80'li yılları, Azerbaycan eğitiminin güçlü bir şekilde geliştiği yıllar olarak tarihi hafızamıza girdi. Yakın tarihe bakıldığında, Azerbaycan'ın yaklaşık 80 yıldır parçası olduğu eski Sovyetler Birliği'nin genel eğitim sisteminde teorik bilgi, olgu ve bilgilerin öğretimine daha geniş yer verildiği görülmektedir. Siyasi ve ideolojik farklılıklar nedeniyle, eğitim alanında diğer gelişmiş ülkelerin deneyimlerini öğrenme fırsatı yaratılmadı, bu nedenle ülkedeki herkes Sovyet eğitim sistemini dünyanın en gelişmiş, ilerici ve insani sistemi olarak kabul etti.

Azerbaycan'da genel eğitim de dahil olmak üzere bir bütün olarak eğitim sisteminin ulusal gelenekler, ulusal ahlaki ve insani değerler temelinde dinamik ve amaçlı gelişimi, devlet bağımsızlığının restorasyonundan sonra mümkün oldu. Durgunluk ve iflastan çıktıktan sonra kalkınma yolunda emin adımlarla ilerlemeye başlayan cumhuriyette, milli lider Haydar Aliyev'in yeniden siyasi iktidara dönüşünden sonra her alanda reformlar için verimli koşullar yaratıldı. Zengin bir hayat ve devlet adamlığı tecrübesine sahip olan büyük lider Haydar Aliyev, toplumun gelişmesinde eğitimin rolünü çok takdir etmiş ve bu alanda bir an önce reformların başlatılmasını gerekli görmüştür. Bu anlamda, büyük liderin 1998 yılında eğitim alanında reformlar için Devlet Komisyonunun kurulmasına ilişkin kararnamesi ve bir yıl sonra onaylanan "Azerbaycan Cumhuriyeti'nin eğitim alanında Reform Programı" kabul edildi (Halilov, 2015, 67). Yükseköğretim reformlarında benimsenen devlet programlarının temel amacı, ülkenin yükseköğretiminin Avrupa eğitim alanına entegrasyonu, içeriğinin Bologna süreci ilkelerine uygun olarak oluşturulması, çekiciliğinin ve rekabetçiliğinin sağlanması, bilgi toplumu ve bilgi temelli olduğu kadar ülke ekonomisinin kalkınma gereksinimlerine uygun yüksek eğitilmiş personel talebi, ekonominin gereklerine uygun personel potansiyelinin oluşturulması, ekonomik ve sosyal açıdan verimli bir ortamın oluşturulmasıdır. Haydar Aliyev'in önderliğinde, Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nin bugünkü başarılarının, özellikle genel eğitimin geliştirilmesinin temeli 1991-1993 yılları arasında atılmıştır (Aliyev, 2007: 69).

Haydar Aliyev'in iktidara gelmesiyle birlikte eğitim sistemindeki geriliğe de son verildi. Eğitime gösterilen özen ilk günlerden itibaren kendini göstermeye başladı. Haydar Aliyev'in

eğitim alanında benimsediği stratejik çizginin avantajı, eğitim kurumlarının normal işleyişini sağlayarak eğitimin milletimizin ilerlemesinde güçlü bir faktör haline gelmesiydi.

Özerklik öncesi dönemde Nahçıvan'da genel eğitimin gelişim tarihi

Orta Çağ'da Nahçıvan şehrinde eğitim merkezlerinin, okulların ve medreselerin varlığına dair kaynaklarda bilgiler bulunmaktadır. 19. yüzyılın ilk yarısında Nahçıvan'da medresenin yanı sıra Rus sıbyan mektepleri de açılmıştır. Güney Kafkasya okullarının gelişim tarihinin araştırılması, daha sonraki dönemde, yani 1829 Tüzüğü ile Azerbaycan'da acil durum okullarının kurulduğunu göstermektedir. Bu tüzüğe göre, Nahçıvan da dahil olmak üzere birçok bölgede acil durum okullarının açılması onaylandı. Kaza okullarından biri 15 Mart 1837'de Nahçıvan'da açıldı. 1878-79 öğretim yılından itibaren Nahçıvan kaza okulu şehir okulu olmuştur (Tagiyev, 1993: 45).

19. yüzyıl Azerbaycan eğitim tarihinde devlet okullarının özel bir yeri vardır. Nahçıvan ilçesinde devlet okulları 19. yüzyılın 80'li yıllarından sonra ortaya çıkmaya başladı. Diğer yerlerde olduğu gibi, buradaki okullar da yalnızca nüfusun gönüllü bağışları pahasına işlev gördü. Nahçıvan'daki ilk devlet okullarından birinin Şarur-Daraleyaz ilçesinin merkezi olan Celilkend'de faaliyete geçtiğini de belirtmek gerekir.

Nahçıvan'da kadınlar arasında eğitimin gelişmesinde erkeklerin yanı sıra zeki kadınlar da önemli rol oynamıştır. Önde gelen hayırsever H.Z. Tağıyev'in kız okulundan mezun olan Nazlı Hanım Tahirova, 1912 yılında Nahçıvan şehrinde bir kız okulu açmıştır (Halilov, 2015: 151).

1920 Nisan darbesinden sonra Azerbaycan'da kurulan Sovyet rejimi sırasında eğitim yeni bir biçime yönlendirilmiştir. Buna Azerbaycan'ın Nahçıvan bölgesi de dahil olduğundan, burada eğitim Sovyet ideolojisinin gereklerine uygun olarak kurulmaya başlandı. Böylece 1921-1922 öğretim yılından itibaren yeni okullar açılmış ve okul çağındaki çocuklar ilköğretime alınmaya başlanmıştır. Ayrıca 1922 yılından itibaren okul öncesi eğitim kurumları da kurulmuştur. 1920'lerde ve 1930'larda Nahçıvan'da eğitim alanındaki önemli başarılarından biri, kadınlar arasında okuma yazma bilmeyenlerin ortadan alınmasıydı. 20. yüzyılın 20'li ve 30'lu yıllarında yaşlı nüfusun eğitimi alanında uygulanan tedbirler, Nahçıvan'da okuma yazma bilmeyenlerin ortadan alınmasına ve eğitim seviyesinin yükselmesine yol açmıştır (Şahverdiyev, 2008: 142).

Genel olarak 20. yüzyılın 20'li ve 30'lu yıllarında Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde ortaokulların ve Öğretmen Enstitülerinin kurulması sonucunda, özerk cumhuriyetin eğitim alanlarında nitelikli personel yetiştirilmeye başlandı. 1950'ler ve 1960'larda, özerk cumhuriyetteki genel eğitim okulları ağı genişledi ve önemli yapısal değişiklikler meydana geldi. 1945-1950 savaş sonrası döneminde, özerk cumhuriyette 176 genel eğitim okulu bulunurken, 1960'da sayıları 198'e ulaştı (Mollayev, 1983: 25). Haydar Aliyev'in Azerbaycan liderliğine gelmesi, Azerbaycan'ın bir parçası olan Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nin kapsamlı gelişiminde bir dönüm noktası oldu. Özerk cumhuriyetin ekonomik, siyasi ve kültürel yaşamında bir gelişme dönemi başlamıştır. 1970 yılından bu yana, Özerk Cumhuriyetin her türlü eğitimi Haydar Aliyev'in dikkat ve özeni sonucunda gelişmiştir.

Böylece 1970'lerde ve 1980'lerde Nahçıvan'da genel eğitim okulları geliştirildi ve eğitim seviyesi yükseldi. Okulların maddi ve teknik temeli güçlendirildi, nüfusun cehaletinin ortadan kaldırılması alanında ciddi değişiklikler yapıldı.

Özerklik döneminde Nahçıvan'da genel eğitimin gelişme dinamikleri

1991-1993 yıllarında Haydar Aliyev'in önderliğinde Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nin bugünkü başarılarının, özellikle genel eğitimin geliştirilmesinin temelleri atıldı. Eğitime gösterilen özen ilk günlerden itibaren kendini göstermeye başladı. Haydar Aliyev, eğitim reformlarının iyi düşünülerek uygulanmasını çok takdir etti: "Reformlar, özellikle eğitim ve bilim alanındaki reformlar çok akıllıca ve düşünceli bir şekilde yapılmalıdır. Moda olsun diye değil, ulaştığımız seviyenin üstüne çıkmak için sadece eğitimin ve bilimin etkinliğini artırmak için yapılmalı" (Halilov, 2020: 65). Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nin eğitim sistemi Haydar Aliyev'in dikkat ve özeni sayesinde hızla canlanmaya ve gelişmeye başladı. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde eğitimin hızlı gelişiminin Haydar Aliyev'in adı ve faaliyeti ile doğrudan ilgili olması tesadüf değildir.

Aralık 1995'te Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Yüksek Meclisi başkanlığına seçilen Vasif Talibov, bölgenin siyasi, sosyo-ekonomik ve kültürel gelişiminde yenilikler getirdi. Özerk Cumhuriyette devlet bakımının artması sonucunda genel eğitimin geliştirilmesine yönelik harcamalar da artmış ve başarılı sonuçlar elde edilmiştir.

Nahçıvan okullarının bu yıllarda genel eğitim okullarında yapılan yarışmalarda önemli başarılar elde ettikleri söylenebilir. 2003 yılında düzenlenen konu olimpiyatlarına özerk cumhuriyette 101 öğrenci katılmış ve bunlardan 73'ü onurlu yer alarak diploma almıştır (Halilov, 2019: 467).

Eğitim sistemindeki aksaklıklar ve eksiklikler, Özerk Cumhuriyetin önderliği tarafından göz ardı edilmemiş, tek tek vurgulanmış ve bunların giderilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı ve ilgili kurumlar nezdinde belirli konular gündeme getirilmiştir. Bütün bu gerçekler, Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Yüksek Meclisi Başkanı Vasif Talibov'un katılımıyla 9 Nisan 2002'de yapılan Özerk Cumhuriyet genel eğitim işçileri toplantısında açıklandı.

Son zamanlarda Cumhurbaşkanlığı bursu alan öğrencilerin yanı sıra yüksek puanla yükseköğretim kurumlarına kabul edilen öğrenci sayısındaki artış, özerk cumhuriyette genel eğitimin de yoğun bir şekilde arttığını göstermektedir. Özerk cumhuriyette 2005 yılında 2, 2006 yılında 2, 2007 yılında 3, 2008 yılında 5, 2009 yılında 9 ve 2010 yılında 9 mezun yükseköğretim kurumlarına kabul edilerek Cumhurbaşkanlığı bursu almıştır.

Özerk cumhuriyette genel eğitim seviyesinin yükseltilmesinin temel nedenlerinden biri, mezunları yükseköğretim kurumlarına kabul edilmeyen okulların sayısını azaltmak için alınan önlemlerdir. İlginç olanlardan biri, 2008 yılında Nahçıvan şehrinin, yükseköğretim kurumlarına mezun kabul göstergelerine göre Bakü'den sonra ikinci sırada yer almasıdır.

Nahçıvan tarihinde ilk kez cumhuriyete 2007-2008 eğitim öğretim yılında "En İyi Öğretmen" yarışmasının düzenlenmesi ve dereceye girenlerin ödüllendirilmesi, ülkemizde öğretime gösterilen yüksek saygının bir göstergesi olmuştur. 1998-2008 yıllarında Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde eğitimin geliştirilmesinde hizmetlerinden dolayı 44 kişiye Azerbaycan Cumhuriyeti Şerefli Öğretmeni unvanı verilmesi tesadüf değildir. Ayrıca 47 öğretmene çeşitli nişan ve madalyalar, 7 öğretmene Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın bireysel bursları ve 4 öğretmene Cumhurbaşkanlığı ödülleri verildi.

Özerklik döneminde Nahçıvan'da okul inşaatının gelişim dinamikleri

Öncelikle Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde okul yapım tarihinin çok geniş bir tarihi dönemi kapsamadığını belirtelim. Özerk cumhuriyette Haydar Aliyev'in cumhurbaşkanlığı döneminde, genel orta öğretim okullarının geliştirilmesi alanında birçok çalışma yapıldı. Bu dönemde Özerk Cumhuriyet'te yaklaşık 100 lise binası inşa edildi ve temelden yenilendi. Özerk cumhuriyette yeni okulların inşası, mevcut okulların büyük ölçüde yenilenmesi ve

onlara modern öğretim ekipmanlarının sağlanması Yüce Meclis Başkanı Vasif Talybov'un ana faaliyetleriydi. Son zamanlarda, Azerbaycan Cumhuriyeti hükümetinin iç politikasına uygun olarak, Yüksek Meclis Başkanı Vasif Talibov'un büyük çaba ve özeni ile, tüm standartları karşılayan 200'den fazla modern tip okul binası inşa edilmiştir. Böylece Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde okul inşaatının gelişme dinamikleri bağımsızlığa kadar kademeli bir gelişim ile gözlemlenmiş ve okul inşaatı bağımsızlık döneminde dinamik bir şekilde gelişmiştir.

Eğitimin maddi ve teknik sunumuna ilişkin durumu yansıtan göstergelerden birinin sınıflardaki ortalama öğrenci yoğunluğu olduğu bilinmektedir. 1993 sonrası dönemde Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde genel eğitime ilgi artmıştır. Eğitim sisteminin maddi ve teknik altyapısı tamamen yenilenmiştir. Aynı zamanda devlet politikasının bir parçası olarak genel eğitimin iyileştirilmesine özel önem verilmiş, eğitimin geliştirilmesi alanında atılan adımlar ilerleyen yıllarda meyvelerini vermiş ve bu alanda yeni sonuçlar elde edilmiştir.

Özerklik döneminde Nahçıvan'daki ortaokullara öğretim elemanı ve ders kitabı sağlanması

Öncelikle belirtelim ki Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'ndeki ortaokullara pedagojik eleman yetiştirilmesi konusu eğitim politikasının en temel ilkelerinden biriydi. 70'li ve 80'li yıllarda Nahçıvan'daki yüksek ve orta öğretim sisteminin güçlendirilmesiyle bağlantılı olarak, yüksek nitelikli uzmanların sayısı önemli ölçüde artırıldı, bunun sonucunda genel eğitim okullarının daha da geliştirilmesi için ahlaki potansiyel ve personel potansiyeli oluşturuldu. 20. yüzyılın 70'li yıllarında Haydar Aliyev'in önderliğinde Azerbaycan'da bir eğitim kurumları ağının kurulması ve bunların maddi ve teknik temellerinin güçlendirilmesi ve Cumhuriyet sınırları dışında yüksek nitelikli personelin yetiştirilmesi gündeme geldi. Vizyon sahibi devlet başkanı Haydar Aliyev, eğitimde toplumun gelişimini doğru görmüş ve haklı olarak Azerbaycan'ın rönesans dönemi olarak nitelendirilen 1969-1982 dönemi, Azerbaycan eğitiminin gelişmesinde niteliksel olarak yeni bir aşamanın temellerini atmıştır (Ahmadov, 1965: 105). Böylece, 1971-75'te, Özerk Cumhuriyetin 121 öğretmeni ve eğitim işçisi, ileri uygulama ile tanışmak için Moskova, Leningrad ve müttefik cumhuriyetlerin başkentlerine bir görevdeydi. 1976-1980'de özerk cumhuriyette 2836 öğretmen sertifikayı geçti ve 3718 öğretmen yeniden eğitim kurslarında okudu. Şunu da belirtmek gerekir ki, Haydar Aliyev'in Azerbaycan'ın ilk yönetimi sırasında uyguladığı bu eğitim politikası, bağımsızlığın ilk yıllarından başlayarak özerk cumhuriyette eğitimin oluşmasına ve gelişmesine zemin hazırlamıştır (Mammadov, 2001: 112).

Azerbaycan'ın bağımsızlığını kazanmasından sonra Cumhuriyet'te eğitimin gelişmesinde kilit rol oynayan etkenlerden biri de milli ruha sahip öğretmenlerin yetiştirilmesi olmuştur. Bu konu Azerbaycan Cumhuriyeti'nde ve onun ayrılmaz parçası olan Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde başarıyla uygulandı.

Genel eğitim okullarına pedagojik personel kazandırmak için atılan adımlardan biri, her yıl özerk cumhuriyette eğitim fuarlarının düzenlenmesidir. Bu çalışma 2005 yılından itibaren başlamış ve özerk cumhuriyette eğitimin niteliksel ve niceliksel gelişimini etkilemiştir. Her akademik yıl, şehirlerin ve bölgelerin eğitim bölümleri ve istihdam merkezleri, genç personeli eğitim kurumlarına yerleştirmek için birlikte çalışır. Böylece özerk cumhuriyet topraklarında bulunan okulların boş yerleri uzmanlık alanlarına göre belirlenir, boş yerlerin muhasebesi özerk cumhuriyetin ayrı eğitim kurumlarında yapılır ve eğitim fuarlarına götürülür.

Eğitimin gelişmesi için en önemli şeylerden biri ortaokullar için yeni ders kitaplarının yazılması yönünde ciddi adımlar atılmasıydı. Bu alanda yeni tedbirler hayata geçirildi. Bu nedenle ders kitapları içerik açısından güncellenmiştir. Yeni Latin alfabesiyle ders kitapları

yayınlandı. 2003 yılında eğitim sisteminde yer alan bu önlemler sonucunda ortaokullar önceki yıllara göre çok gelişti ve değişti.

Haydar Aliyev Vakfı, okullara ders kitapları sağlama konusunda büyük çalışmalar yaptı. Vakıf, uluslararası kuruluşlarla işbirliği çerçevesinde çeşitli isimlerde ders kitapları satın alarak Azerbaycan ülkesinin okullarına dağıttı.

"Genel eğitim okulları için ders kitabı sağlama programı (2006-2015 yılları)" çerçevesinde ders kitaplarının her yıl yeni müfredata göre güncellenmesi ve ücretsiz olarak basılarak okullara dağıtılmıştır (Halilov, 2020: 467).

Özerk cumhuriyet yönetiminin ortaokullarda okuyan öğrencilere ders kitapları, çalışma materyalleri ve kurgu sağlama özen ve dikkatin sonucudur.

Özerk cumhuriyette, 2005'ten 2010'a kadar, derslerde görselleştirmeyi organize etmek, modern uygulamaları uygulamak amacıyla çeşitli konuları kapsayan 475 başlık, dergi ve derlemede Latin alfabesiyle basılmış 1.257.918 ders kitabı, 606.813 adet kurgu, dergi ve derleme, 200 başlıkta 86.750 adet poster öğretim teknolojileri, 1.020 elektronik öğretim aracı, okul öncesi eğitim kurumları için 2131 CD, 1618 zeka oyunu figürü okul kütüphanelerine verilmiştir. Haydar Aliyev Vakfı birinci sınıf öğrencileri için 140 konuda 74.510 eğitim materyali, 5.025 çanta ve diğer okul malzemeleri ortaokullara kullanılmak üzere gönderildi. Bu çalışma her yıl istikrarlı bir şekilde sürdürülmüştür. Böylece 2005-2016 yılları arasında Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'ndeki ortaokullara 2.354.711 ders kitabı verilmiştir.

Özerklik döneminde Nahçıvan'da özel gereksinimli öğrencilerin eğitimlerinin düzenlenmesi konusu ve yetenekli ve yaratıcı öğrencilerin belirlenmesi alanında uygulanan tedbirler

1930'dan itibaren Nahçıvan şehri ve yörelerinde "Öncüler Evi" ve "Genç Teknisyenler" adı altında okul dışı eğitimin düzenlenmesi için temel kurumların oluşturulmasına 1950 yılında başlanmıştır.

Bağımsızlığını kazandıktan sonra bu çalışmaya tutarlı ve maksatlı bir şekilde yeniden başlandı. Devlet başkanı tarafından onaylanan eğitimle ilgili programlar arasında "Özel Yetenekli Çocukların (Gençlerin) Yaratıcı Potansiyelini Geliştirme Devlet Programı (2006-2010 Yılları)" özel bir yere sahiptir.

Bu programa göre özerk cumhuriyette Haydar Aliyev Çocuk-Genç Yaratıcılık Merkezi, Teknik Yaratıcılık, Çevre Eğitimi, Turist-Yerel Araştırmalar merkezleri, Satranç ve Müzik okullarının binaları baştan aşağı yenilenerek öğrencilerin hizmetine sunuldu.

Böylece Özerk Cumhuriyet'te sağlık imkanları kısıtlı 1.785 çocuk ve anne ve babasını kaybeden 120 çocuk tedavileri için Nahçıvan Şehri Çocuk Merkezi, Kreş ve Aile Destek Merkezi ve görme engelli çocuklar için özel bir ilköğretim okulu bulunmaktadır. Bütün bunlar, milletimizin geleceği olan bugünün çocuklarını hayata, eğitime ve toplumun gelişimine hazırlamak için bilerek yapılmıştır.

Konu olimpiyatlarının düzenlenmesinin amacı, öğrencilerin çeşitli konulara olan ilgilerini artırmak, bilgi ve becerilerini sergilemeleri için koşullar yaratmak, okul çocukları arasında sağlıklı bir rekabet duygusu oluşturmak ve yetenekli öğrencileri belirlemektir. Bu olimpiyatların ortak bir amaca hizmet etmesi, eğitimin geliştirilmesi yönünde atılan en değerli adımlardan biridir.

Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Yüksek Meclisi Başkanlığı'nın 18 Aralık 2013 tarihli Kararnamesi ile onaylanan "2014-2015 Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde Engelli Çocukların Eğitimi Devlet Programı" dikkatin bir başka ifadesidir (Halilov, 2020: 65).

Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde engellilere sağlanan sosyal hizmetlerin hacmi sürekli olarak artırılmıştır. Engelli çocukların rehabilitasyonunu hızlandırmak amacıyla Nahçıvan Çocuk Rehabilitasyon Merkezi'nde çoklu duyuşsal terapi odası oluşturulmuş ve görme engelliler için ayda bir "Kalbin Işığı" adlı Braille Dergisi yayınlanmaya başlanmıştır. Yaz tatillerinde Sağlık imkanları kısıtlı 47 çocuğun Ağbulag Dinlenme Merkezi'nde dinlenmesi bu amaca hizmet eden tedbirlerden biridir.

Özerklik döneminde Nahçıvan'da okul öncesi eğitim kurumlarının durumu, ders dışı eğitim kurumlarının gelişimi ve ilgili tedbirler

1970'li ve 1980'li yıllarda Haydar Aliyev'in özel bakımı sonucunda özerk cumhuriyette okul öncesi eğitim kurumları ağının genişletil ve yeni tesisler inşa edilmiştir. Anaokulu sayısı Nahçıvan şehrinde 7'den 13'e, Şarur ilçesinde 4'ten 6'ya, Culfa ilçesinde 5'ten 10'a, Şahbuz ilçesinde 4'ten 7'ye yükseldi. Bu yıllarda, özerk cumhuriyette bir bütün olarak 24 okul öncesi eğitim kurumu inşa edildi. 1994 yılında, özerk cumhuriyette bu tür 108 işletme vardı.

Bağımsızlık yıllarında okul öncesi kurumların yüzde 87'si yeniden inşa edildi. 2003-2013 yılında 2260 kişilik 11 okul öncesi eğitim kurumu inşa edilmiştir. Son yıllarda özerk cumhuriyette 17 okul öncesi eğitim kurumu hizmete açılmıştır (Caferov, 2011: 125).

Müfredat dışı eğitim kurumları ağlarının oluşturulmasındaki büyük ilerleme, Haydar Aliyev'in iktidara gelişinin ilk yıllarına denk geldi. 1970 yılına kadar Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde faaliyet gösteren bu tür 7 işletme varsa, son on yılda bu işletmelerin sayısı 30'a çıkmıştır. 1978 yılında Haydar Aliyev'in özel talimat ve talimatlarıyla Nahçıvan şehrinde "Öncüler Sarayı", ardından Ordubad şehrinde "Öncüler Evi" inşa edilerek hizmete açıldı. Böylece büyük lider, bağımsızlık yıllarında dahi bu tür kurumların kapatılmasının kabul edilemez olduğunu kaydederek, eğitimin stratejik olarak önemli bir görev olduğunu göz önünde bulundurarak, devletin himayesi altında olacağını belirtti.

Azerbaycan Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı sistemindeki okul dışı kurumlar örnek listesinde yer alan 13 okul dışı kurum türünden yedisinin Nahçıvan Eğitim Bakanlığı sisteminde faaliyet gösterdiğine dikkat edilmelidir. Çocuk Yaratıcılık Sarayı ve merkezleri, Ekolojik Eğitim merkezleri, Teknik Yaratıcılık merkezleri, Turist-yerel çalışmalar merkezleri, Estetik Eğitim merkezi, Satranç okulu ve Çocuk ve Gençlik Spor okullarından oluşmaktadır.

Cumhuriyet, şehir ve ilçe merkezlerine ayrılan Nahçıvan'da toplam 40 okul dışı kurum faaliyet göstermektedir. Bu kurumların çalışmaları, Azerbaycan Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı sistemindeki ders dışı kurumlar model tüzüğüne uygun olarak kurumlar tarafından hazırlanan tüzüğe göre kurulur ve yönetilir. Şerur'da 6, Babek'te 6, Ordubad'da 5, Şahbuz'da 6, Culfa'da 6, Saderak'ta 4 ve Nahçıvanda Kangarlı'da 4 okul dışı kurum vardı (Taleh, 2021: 485).

Okul dışı kurumlarda eğitim kurumlarında genç okul çocuklarının kamu derneği olarak oluşturulan "Genç Haydarcılar" grubu, temel amacı Nahçıvan Çocuk-Genç Yaratıcı Sarayı altında yakın zamanda oluşturulan derneklerden biridir. Genç neslin çevre eğitimi ve yetiştirilmesi için çalışan kuruluşlardan biri de Nahçıvan Çocuk Çevre Polisi okuludur. Özerk cumhuriyetin doğasının korunmasında Çocuk Ekolojik Polisi, okul çocukları arasında ilginç ve gerekli eğitim faaliyetleri yürüttü ve onları yaşamın bu alanına hazırlamada önemli bir rol oynadı.

Aynı zamanda ortaokullarda eğitim kurumlarının düzenlediği yaratıcılık ve bilgi yarışmalarının da özel bir yeri vardır. Örneğin, Nahçıvan Estetik Eğitim Merkezi tarafından lise öğrencileri arasında düzenlenen resim ve şarkı yarışmaları, Nahçıvan Çocuk ve Gençlik Yaratıcılık Sarayı tarafından düzenlenen çeşitli spor yarışmaları, resim yarışması, Teknik Yaratıcılık Merkezi tarafından düzenlenen teknik yaratıcılık haftası, Ekolojik eğitim merkezi tarafından düzenlenen Doğa Korumaya yönelik bilgi yarışmaları bu açıdan çok önemlidir. Son yıllarda, özerk cumhuriyette 8 okul dışı eğitim kurumu inşa edildi veya yeniden inşa edildi.

Özerklik döneminde Nahçıvan'da gençlerin yurtsever yetiştirilmesinde okul dışı kurumların rolü

Bağımsızlık kazandıktan sonra genel eğitim okullarında çocukların ve gençlerin vatanseverlik ruhuyla yetiştirilmesi öncelikli yönlerden biri olmuştur. Çağdaş gençliği milli ve manevi değerler temelinde yetiştirmek için eğitimin içerik, biçim, yöntem ve biçimleri değişmiştir. Küreselleşen dünyada milli ve manevi değerleri korumanın önemi, gençlerin bilgi, beceri ve alışkanlıklar bütünü içinde gelişmesi okul çocuklarına öğretilmektedir. Cumhuriyetimizde vatanseverlik eğitimi alanına ilgi büyük ölçüde artırılmış, milliyet önceliği verilmiş, yeni eğitim programları projeleri geliştirilmiştir. Eğitim sürecinin tüm alanları projeye yansıtılır.

Büyük lider Haydar Aliyev bir keresinde vatanseverliğin insanın içindeki duygular olduğunu, yoksa o kişinin maneviyattan yoksun olduğunu söyledi. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti okullarında öğrencilerin ahlaki, askeri-yurtsever ve estetik eğitimi alanında yürütülen çalışmalar toplumumuzun çağdaş gelişme aşamasında önemli bir yer tutmaktadır. Bu, okullarda askeri-vatansever, propaganda-kampanya köşelerinin çalışmasıyla kendini gösterir.

Özerk cumhuriyetin tüm okullarında, öğrencilerin askeri-yurtsever eğitimine özel önem verildi, okullarda askeri kabinlerin etkinliğini geliştirmek için birçok çalışma yapıldı.

Özerk cumhuriyetin okul çocuklarının askeri-vatansever eğitimini artırmak için her yıl düzenli olarak askeri spor oyunları "Kartal yavrusu", "Ufukta Parıldama" düzenlendi ve yarışmalar düzenlendi (Aliyev, 1965: 42).

Müzik dernekleri, sanatsal yaratıcılık dernekleri, görsel sanatlar dernekleri, dekoratif ve uygulamalı sanatlar dernekleri, yerel çalışmalar dernekleri, teknik dernekler, ekolojik dernekler, turizm dernekleri, spor ve askeri-yurtsever derneklerin faaliyetlerinin yapılabileceği eğitim kurumlarında faaliyet gösteren dernekler kuruldu.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bağımsızlık yıllarında Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde ortaokullar başarıyla gelişmiştir. Kadim bir tarihe ve özel bir geleneğe sahip olan Nahçıvan'da eğitim, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin eğitim sistemi içinde eşsiz bir gelişme yolu olmuştur. Bölgede eğitim, aydınlanma hareketiyle organik olarak bağlantılı olarak büyük başarılar elde etti. 19. yüzyıldan günümüze Nahçıvan'da eğitimin gelişim yolunun tarihini araştırmak, bu döneme gelişimin eşlik ettiğini ve birçok başarıya ulaşıldığını göstermektedir. Nahçıvan'ın eşsiz kültürel ve eğitim ortamının özgünlüğü, buradaki entelektüel neslin faaliyetleriyle bağlantılı olarak, elde edilen başarıların gelişmesinde önemli bir rol oynadı. Nahçıvan'da eğitimin gelişim tarihinin incelenmesi, eğitimin gelişimi sırasında birkaç aşamadan geçtiğini ve özellikleri ve zamanın yasaları nedeniyle benzersiz bir şekilde geliştiğini göstermektedir.

Rus çarlığının taşracılık politikasına uygun olarak bölgelerdeki konumunu güçlendirmek için aldığı önlemler de Nahçıvan'ın gözünden kaçmadı. İmparatorluğa sadık bir memurlar sınıfı yetiştirmek için alınan tedbirler, tüm Kuzey Azerbaycan topraklarında olduğu gibi

Nahçıvan'da da yeni bir tür laik eğitim kurumlarının yaratılmasına yol açtı. Bu da ilerici bir eğitim ortamının ve ulusal bir entelijansiyanın oluşmasına yol açtı. Burada 20. yüzyılın başından itibaren eğitim ağı genişlemiş, yeni nesil aydın aydınlar doğmuş ve laik okulların faaliyetleri başlamıştır. Bu dönemde eğitimde yapılan en önemli değişikliklerden biri de Azerbaycanlı kızların eğitime katılması olmuştur.

Nahçıvan'da eğitimin en büyük başarıları 20. yüzyılda elde edilmiştir. Nahçıvan eğitiminin gelişim tarihinin incelenmesi, Sovyet döneminde Azerbaycan SSC'nin Sovyet siyasi sisteminde olduğu gibi Nahçıvan MSSC'de eğitimin gelişmesinde yeni bir aşamanın başladığını göstermektedir. Yeni rejime devlet olmanın ve milli geleneklerin pek çok alanında olumsuz süreçler eşlik etse de, nüfusun eğitim düzeyinin yükseltilmesi için bir teşvik oluşturmuştur.

Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde eğitim alanında 20. yüzyılın 20'li yıllarından itibaren uygulanan politika, yeni okulların açılmasında ve özellikle kadınlar ve kızlar arasında yaşlılar arasında okuma yazma bilmeme durumunun ortadan kaldırılmasında büyük rol oynamıştır. Bu süreç 1930'larda da devam etti. O dönemde Nahçıvan'da eski eğitim sisteminin yerine tek tip işçi okulları oluşturulmaya başlandı ve öğretim süreci Sovyet ideolojisine uyarlandı.

20. yüzyılın ilk yarısında, özellikle 20'li ve 30'lu yıllarda Nahçıvan eğitiminde milli pedagojik personelin yetiştirilmesi, eğitimin gelişmesinde en önemli gelişmelerden biri olmuştur. Bu dönemde Pedagoji Semineri, Pedagoji Teknik Koleji, Öğretmenler Enstitüsü ve pedagojik kursların oluşturulması ve faaliyeti önemli bir rol oynamıştır. Eğitimin geliştirilmesi alanında meydana gelen değişimler, bölgedeki edebi ve kültürel ortamın canlanmasına olduğu kadar, milli aydınların da ortaya çıkmasına neden olmuştur.

1930'lu yıllarda meydana gelen olumsuz durumlar Nahçıvan'daki eğitimin niteliğini olumsuz etkilese de gelişimini engelleyememiştir. O dönemde Nahçıvan'da eğitim alanında elde edilen başarılar gelecekteki kalkınma için bir temel oluşturuyordu.

Ülkenin İkinci Dünya Savaşı sırasında karşılaştığı tüm zorluklara rağmen, Özerk Cumhuriyetin eğitim sistemi tamamen bozulmamış ve personel kaynakları korunmuştur.

20. yüzyılın ikinci yarısında, 1950'den başlayarak, özerk cumhuriyetin eğitim sisteminin yeniden inşası ve geliştirilmesi süreci başladı. Savaşın yol açtığı ciddi sonuçları ortadan kaldırmanın zorluklarına rağmen, eğitime ayrılan devlet fonlarının artırılması ve okulların maddi ve teknik altyapısının güncellenmesi eğitim alanında ciddi değişimlere yol açmıştır. Ülkede okulların, öğrencilerin ve öğretmenlerin kompozisyonunda ciddi niceliksel ve niteliksel değişikliklerin meydana gelmesi, yeni nesil öğretmenlerin oluşması eğitimin gelişimini hızlandırdı. Nahçıvan Muallimler Enstitüsü, Nahçıvan Pedagoji Teknik Koleji ve 1967 yılında faaliyete geçen Azerbaycan Devlet Pedagoji Enstitüsü'nün Nahçıvan şubesi, özerk cumhuriyetin öğretim elemanı ihtiyacının karşılanmasında büyük rol oynamıştır.

Bu dönemde okul çağındaki çocukların eğitime dahil olması, yüksek ve orta eğitimli insanların niceliksel büyüme hızının değişmesi Nahçıvan'ın okuryazarlar diyarına dönüşmesine neden olmuştur. Nahçıvan eğitiminden mezun olanlar o dönemde Azerbaycan'da bilim ve kamuoyunun gelişmesinde, kültür ve yaşamın diğer alanlarında aktif olmuşlar ve devletimizin milli geleneklere uyarlanması alanında önemli hizmetler sunmuşlardır.

Bir dizi göstergeye göre, Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti, merkezi ve cumhuriyet düzeyinde sosyo-ekonomik kalkınma konusuna karşı kayıtsız tutum nedeniyle 20. yüzyılın 60'lı yıllarının sonuna kadar diğer bölgelerin gelişmişlik göstergelerinin gerisinde kalmıştır.

1969 yılında Haydar Aliyev'in Azerbaycan'ın siyasi liderliğine gelmesiyle özerk cumhuriyetin ilerlemesi ve gelişmesi Haydar Aliyev'in dikkat ve özeni sonucunda özerk

cumhuriyette uyumlu ve kapsamlı eğitimin gelişmesi sağlandı. 70'lerde ve 80'lerde. Genel eğitimin maddi ve teknik altyapısı çağın gereklerine uygun olarak güçlendirilmiş, genel eğitim başta olmak üzere her türlü eğitimde başarılı sonuçlar alınmıştır. Haydar Aliyev, eğitim alanına ayrılan devlet fonlarını artırmayı, öğretmenlik mesleğinin itibarını artırmayı ve öğrencilerde manevi değerlerin güçlendirilmesi için devlet yetkililerine ciddi talepler getirmeyi başardı.

Haydar Aliyev'in doğrudan girişimi ve ilgisi sayesinde, özerk cumhuriyetteki okul öncesi ve ortaokul ağı daha da genişledi. Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumları, özerk cumhuriyetin entelektüel potansiyelinin artmasında ve aydınlanma hareketinde olumlu etki yapmıştır. Özerk Cumhuriyetin gelecekteki gelişimi için gerekli personel potansiyeli oluşturulmuştur.

20. yüzyılın 80'li yıllarının sonlarından başlayarak, Ermenistan'ın Azerbaycan SSC'nin ayrılmaz bir parçası olan Nahçıvan'a karşı temelsiz toprak iddialarıyla başlayan çatışma ve saldırganlık savaşı, özerk cumhuriyette eğitimi olumsuz yönde etkiledi. Bu karmaşık koşullarda Haydar Aliyev'in özerk cumhuriyet liderliği, bölgeyi gerçek tehlikelerden kurtardı. Haydar Aliyev'in ileri görüşlü politikası sonucunda özerk cumhuriyette eğitim çöküşten korunmuş, eğitimin nitelik ve nicelik göstergelerinin düşmesi engellenmiştir.

Bakü ve diğer bölgelerdeki iktidar mücadelesi ve topraklarımızın işgali ve diğer olumsuz süreçler sırasında Azerbaycan'ın eğitiminde olumsuz durumlar meydana geldi. Haydar Aliyev'in ikinci kez iktidara gelmesi, ülkemizi yıkım tehlikesinden kurtarmış, siyasi ve ahlaki krizden çıkarmış, eğitim sisteminin yeniden kurulmasına ve gelişmesine yol açmıştır. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nin genel eğitim sistemi, yeni ve başarılı gelişme dönemini Haydar Aliyev'in cumhurbaşkanlığı döneminde yaşamaya başladı.

Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde Ermenistan tarafından abluka altında yaşamaya zorlanmasına rağmen her alanda ciddi niteliksel değişimler yaşanmış, eğitim sistemindeki gecikmelere son verilmiş ve bir ilerleme süreci başlamıştır. Bu gelişmede Haydar Aliyev'in Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Yüksek Meclisi Başkanı Vasif Talibov'un liderliğindeki stratejik rotaya sarsılmaz bağlılığı önemli bir rol oynadı.

1996 yılından itibaren Haydar Aliyev'in tavsiye ve talimatlarına göre Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde eğitime ayrılan harcama miktarı artırılmış, okulların yapım ve restorasyonu hızla uygulanmaya başlanmıştır. Bu politikanın bir sonucu olarak, özerk cumhuriyette genel eğitimin maddi ve teknik temeli tamamen güncellenmiş ve modernize edilmiş, eğitime verilen devlet özeni ile ileri, ilerici programlar temelinde yürütülmüştür.

Bağımsızlık yıllarında özerk cumhuriyette eğitim sistemi büyük bir gelişme ve ilerleme kaydetmiştir. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti liderliğinin özen ve dikkati sayesinde genel eğitim kurumlarının sayısı artmış ve kalitesi yükselmiştir.

Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde okullara en modern teknik donanım sağlanmış ve genel eğitimin hızlı gelişimi sağlanmıştır. Azerbaycan Cumhuriyeti ve Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti liderliğinin ciddi yaklaşımı ve dikkatlice düşünülmüş eğitim politikası sonucunda, özerk cumhuriyetteki ortaokulların başarıları yüksek olmuştur. Özerk cumhuriyetin yurtseverlik ruhu, ulusal ve evrensel değerlere saygı çerçevesinde öğrenci yetiştirmeye gösterdiği büyük ilgi ve ilgi, özerk cumhuriyetin genel eğitim alanındaki sorunların çözümüne zemin oluşturmuştur.

Ülkemizde son zamanlarda eğitimin geliştirilmesi alanında büyük başarılar elde edilmiştir. Böylece Azerbaycan Cumhuriyeti'nin eğitim sistemi dünya eğitim sistemine başarılı bir şekilde entegre edilmeye başlanmış ve eğitimin geliştirilmesi ile ilgili uygulanan politika

başarıyla sürdürülmüştür. Bu başarılar, Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nin eğitim sisteminin geliştirilmesi örneğinde daha açık bir şekilde görülebilir. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Yüksek Meclisi Başkanı Vasif Talibov, eğitimi bölgenin manevi gelişiminin ana bileşeni olarak görmekte ve bu alanın gelişimini ulusal güvenlik stratejisinin ayrılmaz bir parçası olarak ele almaktadır. Öğrencilerin üst düzey bilgi edinmeleri ve gerçek vatandaşlar olarak büyümeleri için yaratılmıştır.

Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde eğitim kurumlarının sürekli çalışması ve bilgi iletişim teknolojileri ile donatılması yönünde yapılan çalışmalar genel eğitimin gelişmesine büyük ivme kazandırmıştır.

Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde eğitim alanında uygulanan tedbirler ve genel eğitime verilen önem sonucunda, birtakım göstergelere göre özerk cumhuriyette kalkınmanın eşlik ettiği ciddi değişimler meydana gelmiştir.

Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nin eğitim sisteminde hala çözülmeyi bekleyen birçok sorun bulunmaktadır. Ortaöğretim kurumlarının gelecekte daha iyi sonuçlar alabilmesi için eğitimin gelişimi açısından faydalı olabilecek bazı öneriler vardır: Her şeyden önce öğretmen dürüst olmalı, çağın gereklerine ayak uydurmalı, geleneksel yöntemlerden uzak durmalı. Çağdaşlık adına, ancak yeni çağın gereklerine uygun olarak, yaptığı işin sorumluluğunu almalı ve anlamalıdır. Gelecekte derslerin kalitesini yükseltmek için okullarda "en çok öğreten öğretmen en iyi öğretmen olmalı" mottosu uygulanmalıdır. Kaderimizin bir komşu tarafından ihanete uğradığını hesaba katarsak, "komşunuz kötü, kaçın" sözü burada işe yaramaz - her öğretmen ve eğitim görevlisi, öğrencilere "gerçek bir Azerbaycanlı nasıl olmalı" fikrini aşılmalıdır. Bir ebeveyn, çocuğunun eğitimi ile açıkça ilgilenmeli, ona yön vermeli, öğretmen-ebeveyn ilişkisi çıkara dayalı olmamalı, samimi bir ilişki olmalıdır. Bunları çözmek imkansız olmasa da zaman alır. Bugün, Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanının büyük dikkat ve özeni ile, Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Yüksek Meclisi Başkanının günlük kontrolü ve liderliğinde, mevcut sorunları ortadan kaldırmak için gerekli önlemler alınmakta ve başarıyla uygulanmaktadır. Nahçıvan'da uygulanan genel eğitim programları, başarılı bir şekilde uygulanması, günün gereksinimlerini karşılamakta ve başarıya yol açmaktadır.

Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde elde edilen bu başarılar tesadüfi değil, Yüce Meclis başkanının ve üyelerinin yorulmak bilmeyen, sarsılmaz, tutarlı ve maksatlı çalışmaları sayesinde elde edilmiştir.

Şu anda, bağımsızlık yıllarında, Nahçıvandaki genel eğitim okulları, başarılı bir gelişme yolu izleyerek Özerk Cumhuriyetin ve onunla birlikte Azerbaycan Cumhuriyeti'nin ilerlemesi için tüm güçleriyle çalışıyorlar.

Destek ve Teşekkür

Yazarlar olarak, araştırmanın gerçekleştirilmesi sürecine yönelik herhangi bir destek ya da teşekkür beyanımız bulunmamaktadır.

Çatışma Beyanı

Araştırmanın yazarları olarak herhangi bir çıkar/çatışma beyanımız olmadığını ifade ederiz.

Yayın Etiği Beyanı

Bu araştırmanın planlanmasından uygulanmasına, verilerin toplanmasından verinin analizine kadar olan tüm süreçte "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen

eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Çalışmanın yazım sürecinde bilimsel etik ve alıntı kurallarına uyulmuş, toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

KAYNAKÇA

- Ahmedov, H. (1965). 19. yüzyıl Azerbaycan okulu. Bakü: Maarif
- Aliyev, A. (1964). Nahçıvan MSSR'de eğitimin geliştirilmesi. Bakü: Azernaşr
- Aliyev, H. (2007). Eğitim bir milletin geleceğidir. Bakü: Eğitim
- Caferov, H. R. (2011). Nahçıvan'da eğitim: gelişme yolu ve olanaklar. Bakü: Bilim ve eğitim
- Hacıyev, İ. M. (2011). *Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nin sosyo-politik hayatı, sosyo-ekonomik ve kültürel gelişimi (1991-2011)*. Nahçıvan: Acemi
- Halilov, T. (2015). Nahçıvan'da eğitim (XIX. yüzyılın sonu, XX. yüzyılın başlarında). Sosyal Araştırmalar Dergisi Turkish Journal of Social Research, 151.
- Halilov, T. (2019). Nahçıvan'da pedagojik eğitimin gelişiminde Ordubad ilkokulu'nun rolü. Karadeniz Araştırmaları, 16(63), 467-474.
- Halilov, T. (2020). *Nahçıvan'da aydınlanma fikirlerinin oluşumu ve gelişimi (19. yüzyılın sonu, 20. yüzyılın başı)*. Türkiye: Ankara, Platanus Yayıncılık
- Halilov, T. (2020). *Özerk öncesi dönemde Nahçıvan'da eğitimin gelişiminde Ordubad ilkokulu'nun rolü*. Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, 198-204.
- Mammadov, V. S. (2001). Celil Memmedguluzade'nin adını taşıyan Nahçıvan Devlet Muallimler Enstitüsü. Bakü: Çanlıbel
- Mollayev, İ. A. (1983). Nahçıvan MSSR'de halk eğitiminin gelişimi. Bakü: Bilgi
- Şahverdiyev, Z. A. (2008). XIX-XX yüzyılların başında Nahçıvan bölgesi. Bakü: Bilim
- Tagiyev, A. M. (1993). Azerbaycan'da okul tarihi. Bakü: Maarif
- Taleh, K. (2021). Education in Nakhchivan: Stages of Development and Future Perspectives. Бюллетень науки и практики, 7(5), 485-492.

EXTENDED ABSTRACT

The article examines the state of development of general education in Nakhchivan during the autonomy period. The state of education, education policy, problems arising from the policy, providing education personnel and textbooks to secondary education institutions, organizing the education of students in need of care were determined during the research. In the field of identifying talented and creative students during the years of independence in the Nakhchivan Autonomous Republic, it has been determined that the problems in the field of education accompanying the development in the autonomous republic accelerated the development of education in Nakhchivan during the autonomy period.

The article also examines the situation of pre-school and extracurricular education institutions in Nakhchivan during the autonomy period, and examines the activities of these schools instilling patriotism in the youth. Because education is one of the main strategic areas that determine the level of development, welfare and cultural achievements of any country. Education is also of great historical importance for the study of any nation's past. All this gave reason to include the development of education in the Nakhchivan Autonomous Republic and the problems in the field of education in scientific research. This once again determines the relevance of the topic.

The article discusses the development of school and pedagogical thought in Nakhchivan before and during autonomy. It has been established that, in Nakhchivan, which is an integral part of Azerbaijan, they always pay special attention to education and also take care of it. Studies show that before gaining autonomy in Nakhchivan, new types of urban and emergency educational institutions were created. It should be noted that, the enlightenment

movements, science and education, the highest peak of the early twentieth century. During this period, an extensive network of the Nakhchivan education system was created and our people were involved in education. As a result, all the enlightenment captured in this period in Nakhchivan rose to the very high level achieved great success in science and education. Teachers in the social and economic recovery of the country of Nakhchivan stubborn struggle against the old educational system for the reconstruction of old schools It is still not effective. The old form of training and education in the synopsis took the first steps towards a new one. Progressive changes in education in the development of Nakhichevan enlightening ideas and gave an impetus to the formation of a local educated class. At that time, the achievements of education and culture made basis for future success.

Introduction

In the 70-80s of the nineteenth century, one of the characteristic features of the formation of a new culture was associated with the strengthening of democratic ideas of education. At the end of the XIX and at the beginning of the twentieth centuries in Nakhchivan, as in other branches of the culture of education, there was a period of significant development in the region. The Department of Education is significantly increased. Compared to the old religious and education, secular education gradually prevails in the field of public education.

At the end of the nineteenth and at the beginning of the twentieth century, the enlighteners mentioned above played a large role in the Nakhchivansky people. Such intellectuals promised charitable activities, opened schools, and also kept all the possibilities to make the population competent. As a result of this, during this period, in Nakhchivan, the educational movement reached the highest level, and also achieved great success in science and education. The socio-economic restoration of the country in a stubborn struggle against the old education system in the reconstruction of old non-effective educational institutions did not remain. The old form of training and upbringing in the context took the first steps towards the new.

An integral part of Azerbaijan in Nakhchivan has always paid attention to education. It should be noted that the movement of education, science and education was the highest peak at the beginning of the twentieth century.

During this period, in the Autonomous Republic of Nakhchivan, leading public figures, prominent cultural representatives, teachers of the country's efforts to develop the education of people, schools, libraries and other cultural and education institutions to establish the language of the book.

Method

During the study, the study of historical-comparative, archival documents, scientific analysis and theoretical analysis methods were used.

Findings

- Nakhchivan officials have done important work in the formation of an educational environment in Nakhchivan in Nakhchivan;
- The services of Nakhchivanian figures, who are studying in the development of enlightenment ideas in Nakhchivan in Nakhchivan, have become large;
- In the event, the issue of girls' education and teacher training in Nakhchivan was one of the main directions of educational ideas.

Conclusion and Discussion

In modern times, it is of particular importance in the use of progressive traditions of the time in the work of a new type of school and activity in Nakhchivan.

At the end of the nineteenth and at the beginning of the twentieth century, down in history as a period of education in Nakhchivan. During this period, conditions for the development of democratic thought were established in Nakhchivan. During this period, a wide sphere of educational ideas, the socio-political movement, first of all, the well-known intellectuals of Nakhchivan began to discuss a wide range of national issues. At the end of the nineteenth and at the beginning of the twentieth century, development showed itself in agriculture and capitalist relations of Nakhchivan. These progressive intellectuals, national unity and national identity, the national school and the involvement of women in education in natural behavior were the most pressing problems. It should be noted that, knowledge of students in a new restoration of the memorization system directed towards treating students.

At the end of the nineteenth and early twentieth centuries, intellectuals continue the activities of the Arabic alphabet, Azerbaijan has compiled textbooks to improve its new method using their native language. During this period, science, education and school developed in Nakhchivan. During this period, literary and artistic ideas, education and development of culture, a new era and national awakening began in all areas of Nakhchivan.